

Verksamhetsberättelse och årsredovisning 2013

STIFTELSEN FÖR KUNSKAPS-
OCH KOMPETENSUTVECKLING

The background is a dark magenta color with a complex geometric pattern of lighter magenta lines and shapes. There are four bright, glowing light sources or flares: one in the upper center, one in the lower center, one on the right side, and one in the bottom right corner. These flares create a sense of depth and light rays emanating from them.

Idé, projektledning och grafisk formgivning: Yra
Skribent: Michael Ivarsson
Foto: Johan Olsson
Tryck: Pipeline 2014

VERKSAMHETSBERÄTTELSE

VD har ordet

Verksamhetschefen: Först kommer ledarskapet – och sedan profileringen
KK-stiftelsens program blir byggstenar för att skapa en profilerad högskola
Framgångsfaktorer för profilering
Högskolornas roll som tillväxtmotorer stärker regionernas utveckling

Högskolan i Halmstad

Med sikte på profilering och nya horisonter
Högskolan i Halmstad – det innovationsdrivande lärosätet
Profilering och KK-miljö går hand i hand i Halmstad
KK-miljön ”Forskning för innovation” – så är den uppbyggd
”Högskolan i Halmstad är bra på att locka till sig rätt forskare”
”En profilerad högskola har stor betydelse för tillväxten i regionen”

Mälardalens högskola

Profilerad forskning som håller jobben kvar i Sverige
Forskarskolan Innofacture tar ett större grepp på produktionen
”Samarbete och profilering krävs för världsklass”
”Forskarskolan av stor betydelse för Volvo”

Högskolan Väst

Världsledande forskning i samverkan med industrin
Forskarskola lockar gräddan av svensk industri
”KK-stiftelsen har gjort det möjligt!”
Att lyckas med strategiska rekryteringar kräver nya tankesätt
”Samarbetet med företag lockar utländska forskare”

Nya satsningar

Tarmarnas bakterier viktiga för att bygga upp immunförsvaret
Korta svarstider på internet fokus för ny forskningsmiljö
30 miljoner till ny forskning om inbyggda system
11 miljoner kronor till kompetensutveckling för gjuteribranschen
Reesbe – första företagsforskarskolan vid Högskolan i Gävle
Pionjär på utvärdering av hållbar förvaltning
Ett nytt framgångsrikt år för KK-stiftelsens kapitalförvaltning
KK-miljöerna får bra betyg av internationella experter
KK-stiftelsen i antologi: Högskolan som motor i samhällsutvecklingen
Vårlanseringen 2013 / Höstlanseringen 2013
Webbsändning från höstlanseringen
Fler studenter på avancerad nivå en viktig grund för forskningen
Debattartikel Dagens Industri: Stöd gemensam forskning
Mitt i debatten
Beviljade projekt 2013
Styrelse
Ledningsgrupp

ÅRSREDOVISNING

2	Förvaltningsberättelse	65
4	Resultaträkning	75
6	Balansräkning	76
8	Noter	78
10	Revisionsberättelse	84

12

12

14

16

20

21

22

24

24

27

28

31

30

31

33

34

35

37

38

39

40

41

42

43

44

46

47

48

49

50

52

54

56

58

60

61

”Vi stöttar lärosätenas profilering”

KK-stiftelsen kan snart lägga de första två decennierna till handlingarna. Vid bildandet av stiftelsen 1994 lade stiftarna fast ett både utmanande och annorlunda uppdrag. Ett krävande uppdrag som det finns anledning att påminna om.

KK-stiftelsen bildades för att via nya vägar mellan näringsliv och akademi skapa kunskap och kompetens för utveckling till fromma för utveckling och tillväxt. Men vårt uppdrag riktar sig inte till individer – vårt uppdrag handlar om att stärka Sveriges konkurrenskraft genom att finansiera forskning och kompetensutveckling på avancerad nivå på högskolorna och de yngre universiteten, när denna sker i samverkan med näringslivet. Den dåvarande regeringen menade att kunskapsutveckling och förnyelse var centralt för Sveriges konkurrenskraft och framtid.

BLAND FINANSIÄRER ÄR VI fortfarande ensamma. Inga andra forskningsfinansiärer arbetar på det sätt som vi gör. Jag får ibland frågan om varför vi inte gör som andra – men det är inte vårt uppdrag. Vi ska förkorta steget mellan forskning och effekt, och vi ska stötta uppbyggnad av profilerad forskning vid högskolorna och de yngre universiteten.

Så här långt har KK-stiftelsen satsat 8,4 miljarder kronor i fler än 2.300 projekt inom kunskaps- och kompetensutveckling. Vår insats spelar stor roll för att utveckla forskningen vid de yngre universiteten och högskolorna.

LIKA VIKTIGT SOM att forskningsprojekten sker i samproduktion med näringslivet är att lärosätena har en profilering av sin verksamhet. Det går inte att vara nummer ett på allt, men med medel från oss finns det förutsättningar att bli mycket stark inom något eller några områden. I dag ger vi stöd till 18 profilerade forskningsmiljöer, som i många fall inte bara tillhör de bästa i landet utan även kan konkurrera internationellt inom sitt område. Ambitionen kan härledas till forskningspropositionen (1993/94:177 *Utbildning och forskning. Kvalitet och konkurrenskraft.*) som ledde till vårt bildande: ”Det är särskilt angeläget att med löntagarfondsmedlen skapa starka

forskningsmiljöer av högsta internationella klass med betydelse för utvecklingen av Sveriges framtida konkurrenskraft.”

De nya universiteten och högskolornas möjligheter att själva driva utvecklingen av profileringen, med de anslag de får från statsmakterna, är inte så stora. För även om lärosätenas huvudman vill se profilering, har de inte gjort några särskilda budgetsatsningar i den riktningen. Därför är våra programutlysningar särskilt viktiga, och utgör en stor möjlighet för dem.

I ÅRSREDOVISNINGEN FÖR 2013 är just profileringen en röd tråd. Vi berättar bland annat om resan mot att bli en KK-miljö. För KK-miljöer ska profilering och samproduktion genomsyra forskningsverksamheten.

Men vi ställer inte bara krav på att forskningen är profilerad, den ska även vara integrerad med utbildningen. Det finns ingen motsättning i att ha samarbete med företag inom forskning eller kompetensutveckling och samtidigt erbjuda en bra utbildning. Forskningsprofilerade och samproducerande lärosäten blir bra på utbildning – som även det bidrar till att stärka Sveriges konkurrenskraft. Under 2013 har vi understrukt behovet av att integrera utbildning på avancerad nivå med forskningsmiljöerna. Starka forskningsmiljöer får inte sväva som satelliter utanför lärosätets verksamhet i övrigt, då är det ingen profilering av lärosätet.

”Forskningsprofilerade och samproducerande lärosäten ger goda förutsättningar för utbildning – som även det bidrar till att stärka Sveriges konkurrenskraft.”

PROFILERING ÄR INTE ENBART en fråga för forskare. Profilering baserat på samverkan med företag gör att utvecklingen blir i symbios. I den här årsredovisningen finns

därför ett antal intervjuer med företag som samarbetar med de forskningsmiljöer som får stöd av KK-stiftelsen. Företagen pekar på betydelsen av samproduktion för att det ska ha varit möjligt att utveckla företaget och klara den internationella konkurrensen. Ur presentationerna från Halmstad och Trollhättan kan därför även slutsatsen dras att samproduktionen av kunskap och kompetensutveckling leder till jobb.

TVÅ DECENNIERS ERFARENHETER av vad som fungerar och vad som inte fungerar, har gjort att vi är en aktiv – och möjligen krävande – finansiär. Få finansiärer följer för-

modligen projekten lika intensivt från start till mål som vi gör. Vi har utvecklat en noga genomtänkt arbetsgång, och har ett långsiktigt perspektiv på den forskning som vi finansierar. Däremot är det högskolorna och universiteten själva som måste definiera sina mål om våra program ska generera största möjliga nytta för såväl forskare i akademien som medverkande företag.

Några av resultaten presenterar vi i denna verksamhetsberättelse.

Madelene Sandström, vd KK-stiftelsen

”Det handlar om ledarskap, att våga prioritera och om förmågan att tänka i ett större perspektiv, avgörande faktorer för att lyckas med profilering av en verksamhet, enligt de erfarenheter som KK-stiftelsen samlat på sig.”

Först kommer ledarskapet – och sedan profileringen

– Det gäller att ledningen på ett lärosäte vågar prioritera. Att bestämma sig för att satsa på några forskningsmiljöer, på några profiler. Kort sagt välja väg.

Det säger Stefan Östholm, verksamhetschef vid KK-stiftelsen. Han menar att rektor och ledningen ska ha en tydlig vision om vilken väg ett lärosäte ska ta, att det handlar om att tänka strategiskt. Detta gäller alla lärosäten som vill ha stöd av KK-stiftelsen, inte minst dem som har utsetts till KK-miljöer. Högscoleledningen får inte bli som ett "forskningsråd" som bara ägnar sig åt att passivt granska förslag från institutionerna.

– För KK-miljöerna ska ledningen initiera strategiska satsningar. Den ska känna sin verksamhet så väl att de kan gå till en professor och föreslå att man arbetar fram förslag på en forskningsprofil, och att kontakt tas med relevanta företag för samproduktion.

KK-stiftelsen kan hjälpa

Stefan Östholm framhåller att KK-stiftelsen har de verktyg som ett lärosäte behöver för att successivt kunna bygga upp sin forskningsverksamhet och utveckla en stark profil. Och även om steget kan vara stort från ett första HÖG-projekt, finns det i dag mycket KK-stiftelsen kan bidra med, bara rektor och ledningen ser möjligheterna och kan inspirera sin personal.

– Möjligheterna är många. Det behövs kanske en strategisk rekrytering av en gästprofessor. Om lärosätet redan har HÖG-projekt så fortsatt med dem. Så tar man in en professor och

börjar stärka ett angränsande eller kompletterande forskningsområde. Därigenom skapas mycket större möjligheter att bygga en forskningsprofil. Sedan går det att ta in kompetens från industrin; det kan vara en adjungerad professor. Genom adjungeringar och gästprofessorer lyfter du in något som du skulle vilja ta del av. Vi erbjuder också möjligheten att ta fram utbildningar på avancerad nivå, vilket kan vara bra när företagen ännu inte finns i lärosätens nätverk.

Han menar att KK-stiftelsen genom sin dialog med ledningarna på lärosätena ställer krav på ledarskapet i akademiska miljöer. Ett aktuellt ämne som många pratar om men få stöttar praktiskt.

– Projekten måste leva upp till våra krav: vetenskaplig kvalitet; nytta för näringslivet; genomförbarhet; samt nå uppsatta resultat och mål. Vi kan visa att det leder till framgång om man vågar och gör det på rätt sätt.

Egna regionen räcker ofta inte till

Stefan Östholm understryker att lärosätena måste våga sikta högt.

– Ska ett lärosäte lyckas med profileringen måste man tänka i ett större perspektiv. Det krävs att forskningen inom området blir ledande nationellt, och på sikt även internationellt. Den egna regionen räcker ofta inte till om du ska locka till samproduktion, eller rekrytera ledande forskare.

Det är dock inget hinder för att också vara en tillväxtmotor i den egna regionen, menar Stefan Östholm, och pekar på hur Högskolan

Stefan Östholm, verksamhetschef KK-stiftelsen

”Ska man lyckas med profileringen måste man tänka i ett större perspektiv.”

i Halmstad skapar jobb och utveckling i den egna regionen tack vare samarbetet med Volvokoncernen. Ett samarbete som lockar forskare från MIT och Stanford till Halland.

– Det kunnande som forskarna vid Högskolan i Halmstad kan utveckla genom samproduktion i den konstellationen kommer andra företag till nytta, säger Stefan Östholm. Eller se hur IT-sektorn har växt i Blekinge från att knappt ha funnits – och skapat mängder av jobb – efter det att Blekinge Tekniska Högskola bestämde sig för att bygga en internationellt konkurrenskraftig forskningsmiljö kring IT. Vi måste tro på möjligheterna och lärosätens inbyggda kraft.

KK-stiftelsens program blir byggstenar för att skapa en profilerad högskola

Inom KK-stiftelsens sex verksamhetsområden finns en lång rad program och stödformer för forskningsuppbyggnad och kompetensutveckling. Det är byggstenar som tillsammans kan bilda en strategisk och profilerad forskningsmiljö vid ett lärosäte.

Den första byggstenen i en **forskningsuppbyggnad** är **HÖG-forskningsprojekt** som, tillsammans med forskningsprojekt för nydisputerade, **ProSpekt**, utgör grunden i ett forskningssamarbete med näringslivet. Målet är att HÖG-projekten ska ge resultat som är till nytta för både akademi och näringsliv. Det är också tänkt att fungera som ett första steg till stiftelsens övriga programformer. Men steget är stort från HÖG till en forskningsprofil. **Strategisk rekrytering** av en professor breddar basen för en forskningsprofil, och genom att ta in kompetens från företagen med hjälp av en **adjungerad professor**, eller knyta en internationell **gästprofessor** till forskningsmiljön, ökar kunskapsförstärkningen.

En **forskningsprofil** driver verksamhet under sex till åtta år. Det finns för tillfället 18 forskningsprofiler på de nya lärosätena som får stöd från KK-stiftelsen. **SIDUS** vänder sig till internationellt erkända forskningsmiljöer som genom forskningssamarbete vill utveckla och förnya delar av sin befintliga verksamhet.

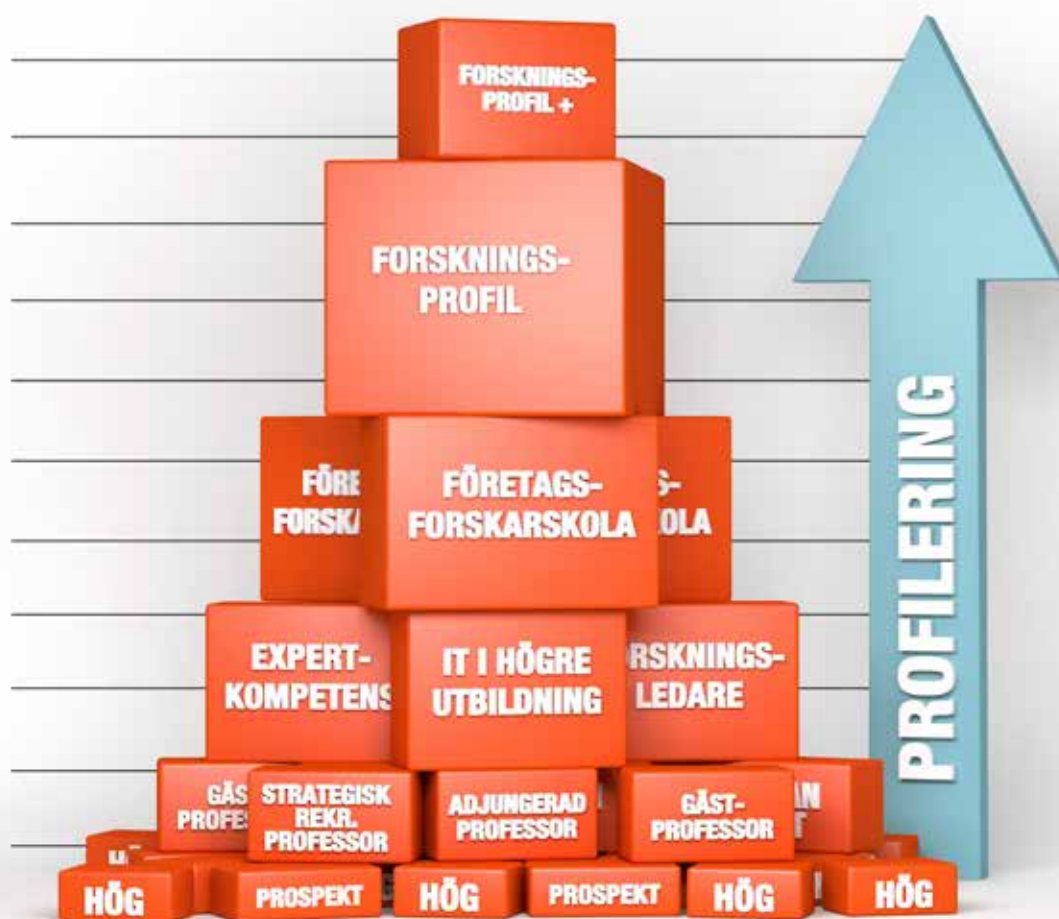
Kompetensutveckling omsätter forskningsresultat till ny kompetens som kommer näringslivet till del, och många av programmen bidrar till uppbyggnad och profilering av en forskningsmiljö. Ett exempel på det är **företagsforskarskolor** som är ett kompetensutvecklingsprogram, men med stort inslag av forskning. En företagsforskarskola ska stärka ett lärosäte i integrationen av högre utbildning med en forskningsmiljö samt bidra till ökad tillgång på kompetens på högre akademisk nivå inom näringslivet. KK-stiftelsen ger idag stöd till nio företagsforskarskolor. Vi har öppnat för stöd till **adjungerade professorer/lektorer** som kan verka

både inom forskningen och i utbildningen.

Expertkompetens handlar om att utbilda experter bland anställda i näringslivet. Programmet ska ge nyckelpersoner hos företag med forskningskompetens ett kompetenslyft. **IT i högre utbildning** var från början vårt uppdrag om att främja informationsteknologi. I dag är det ett program för att stimulera utveckling av nätbaserade kursmoduler på avancerad nivå. **Avans** är ett utvecklingsstöd för utbildningarna på avancerad nivå. Målet är att utveckla utbildningar på avancerad nivå inom strategiska områden för nya lärosäten och svenskt näringsliv.

LEDARSKAP FÖR PROFILERING

För att lyckas med de program som KK-stiftelsen erbjuder krävs stort engagemang från lärosätena. Många andra finansärer nöjer sig med att den enskilda forskaren går in och söker. För KK-stiftelsens program kan det vara tillräckligt när det gäller mindre forskningsprojekt inom HÖG eller Prospekt. Men vid ansökan om till exempel strategisk rekrytering, företagsforskarskola och forskningsprofil krävs att ledningsgruppen vid ett lärosäte tar sitt ansvar. Det handlar inte minst om att våga prioritera och välja vilka forskningsmiljöer som ska lyftas fram.

Det stöd som KK-stiftelsen ger kan liknas vid byggstenar som tillsammans bidrar till en strategisk och profilerad forskningsmiljö vid ett lärosäte.

Framgångsfaktorer för profilering:

*** STRATEGISKA
FORSKNINGSPROFILER**

*** LEDARSKAP OCH
ORGANISATION**

*** SAMVERKAN
MED OMVÄRLDEN**

Ledarskapet och förmågan att samverka med omvärlden är tillsammans med vässade forskningsprofiler de viktigaste faktorerna för att lyckas etablera ett lärosäte som tillväxtmotor.

KK-stiftelsen har ställt frågan om de viktiga framgångsfaktorerna till de tre lärosäten som i dag har KK-miljöer: Högskolan i Halmstad, Högskolan i Skövde och Mittuniversitetet. Intervjuerna genomfördes under lärosätens kvalificeringsfas för att utses till KK-miljö.

Den underliggande frågeställningen handlar om att stärka Sveriges konkurrenskraft, och hur Sveriges nya universitet och högskolor kan arbeta för att bli regionala tillväxtmotorer.

KK-stiftelsen anser att det krävs profilering av verksamheterna, och att profileringen bör gälla både akademisk styrka och samverkan med omvärlden. Att det är en målsättning som ledningarna för de tre lärosätena delar framgår av svaren. Här kommer en sammanfattning av vad som kom fram i intervjuerna.

Strategiska forskningsprofiler

För att bygga upp strategiska forskningsprofiler krävs noggrann analys, avgränsning och tydliga mål. Den noggranna analysen inför val av profil gäller såväl interna som externa förhållanden. Hur ser de interna förutsättningarna ut när det gäller befintlig forskning, infrastruktur, medarbetare och utbildningsområden? Och vilka behov finns i regionen när det gäller utbildning och forskning?

Avgränsning leder ofta till en tuff intern process, men den är nödvändig. Ledningen måste våga kliva fram och utveckla processer för att både prioritera och välja bort.

Ledningarna bör utifrån den egna analysen sätta upp tydliga och mätbara mål för forskningsprofilernas omfattning och hur de ska följas upp.

Slutligen måste för de flesta extern finansiering vara en del av strategin inför val av inriktning. Det är en förutsättning att en profilering kan attrahera finansiärer.

Ledarskap och organisation

Valet av profil blir då styrande för lärosätets långsiktiga inriktning och framtida identitet, vilket gör att det är en central fråga för ledningen och styrelsen. Det förutsätter ett starkt mandat till rektor att göra nödvändiga prioriteringar. I intervjuerna uttrycktes det som att: "Rektorn kan nu besluta sig för att lägga ner och bygga upp nya forskningsområden. Det gör inte ett kollegium."

Som alltid finns det eldsjälar som spelar stor roll för att bygga upp forskningsprofiler och nätverk med omvärlden. Det är viktigt att ledningarna stöttar dessa nyckelpersoner. Det är också dessa personer som ofta är centrala för lärosätets förmåga att attrahera forskningsresurser.

Högskoleledningarna ska vara aktiva i arbetet med forskningsprofilerna, som ska vara direkt underställda antingen rektor eller ledningarna. Det är samma personer som också svarar för en aktiv rekryteringspolitik, vilket inte kan överlåtas till institutioner eller forskningsmiljöer. En genomtänkt organisation krävs för såväl samverkan med omvärlden som för profileringen.

Samverkan med omvärlden

Det måste finnas en aktiv dialog mellan lärosätet och samhället. Det är självklart att högskolan har en roll i den regionala tillväxten, och att utbildningarna också är anpassade efter regionens behov, men det är även viktigt att samhällets institutioner identifierar högskolan som en viktig partner för att skapa tillväxt.

Samproduktion är en förutsättning för stöd från KK-stiftelsen och den forskning den stöttar.

För en bra samverkan med näringslivet krävs förståelse för varandras kultur och en ömsesidig respekt. Det är en grund för diskussioner om vilka områden som är viktiga att satsa på. Forskning i samproduktion kan lösa många problem för näringslivet, men forskningen måste ha en vetenskaplig höjd och inte vara inriktad på produktutveckling.

Högskolornas roll som tillväxtmotorer stärker regionernas utveckling

Tillgången på forskning och kunskap är helt avgörande för näringslivet. Det finns många lyckade exempel på att samverkan mellan högskolor och näringsliv lett till nya produkter och produktionssystem och ny kunskap och kompetens. Vilket i sin tur stärker tillväxten – och då inte bara i de företag som ingår i samarbetet.

KK-stiftelsen har från början haft krav på samproduktion och att näringslivet medverkar i de projekt som får stöd. Stefan Östholm, verksamhetschef på KK-stiftelsen, menar att det är viktigt för både högskolorna och företagen.

– Det betyder mycket för de nya lärosätena att knyta kontakt med näringslivet, få del av företagets stöd och även deras kunskaper. Vi vill stödja kunskapsutbytet mellan högskola och näringsliv. När man arbetar tillsammans främjar det forskning som skapar jobb och tillväxt.

Stefan Östholm understryker att lika viktigt som samproduktion är vetenskaplig höjd och profilering.

– Om högskolan ska lyckas med profilering inom ett forskningsområde innebär det att man också tar steget upp och konkurrerar på nationell och internationell nivå. För framgångsrik forskning kan inte begränsas geografiskt. Som forskare måste du ha ett större perspektiv och kunna positionera dig internationellt.

Spelar stor roll för hela landet

De tre KK-miljöerna Högskolan i Halmstad, Högskolan i Skövde och Mittuniversitetet är alla på olika sätt exempel på hur lärosäten genom profilering och samproduktion spelar en viktig roll för respektive region.

Mittuniversitetet har två forskningsprofiler som ingår i KK-miljön: Skogen som resurs; och Industriell

informationsteknologi och digitala tjänster. Kopplingen till den skogstekniska industrin har funnits sedan lång tid, och med forskningsintensiva företag som SCA som samarbetspartners finns det starka band mellan akademien och industrin.

– Utmaningen är att kombinera forskningsnyttan för industrin med akademisk kvalitet, säger Anders Söderholm, rektor vid Mittuniversitetet. Ett nära samarbete med företag kan vara en risk, men samtidigt den chans vi har att utveckla en profil som är annorlunda.

Han menar att de nya lärosätena utanför storstäderna spelar stor roll för de industrier som har sin verksamhet ute i landet – som exempelvis skogsindustrin i Västernorrland – och att de företagen får en större närhet till forskningen.

”Kombinera forskningsnyttan för industrin med akademisk kvalitet.”

– Samtidigt är många internationellt ledande företag. Och skogsindustrin är i högsta grad global. Vi har kontakter och utbyte med forskare och företag över hela världen.

Men det är stor skillnad mellan att samarbeta med globala koncerner som SCA och små turistföretag

i fjällvärlden. Det är olika världar och vi har en roll i båda. Vi är som högskola en bränsledepå som måste finnas i regionen – på samma sätt som en bra välfärdssektor och en fungerande industri.

En regional kraft

Att det finns förväntningarna på Mittuniversitetet att vara en tillväxtmotor är något som Anders Söderholm känner av.

– Vi betraktas som en regional kraft, och vi har en större närhet till de regionala strategierna än lärosäten i storstäderna. Det är en del av vår roll att försöka leva upp till de förväntningarna. Mittuniversitetet upplevs som viktigare för Västernorrland och Jämtland än KTH för Stockholm.

Högskolan i Skövde har i sin KK-miljö tre profiler: Informationsteknologi, Virtuella system och Systembiologi. Högskolan har på senare tid blivit internationellt känd som ledande i forskning kring spelutveckling, men är också tillsammans med Chalmers och Mälardalens högskola utsedd till Preferred Research Partner inom Volvokoncernens Academic Partner Program. Volvo är en viktig samarbetspartner för Högskolan i Skövde, bland annat kring forskning i produktionsteknik, liksom Astra Zenica när det gäller systembiologi. Det berättar Sigbritt Karlsson, rektor vid Högskolan i Skövde.

– Volvo sätter sin prägel inom delar av forskningen. Men vi söker även samarbete med små och mindre företag, som det finns gott om i vår region. Det är företag som på många sätt skulle ha stor nytta av samarbete med oss. Ett bra exempel är att ett företag med bara drygt 40-anställda har en industriforskare med i vår forskarskola för tillämpad informationsteknologi.

När det gäller profilering anser Sigbritt Karlsson att det är viktigt att prioritera och våga säga nej till forskning.

– Jag försöker att vara tydlig med vad vi ska satsa på och att vi inte splittrar oss. Det ställer extra krav på oss som KK-miljö då vi måste klara av att bedöma kvalitet och potential i vår forskning med stöd av externa bedömare. Samtidigt är det enormt stöd för våra forskare att få möjlighet att testa idéer och få synpunkter på sin forskning.

Lär av andra regioner

Det finns tre nya lärosäten i region Västra Götaland; förutom Skövde också Högskolan i Borås och Högskolan Väst. Sigbritt Karlsson efterfrågar ett större intresse för de nya lärosätena från regionens politiker. Hon hoppas bland annat på stöd från regionen att bygga ut Gothia Science Park till en mer omfattande företagspark. Det är en teknik- och

forskningspark med IT-profil som i dag drivs med stöd av kommunen och EU.

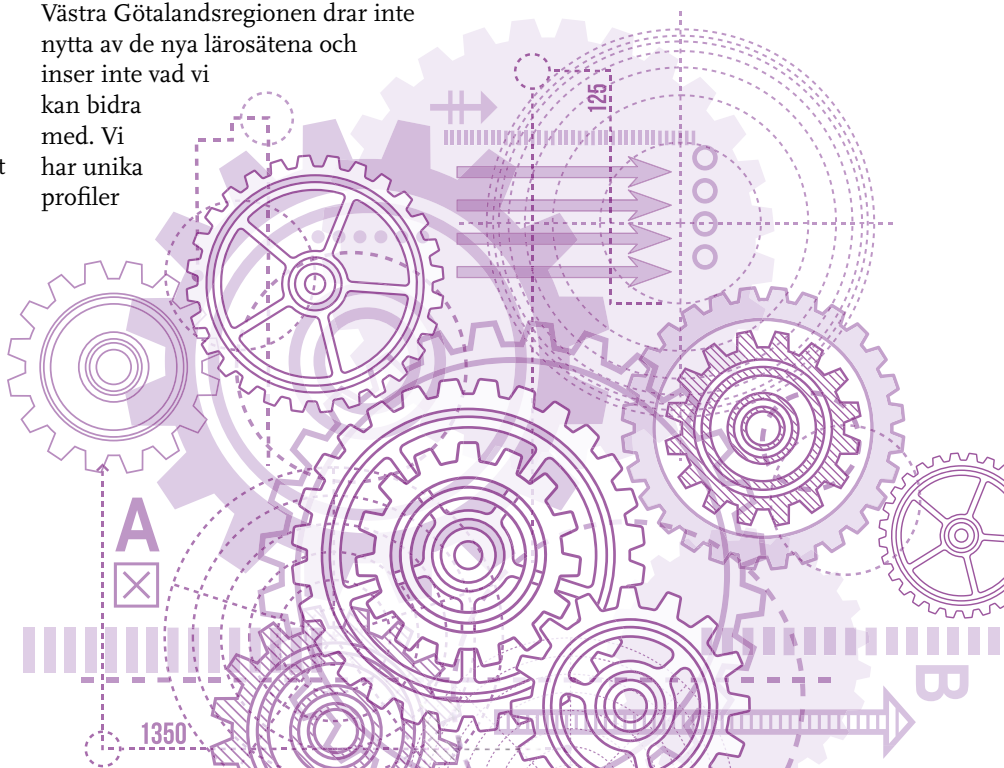
– Jag tror det finns mycket att lära av regioner som visar hög tillväxt. I de regionerna finns ofta minst en högskola, ibland flera, men framför allt har alla i dessa regioner delat på ansvaret att möta händelser med visioner om hur dessa händelser kan vändas till något positivt, menar Sigbritt Karlsson.

– Tydligast är Malmö när ”industridöden” slog till. Det är ett gott exempel på hur negativa händelser gav utrymme för nya tankar och visioner. Västra Götalandsregionen drar inte nytta av de nya lärosätena och inser inte vad vi kan bidra med. Vi har unika profiler

som kan bli ännu starkare om vi samarbetar.

Framgångsrik profilering

Högskolan i Skövde och Högskolan i Halmstad har båda varit framgångsrika på att profilera sin forskning. De är bland de högskolor som erhåller mest medel från KK-stiftelsen, samtidigt som det är små lärosäten med en liten andel studerande på såväl avancerad nivå som forskarnivå. De två högskolorna har en tydlig, koncentrerad struktur på utbildningen, sett till antalet masters, samt ett fåtal områden med forskningsutbildning.

Med sikte på profilering och nya horisonter

Högskolan i Halmstad har alltid gått sin egen väg. Här var entreprenörskap ett ämne redan på 80-talet, och KK-miljön har fått namnet "Forskning för innovation". Rektor Mikael Alexandersson ser en framtid där forskningen spelar en allt större roll och profileringen blir avgörande.

Högskolan i Halmstad

– Det innovationsdrivande lärosätet

Halmstad: Genom arbetet med KK-miljön har Högskolan i Halmstad vässat sin profil och utvecklat hela sin forsknings- och utbildningsstrategi. "Det innovationsdrivande lärosätet" ställer om för en framtid där forskningen spelar en allt större roll och profileringen blir avgörande.

Högskolan i Halmstad har i alla år gått utanför de vanliga strukturerna. Genom att lyfta fram entreprenörskap och att tidigt satsa på utvecklingsingenjörer redan på 80-talet stakades vägen ut. En av högskolans första rättigheter till magisterexamen i början av 90-talet var "innovation management".

Det var därför inte så överraskande att högskolans rektor Mikael Alexandersson strax efter att han tillträdde 2011 myntade visionen om "Det innovationsdrivande lärosätet", delvis som ett led i förberedelserna för att etablera KK-miljön – som passande nog har fått namnet "Forskning för innovation".

Profilerad från start

– Högskolan i Halmstad har sedan barnsben varit profilerad, menar Mikael Alexandersson. Det fanns från start en inriktning på entreprenörskap och nytänkande. Det blev en samlingsplats för lärare, studenter och annan personal som ville skapa annan typ av utbildning och forskning än den gängse som fanns vid de stora universiteten. Den traditionen har vi försökt bygga vidare på.

I dag är Högskolan i Halmstad ensam i Sverige om att ha examensrättigheter på forskarnivå inom innovationsvetenskap, men det

är inte bara det visionen anspelar på. Det handlar mer om att i ordet innovation läsa in betydelsen av förnyelse. I förnyelsen av högskolan är innovation både målet och medlet, som Mikael Alexandersson skriver i en särskild skrift om innovation som togs fram i samband med att högskolan blev KK-miljö och förändringsarbetet startade.

Mikael Alexandersson betonar att KK-miljön utgör en motor i det arbetet och i profileringen av Högskolan i Halmstad. Ett förändringsarbete som varit mycket omfattande; inte mindre än 32 övergripande förändringsprocesser har genomförts. Under hösten 2013 antog högskolestyrelsen en ny forsknings- och utbildningsstrategi, och tre nämnder slogs samman till en ny nämnd: forsknings- och utbildningsnämnden.

"KK-miljön är ett strategiskt redskap för att profilera lärosätet."

– Den nya nämnden ska skapa en bättre interaktion mellan forskning och utbildning, så att profileringsarbetet kan fungera ännu smidigare. Nämnden måste kunna prioritera och koncentrera utbildning till de

områden där vi har bäst förutsättningar att bli framgångsrika. Profilering kräver ett strategiskt ledarskap som inte bara bejakar olikheter utan också stödjer olikhetens framväxt.

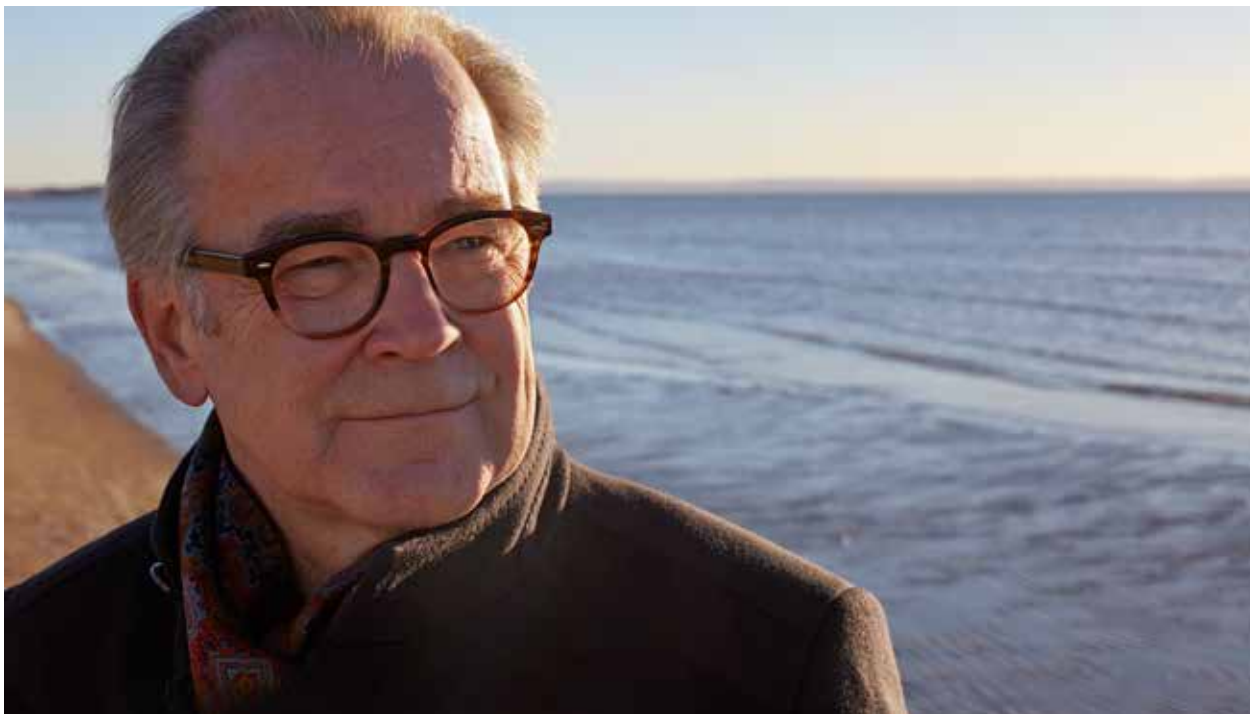
Han framhåller att originalitet med hög kvalitet skapar den mångfald som är avgörande för att lyckas profilera ett lärosäte. Samtidigt måste profileringen ske inom det regelverk som statsmakterna satt upp för all högre utbildning, något som kan tyckas svårt att förena.

– Staten efterfrågar mer profilering men skapar inte förutsättningar för det. Styrningen av den högre utbildningen bygger på likvärdighet och att alla lärosäten ska mätas på samma – ofta traditionella – sätt. Det finns ett spänningsförhållande mellan kravet på att vara unik och på samma gång inrätta sig efter normerna.

Studentkullarna minskar

Sedan Mikael Alexandersson tillträdde har en viktig uppgift varit att ställa om högskolan till mindre utbildning och mer forskning. Studentkullarna minskar och Högskolan i Halmstad, som hade 6 100 heltidsstudenter för några år sedan, är på väg ner till 4 500 studenter. Utbildningsprogram och kursutbud har minskat och ska dras ner ännu mer.

Under samma period förväntas dock andelen externa forskningsintäkter öka kraftigt. KK-miljöns fokus på kvalitet, samproduktion och långsiktigt byggande av starka forskningsmiljöer är den viktigaste drivkraften i

Mikael Alexandersson är rektor vid Högskolan i Halmstad sedan 2011. Han är professor i pedagogik och har en bakgrund som forskare och dekanus vid Göteborgs universitet.

denna utveckling, konstaterar Mikael Alexandersson.

– När utbildningsuppdraget minskar samtidigt som forskningsintäkterna ökar händer något intressant: lärosätet förvandlas från ett utbildningslärosäte till ett forskningslärosäte.

Det ställer ett antal frågor menar han: Hur bidrar de utbildningar som blir kvar till lärosätets profilering? Hur ska forskningen kopplas till utbildningen?

– Profileringen är en riktningsgivare när det gäller ett lärosäte. Det är också en avgränsning när det gäller mångfalden. För stor mångfald kan leda till att lärosätet faller sönder inifrån – då finns inget som håller samman det. Är det för lite mångfald då blir det enfald. Då exkluderar vi för mycket. Då finns risk att Högskolan

i Halmstad blir något mini-Chalmers eller mini-KTH – och det klarar vi aldrig. Därför måste vi ha bredd.

Basutbildningar med hög kvalitet

Så humaniora kommer att ha en fortsatt stark position på högskolan. Dessutom är det viktigt att basutbildningarna av lärare, sjuksköterskor och ekonomer har en hög kvalitet. Högskolan i Halmstad har valt att i profileringsprocessen inkludera de utbildningar som är kopplade till forskningen.

Avslutningsvis konstaterar Mikael Alexandersson att i arbetet med att profilera Högskolan i Halmstad som ett forskningslärosäte har KK-miljön en nyckelroll.

– Vårt arbete med KK-miljön har inte bara påverkat strukturer utan också vår forsknings- och utbild-

ningsstrategi. KK-miljön är ett strategiskt redskap för högskolans ledning att profilera lärosätet, men självklart också att driva tillväxtfrågor och stödja tillväxt. Vi hade aldrig kunnat nå så här långt som vi gjort i dag, och skapat så mycket mervärden, om vi inte haft KK-miljön.

I samband med högskolans 30-årsjubileum i november 2013 presenterades också en ny logotyp. Den ska spegla högskolans utveckling och profilering och uttrycka bland annat värden som innovation, gränsöverskridande och transparens.

Profilering och KK-miljö går hand i hand i Halmstad

Rector Mikael Alexandersson diskuterar med Pernilla Nilsson, vicerektor och professor i naturvetenskapernas didaktik, Bertil Svensson, programchef för KK-miljön, Thorsteinn Rögnvaldsson, prorektor med ansvar för forskningen och Max Lundberg, koordinator för KK-miljön.

Halmstad: Grunden till KK-miljön på Högskolan i Halmstad har växt fram under många år och har formats av strategiska beslut om profilerad forskning och utbildning. Samproduktion med näringsliv och samhälle har varit centralt från högskolans första år.

År 2011 blev Högskolan i Halmstad en KK-miljö som fått namnet Forskning för innovation. KK-miljön består av de tre samverkande miljöerna CIEL (innovation, entreprenörskap och lärande), CVHI (välfärd, hälsa och idrott) och EIS (inbyggda och intelligenta system). 30 år efter starten har Högskolan i Halmstad blivit ett av de lärosäten i Sverige som erhåller mest medel från KK-stiftelsen.

Under parollen ”30 år av vetenskapliga framsteg – nu satsar vi för framtiden” firade Högskolan i Halmstad i

november 2013 de första tre decennierna som självständigt lärosäte.

Högskolan viktigast på 1900-talet

Högskolan i Halmstad har under åren satt tydligt avtryck i regionen och är djupt förankrad hos såväl allmänheten som näringslivet. När lokaltidningen Hallandsposten i samband med millennieskiftet bad läsarna rangordna avgörande händelser så ansåg en överväldigande majoritet att Högskolan i Halmstad var det viktigaste som hänt i Halland un-

der 1900-talet. Och Högskolan kom också i topp när Svenskt Näringsliv i början av 2013 undersökte vilka utbildningar i Sverige som hade bäst samverkan med näringslivet. Sex av de tio bästa utbildningarna inom teknikområdet finns på Högskolan i Halmstad, enligt undersökningen.

Mycket har hänt sedan högskolan blev självständig. I dag finns cirka 5 000 helårsstudenter och 700 anställda, i moderna lokaler i centrala Halmstad. En som varit med på hela resan är Bertil Svensson, professor

Redan när Högskolan i Halmstad etablerades sökte man samverkan med näringsliv och samhälle. Bertil Svensson, som idag är programchef för KK-miljön, har varit med från högskolans första år.
Foto: Roland Thörner.

i datorsystemteknik. Efter doktors-examen i Lund började han som lektor i Halmstad två månader innan högskolan fick stå på egna ben. Under större delen av 1990-talet var han professor på Chalmers samtidigt som han fortsatte vara aktiv i uppbyggnaden av forskningen vid Högskolan i Halmstad. I dag är han ansvarig för en av forskningsprofilerna och programchef för KK-miljön.

– Vi har byggt upp forskningen väldigt målmedvetet. Början till forskningen var centrumbildningar under sent 80- och 90-tal. Varje centrumbildning hade krav på sig att ha en väldigt tydlig strategi och programskrivning. Vi arbetade med forskarutbildningen tillsammans med andra lärosäten på den tiden, och eftersträvade en tydlig koppling till grundutbildningen, och redan från början sökte vi samarbete med näringsliv och samhälle.

Näringslivet i Halland, och övriga Sverige, har fortsatt att spela en viktig roll för högskolans utveckling. Volvo har under lång tid varit högskolans största samarbetspartner. Forsknings-

profilerna CERES och CAISR, som båda får stöd av KK-stiftelsen, har samarbete med Volvo Technology och en lång rad andra stora företag, men också med högteknologiska mindre företag.

Samverkan med 50 företag

Högskolan har sedan många år ett omfattande samarbete med Getinge Group. Högskolan får stöd från Carl Bennet AB för att under fem år knyta till sig en internationell professor, direkt kopplat till KK-miljön. På kort tid har KK-miljön ingått samverkansavtal med drygt 50 företag som ett hundratal av forskarna vid högskolan samverkar med.

Men det är inte bara etablerade företag som har haft nytta av högskolan. Bertil Svensson berättar att lärosätet tidigt satsade på att skapa bra förutsättningar för avknoppningar.

– Det finns många företag som startats av tidigare studenter på högskolan och som fortfarande samarbetar med lärosätet.

Ett av dem är HMS Industrial Networks, grundat av Nicolas Hass-

bjer och Staffan Dahlström, som utbildade sig i datorsystemteknik, inriktning mekatronik, på högskolan. Företaget har idag cirka 350 anställda och ett 80-tal av medarbetarna är utbildade på Högskolan i Halmstad. (Se separat artikel)

KK-stiftelsen har funnits med som en viktig finansör för Högskolan sedan 90-talet. I den första utlysningen fick Högskolan i Halmstad 450 000 kronor till ett forskningsprojekt. Max Lundberg, koordinator för KK-miljön, minns projektet mycket väl.

– Stödet gick till ett projekt som hette Innonet och som handlade om samverkan mellan nio små industri-företag och högskolan. Vi hade finansiering i 12–13 år med den inriktningen, och projektet finns kvar i en av våra basmiljöer, Centrum för Innovations-, Entreprenörskaps- och Lärandeforskning, CIEL.

”Det finns många företag som startats av tidigare studenter på högskolan och som fortfarande samarbetar med lärosätet.”

Innonet hade sitt ursprung i en centrumbildning som hette Centrum för Arbetslivsutveckling, som även den hade samverkan och samproduktion på agendan. Det var ledord som tidigt hade ett innehåll, framhåller Thorsteinn Rögnvaldsson, professor i datavetenskap och prorektor med ansvar för forskningens utveckling:

– Högskolan växte snabbt i början av 90-talet när KK-stiftelsen bildades. Vi var så väl anpassade till de tankar

om samproduktion som finns i KK-stiftelsen.

160 disputerade forskare

Ett tydligt tecken på högskolans snabba utveckling är ökningen av antalet forskare. I början av 90-talet var det runt 20 disputerade, i dag är det närmare 160.

– När vi fick möjlighet att söka stöd från KK-stiftelsen började centrumbildningarna att rekrytera lärare med forskning som huvuduppgift. Det hade inte skett innan, och vi fördubblade omsättningen på forskningen på några år, säger Thorsteinn Rögnvaldsson.

Redan tidigt insåg högskolans ledning att det var viktigt att profilera högskolan och satsa på några kärnområden; som informationsteknologi, innovation och företagsutveckling. Områden som växt sig allt starkare.

– Ambitionen har varit att nå internationell spets inom några områden, betonar Bertil Svensson. I samband med en stor omorganisation år 2000 blev det en tydligare koppling mellan forskning

och utbildning. Under 00-talet har forskningsinriktningarna samlats till större och bärkraftigare miljöer.

I den största forskningsmiljön, EIS, inbyggda och intelligenta system, är i dag 80 personer forskningsaktiva, inklusive doktorander.

Bertil Svensson konstaterar att rätten till forskarutbildning var en förutsättning för att profilera lärosätet. Han pekar även på hur framgångarna inom informationsteknologi har gjort att högskolan är med i den nationella satsningen på informationsteknologi som ett strategiskt forskningsområde.

Nya forskningsområden

Det senaste område som Högskolan i Halmstad fått forskarutbildningsrättigheter i är hälsa och livsstil, i Sverige ett nytt forskningsområde, som dessutom är tvärvetenskapligt.

Även innovationsvetenskap är ett nytt område för Sverige och det går inte att disputera i innovationsvetenskap på något annat lärosäte.

Det är inom dessa tre områden som Högskolan i Halmstad har

master- och forskarutbildningsrättigheter.

– Det är tre områden som var för sig är starka, men som även ger möjlighet till spännande kombinationer, menar Bertil Svensson. Hälsoområdet omfattar många utmaningar för samhället. Många av lösningarna är beroende av ny informationsteknologi; de kräver dessutom ofta nya affärsmodeller, vilket gör att innovationsvetenskapen har mycket att bidra med.

– Vi försöker hitta kopplingar mellan områdena. Dels jobbar vi med att vart och ett ska profilera sig, dels har vi även en särskild styrka i att hitta tvärvetenskapliga samarbeten – sådant som bara just vi kan ta oss an, eftersom vi har den här närheten mellan områdena.

Ett exempel på hur nya gemensamma styrkeområden växer fram är det prioriterade området Hälsovetenskap och hälsoinnovation. Det tar tillvara kompetens inom alla tre basmiljöerna. En annan tvärkoppling är Energi- och miljöinnovation, där man nu myntat uttrycket ”grön innovation”.

Hälsa och livsstil – nytt forskningsområde

På Högskolan i Halmstad är man alltid öppen för nya möjligheter. Det senaste område som högskolan fått forskarutbildningsrättigheter i är hälsa och livsstil, i Sverige ett nytt forskningsområde.

KK-miljön ”Forskning för innovation” – så är den uppbyggd

Halmstad: KK-miljön ”Forskning för innovation” vid Högskolan i Halmstad utgörs av tre samverkande kunskapsområden:

Det är inom dessa tre områden som Högskolan i Halmstad har sina master- och forskarutbildningsrättigheter. Tvärvetenskapliga projekt är prioriterade och ett gemensamt prioriterat område för högskolans forskning är hälsoteknik och hälsoinnovation. Inom KK-miljön pågår ett målmedvetet arbete för att nå de långsiktiga målen för forskningens positionering, profilering, kvalitet och relevans:

Positionering

Inom varje basmiljö ska starka delområden (se figur) som positionerar miljön nationellt och internationellt ha utvecklats. Delområdena ska ha vuxit fram på ett sådant sätt att samverkan mellan dem har lagt grunden för en unik, gemensam positionering, både för basmiljön och den samlade KK-miljön. Positioneringen ska vara tydlig och välkänd, internt och externt.

Profilering

Utöver att ha en tydlig vetenskaplig positionering, ska lärosätet uppfattas som tydligt profilerat i sitt sätt att

- EIS (inbyggda och intelligenta system)
- CIEL (innovation, entreprenörskap och lärande)
- CVHI (välfärd, hälsa och idrott)

integrera utbildning, forskning och innovation i samproduktion med näringsliv och samhälle.

Kvalitet

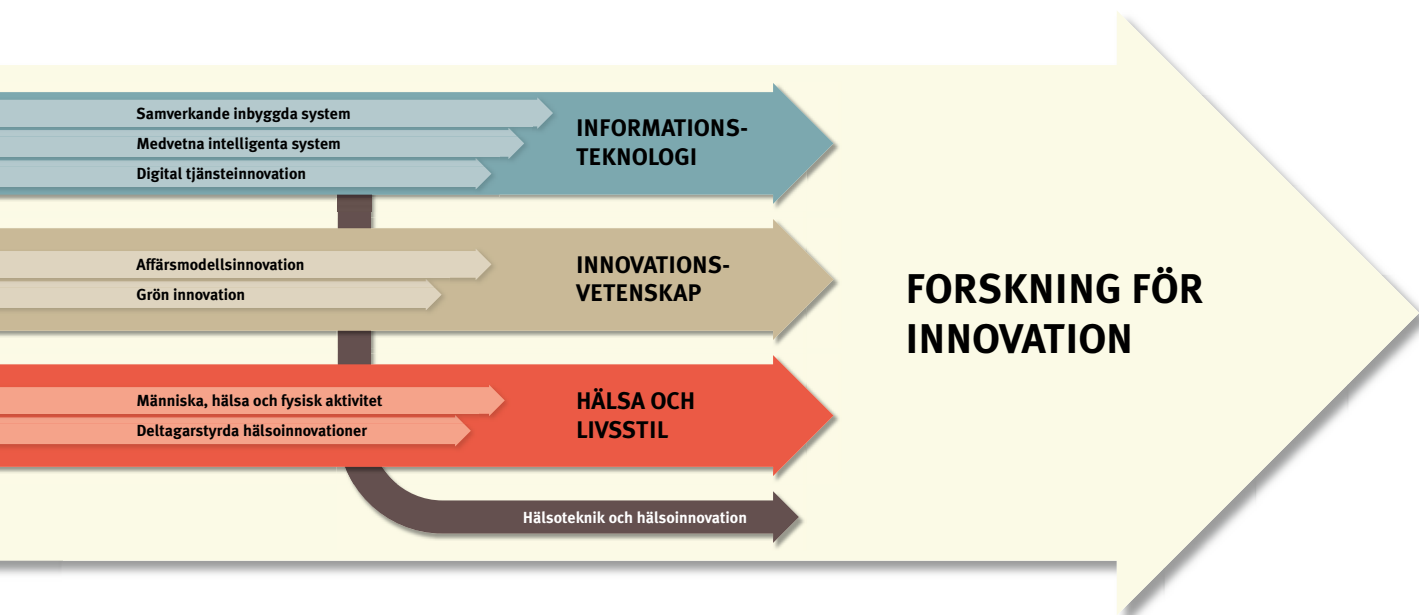
Inom KK-miljöns områden ska den vetenskapliga kvaliteten stå sig väl i nationella och internationella jämförelser. Lärosätet ska höra till de mest attraktiva i landet inom sina specialiseringar och tilldra sig internationellt intresse.

Relevans

KK-miljöns forskning ska ha en hög relevans för samhällets utveckling och för de partner som miljön har i näringslivet. Konkreta resultat av forskningen, särskilt den som skett i samproduktion, ska kunna avläsas.

Avtalet med KK-stiftelsen om KK-miljön sträcker sig mellan 2012 och 2021.

Högskolan i Halmstad är ett av tre lärosäten i landet som kvalificerat sig för att få en KK-miljösatsning. De andra KK-miljöerna finns vid Högskolan i Skövde och Mittuniversitetet.

Hossein Zakizadeh, Advanced Technology och Research, Volvo

VOLVOS FORSKNINGSAVDELNING:

”Högskolan i Halmstad är bra på att locka till sig rätt forskare”

Halmstad: Lärosätets kompetens, inte storlek, är avgörande för framgången i forskning. Volvokoncernen har valt Högskolan i Halmstad som en viktig samarbetspartner för frågan intelligenta transportlösningar, och lärosätet har lyckats attrahera ledande forskare i relevanta ämnen.

Sedan 2003 samarbetar forskningsavdelningen inom Volvokoncernen med Högskolan i Halmstad. Det är en del av KK-miljön, EIS, som forskar om inbyggda och intelligenta system, som lockat lastbilsjätten. Forskningen som samarbetet omfattar handlar om att utveckla kommunikationsteknologin för samverkande fordon. Det innebär att fordon kan utbyta information med sin omgivning, till exempel andra fordon och intelligenta vägskyltar som trafikljus, allt för att hjälpa föraren i syfte att

både öka trafiksäkerheten och minska bränsleförbrukningen.

– En av de tidiga kontakterna var en industridoktorand från högskolan som satt hos oss en tid. Vi lärde oss mer om högskolans forskning och hon fick en bättre förståelse för våra krav. Det var ett mycket bra sätt att inleda ett samarbete, säger Hossein Zakizadeh som arbetar inom Advanced Technology och Research.

Det är Volvokoncernens forskningsenhet som är ansvarig för forskning och utveckling av teknolo-

gier för såväl produkter som tjänster.

– Att Högskolan i Halmstad är liten har inte haft någon betydelse för oss. Vi tittar inte på storleken. De har varit duktiga på att locka till sig forskare – även internationellt. Det har varit det viktiga för oss, betonar han. Till exempel har Halmstad attraherat robotikforskare från MIT och Stanford för samarbete med Volvo inom fordonssäkerhet.

Samarbete med andra

Han framhåller också att högskolan varit framgångsrik på att bygga upp ett samarbete kring sina forskningsområden med andra lärosäten både i Sverige och utomlands, något som underlättar för Volvo.

– Jag tycker att Högskolan i Halmstad har hittat sin roll. Forskarna där försöker inte konkurrera genom att göra samma som andra lärosäten utan kompletterar och gör det som de är särskilt bra på.

Volvo har många långa projekt tillsammans med högskolan. De har en ständigt pågående dialog där nya forskningsfrågor identifieras. För Hossein Zakizadeh och hans kollegor på Volvo gäller det att ligga i fronten av forskningen för att svara upp mot kundernas krav och möta konkurrensen.

– Samarbete med forskningsvärlden är en viktig del av Volvos DNA. Vi har byggt upp en forskande kultur i organisationen som underlättar vårt samarbete med högskolor och universitet, dessutom har vi många medarbetare med forskarbakgrund. Det gör att vi har ett etablerat nätverk med forskningsvärlden, ett nätverk som underhålls genom regelbundna samarbets- och återkopplingsmöten.

Och samarbetet med forskningsmiljön EIS vid högskolan lär fortsätta, enligt Hossein Zakizadeh.

– Forskarna på Högskolan i Halmstad har hjälpt oss öka förståelsen inom den här teknologin.

SYDSVENSKA HANDELSKAMMAREN:

”En profilerad högskola har stor betydelse för tillväxten i regionen”

Halmstad: – Högskolans satsning på forskning med inriktning på innovation och entreprenörskap bidrar till tillväxt långt utanför länet.

Den slutsatsen drar Nicolas Hassbjer, framgångsrik entreprenör i Halmstad och sedan ett år ordförande i Sydsvenska Handelskammaren som företräder 2 800 företag i södra Sverige.

Men det är inte bara satsningen på innovationsfrågor som bidrar till framgångarna, enligt Nicolas Hassbjer. Även forskningen kring inbyggda intelligenta system har en stor betydelse för Högskolan i Halmstad och för den profilering som han tror är viktig för lärosätet. Kring inbyggda system har det växt fram ett kluster av företag med inriktning på elektronik, så många att man nu kan tala om en kritisk massa, vilket kan få stor betydelse för framtiden.

Nicolas Hassbjer berättar att Handelskammaren 2011 hade tagit fram ett program som skulle överlämnas till högskolans nya rektor och som handlade om behovet av profilering. Ett förslag som visade sig stämma med de tankar som rektor Mikael Alexandersson själv presenterade vid samma tid.

Skolan på rätt väg

– Vi insåg att Mikael Alexandersson drev precis de frågor som Handelskammaren lyfte fram i sin analys av näringslivets behov. Så det blev överflödigt att boka mötet och högskolan är nu på väg helt i den riktningen.

Nicolas Hassbjer räknar upp många exempel på hur tillväxten i länet utvecklats positivt under de 30 år som Högskolan i Halmstad funnits som självständigt lärosäte. Befolkningen i länet har ökat kraftigt, och utbildningsnivån, räknat på invånare med eftergymnasial utbildning, har gått upp.

– Halland var under hela 00-talet det län som uppvisade störst tillväxt i landet och tillhör fortfarande topp tre räknat på ökningen av BNP på länsnivå. Med tanke på att vi har få stora företag som kan dra upp tillväxten har högskolan spelat en mycket stor roll, inte minst för länets tillväxtföretag.

Stor betydelse för södra Sverige

Men det är inte bara för Halland som Nicolas Hassbjer ser att Högskolan i Halmstad har stor betydelse.

– Högskolans har påverkat förutsättningar för företag och tillväxt långt utanför länsgränserna. Genom forskningsprojekt och examensarbeten är den en positiv injektion för näringslivet i hela södra Sverige.

Halland är av tradition ett län med många egenföretagare, och med en tyngdpunkt på små och medelstora

företag inom näringslivet. Nicolas Hassbjer har som entreprenör egen kunskap om de villkor som gäller för den typen av företag.

– Det är svårare för mindre företag, med ofta begränsade resurser, att gå in i stora forskningssamarbeten med högskolan.

Det som han och Handelskammaren tycker har fungerat bra för att etablera en första kontakt är såväl examensarbeten som industridoktorander.

– Genom industridoktorander kommer forskarna ut i företagen och det blir ett växelspel, man lär av varandra. Det är en inkörsport för mindre företag och kan leda vidare till större projekt.

Nicolas Hassbjer är mycket nöjd med det samarbete som finns mellan näringslivet i regionen och Högskolan i Halmstad.

– Det gäller att högskolan inte slår sig till ro, utan håller fast vid sin profil, bygger kluster och en tillräckligt stor kritisk massa av forskare inom de spetsområden som man satsar på. Det tar tid, men högskolan är på helt rätt väg.

NICOLAS HASSBJER är ordförande i Sydsvenska Handelskammaren och få företagare känner Högskolan i Halmstad lika bra som han. Han har själv studerat datorsystemteknik på skolan och hans examensarbete lade grunden till det företag han sedan startade: HMS Networks AB. Direkt efter examen i slutet av 80-talet började han bygga upp HMS med inriktning på tillverkning av kommunikationssystem för industriella nätverk. I dag har HMS 350 anställda och kunder i 50 länder. Det har vunnit priser som Årets Entreprenör och Stora Exportpriset, och Nicolas har bland mycket annat utsetts till hedersdoktor på Högskolan i Halmstad. Långt mer än hälften av företagets anställda i Sverige har studerat vid Högskolan i Halmstad. Nicolas har efter 25 år lämnat HMS och är i dag verksam som styrelseproffs och i ett nytt företag, Tequity AB, som ska utveckla och investera i företag med inriktning på kommunikationsteknik och energieffektivitet.

Profilerad forskning som håller jobben kvar i Sverige

Eskilstuna: Att arbeta i gränslandet mellan industri och forskning är en självklarhet för forskarna i produktionsutveckling vid Mälardalens Högskola. Den nära kontakten har utvecklat en framgångsrik och profilerad forskning som under lång tid fått stöd av KK-stiftelsen.

Här i området, inte långt från Stockholm, ligger flera stora världsledande industriföretag i form av fordonsindustrin, som brukar beskrivas som själva muskeln i svensk industri: Scania i Södertälje, Volvo Construction Equipment (Volvo CE) i Eskilstuna och Volvo PowerTrain i Köping. Och på andra sidan Mälaren hittar vi ABB och Bomardier i Västerås.

Det är företag som är beroende av att tillverka sina produkter så effektivt, energisnålt, miljösamt och med så hög kvalitet som möjligt. Industrier som ständigt måste utveckla sin produktion och som därför behöver tillgång till den senaste forskningen om produktionsutveckling och produktionssystem. Sedan början av 2000-talet finns den forskningen lokaliserad mitt bland företagen. 2001 fick Mälardalens högskola (MDH) rätten till forskarutbildning inom teknikområdet, strax efter började den första doktoranden i produktionsteknik – inom ramen för ett HÖG-projekt finansierat av KK-stiftelsen.

Mats Jackson, professor i innovativ produktion vid MDH, har varit med om att bygga upp såväl forskningen inom detta område som kontakterna med industrin.

– Drivkraften att forska och se nyt-

tan med det man gör är väldigt tydlig inom produktionsområdet. Det vi utvecklar kan göra skillnad i slutändan, och det gör också att vi måste ha nära kontakt med företagen. Annars blir det kunskap som ingen känner till eller kan ha nytta av. För vad är kunskapen värd om den inte kan användas?

Finns i båda världarna

Mats Jackson kommer ursprungligen från industrin och har under karriären fortsatt att dela sin tid mellan akademien och olika företag. I dag har han en anställning på Volvo CE vid sidan av tjänsten på högskolan.

– Om jag skulle välja ut en sak som varit framgångsfaktorn för oss så är det just det. Vi har funnits i båda världarna. Vi har personer som jobbar på båda ställena, vi har doktorander som rör sig mellan, vi har studenter som är ute och gör projekt. Kan man utveckla detta går det definitivt att visa att man kan vara en konkurrenskraftig regional högskola. Det har vi redan visat.

Han uppskattar det stöd som KK-stiftelsen kan och har kunnat bidra med när det gäller strategisk kunskapsförstärkning. Att locka personer från industrin med tjänster

som adjungerad professor har varit framgångsrikt för MDH.

– Det är ett sätt för oss att växa och vässa profilen. Adjungerade professorer och industridoktorander ger oss nya kontakter och breddar vårt nätverk. Vi har inte så mycket fakultetsmedel, men på detta sätt får vi mer resurser och fler som arbetar med vår forskning. Forskarskolan Innofactory är det senaste exemplet på det.

Hans kollega vid institutionen, Monica Bellgran, som är professor i produktionsutveckling, började själv som adjungerad professor vid MDH. Året var 2006 och hon hade för en tid lämnat den akademiska karriären för ett arbete på Volvo CE i Eskilstuna.

Förståelse för industrin

– Vi får en helt annan förståelse för industrin om vi har ett system i Sverige där vi kan gå mellan akademien och företagen på samma sätt som man gör i exempelvis Tyskland. Det är alltför lätt att som forskare sitta vid sidan av och ha åsikter om hur industrin ska jobba. Men när du är ute och testar dina förslag så inser man hur komplext det är att driva ett industriföretag i dag, säger Monica Bellgran.

Hon framhåller hur engagerande det är att forska inom området produktionsutveckling, men att normerna i den akademiska världen ibland inte går i takt med deras tillämpade forskning.

MONICA BELLGRAN är professor i produktionsutveckling vid Mälardalens högskola. Efter doktorsexamen vid Linköpings Universitet i monteringsmekanik fortsatte karriären vid Mittuniversitetet och med deltidstjänster på KTH och Chalmers. Hon började 2005 på Volvo CE i Eskilstuna och arbetade därefter på Haldex AB. 2006 blev hon adjungerad professor vid MDH och 2012 började hon på heltid som professor. Monica Bellgran är medlem i Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien, IVA.

MATS JACKSON är professor i innovativ produktion på Mälardalens högskola. Han disputerade i produktionsteknik på Linköpings Universitet, arbetade efter examen på ABB innan han kom till MDH år 2001 där han blev professor på institutionen för Innovation, Design och Produktutveckling. Mats Jackson är projektledare för forskarskolan Innofactory på Mälardalens högskola och är också knuten till Volvo CE i Eskilstuna.

– Det Mats och jag arbetar med är inte alltid akademiskt meriterande. Vår forskning ska självklart leva upp till högt ställda akademiska krav, men det handlar också om att vi vill göra en insats – och göra nytta direkt i industrin. Genom vår forskning kan vi konkret bidra till bättre konkurrenskraft så att inte produktion flyttar ut ur landet. Visst är det viktigt att publicera sig i vetenskapliga tidskrifter, men det känns betydligt mer angeläget att dra vårt strå till stacken för att rädda kvar arbetstillfällen i landet.

Viktigt med regional förankring

Forskarna vid MDH försöker på alla sätt få ut sina forskningsresultat, bygga ut nätverket och knyta kontakter med näringslivet i regionen. Senast manifesterat genom Mälardalen Industrial Technology Center (MITC). Ett samarbetsprojekt mellan MDH och regionens industriföretag och kommuner för att omsätta forskarnas kompetens till praktisk kunskap som implementeras direkt i näringslivet.

– Vi som håller på med produktionsteknik är nära industrin. Vi måste ha access till företagen, och de regionala högskolorna kan få den kontakten. Det handlar om att utbilda människor som kan stiga in i företagen och göra dem framgångsrika. Det är där den stora utmaningen finns, menar Mats Jackson.

– Jag vet även från min tid på Mittuniversitetet vilken betydelse högskolan har för det regionala näringslivet, framhåller Monica Bellgran. Det är kanske inte så i storstäderna, men ute i landet så är en högskola en tillväxtmotor i en region. Och med tanke på all tung industri i Mälardalen så har vi en viktig uppgift.

Kvittot på att MDHs forskare inom produktionsutveckling är framgångsrika, och att de genom sin profilering kan konkurrera även globalt, har man också fått. I början av 2013 utsågs MDH till att bli Volvo Group

Preferred Research Partner inom två områden: produktionssystem och inbyggda system. I Sverige är det MDH, Chalmers och Högskolan i Skövde som valts ut.

– KK-stiftelsen svarar för en insats som är strukturell när det gäller att få ihop forskningen med näringslivet. Det påverkar hela spelplanen, säger Monica Bellgran avslutningsvis.

Fakta: Innovation och produktrealisering

Forskningen kring produktionssystem och produktionsutveckling vid Mälardalens högskola drivs vid avdelningen för Produktrealisering inom forskningsområdet Innovation och produktrealisering (IPR).

IPR har en tvärvetenskaplig profil kring processer, metoder och verktyg. Här samlas ingenjör-, innovations- och informationsdesignsvetenskapliga kompetenser som är nödvändiga för att kunna utveckla nya produkter, tjänster och produktionssystem. IPR är ett av sex prioriterade forsknings- och utbildningsområden inom Mälardalens högskola och pekas ut som en av tre "utvecklingsmiljöer" inom MDH med ett fokus på nationell relevans och internationell uppmärksamhet.

IPRs forskning byggs upp av tre forskargrupper: **Design och visualisering**, **Innovationsledning** och **Produktrealisering**.

Forskningen bedrivs i samproduktion med industri och organisationer. Det finns ett 40-tal doktorander inom ämnet Innovation och design, och ett nära samarbete med andra lärosäten, institut och organisationer i Sverige och även internationellt.

Forskningen och utbildningen organiseras genom tre enheter inom Akademien för innovation, design och teknik (IDT):

- Enheten för Design och visualisering
- Enheten för Innovationsledning
- Enheten för Produktrealisering

Forskarskolan Innofactory tar ett större grepp på produktionen

Eskilstuna: Företagsforskarskolan Innofactory vid Mälardalens högskola ska fokusera både på innovation och produktion för att utveckla produktionsprocesser i företagen.

Åtta företag, däribland Volvo CE, ABB, Scania, Bombardier, Volvo Powertrain och Fuji Autotech, deltar i forskarskolan där 15 doktorander kommer att ingå under de kommande sex åren. Många av företagen har sedan tidigare deltagit i samverkansprojekt, inte minst Volvo CE som har fem företagsforskare i Innofactory.

– Det är en strategisk satsning inom Volvo CE, som satsar stort på att förändra produktionssystemet, berättar Mats Jackson, professor i innovativ produktion vid MDH och projektledare för Innofactory. Men vi har bra samarbete med en lång rad industriföretag i regionen, och det stora intresset för företagsforskarskola från så många företag är ett bevis på det.

Företagens intresse ökar

Företagen själva går in med motsvarande insats som KK-stiftelsen. Ofta bidrar de med den största delen av forskarskolans budget. Att intresset från företagen ökar intygar även Monica Bellgran, professor i produktionsutveckling vid MDH.

– Det är mycket större intresse för de här frågorna i dag. Den inriktningen inom Produktionssystem vi har på forskarskolan hade exempelvis inte varit lika aktuell för fem år sedan. Inom Innofactory forskar vi bland annat om utveckling av

produktionssystem och industrialisering av nya produkter. Frågor som får större och större betydelse för företagens resultat. Vår profil och SiCoMaps profil kompletterar också varandra på ett bra sätt vilket är bra ur ett nationellt perspektiv.

Innofactory samarbetar med företagsforskarskolan SiCoMap vid Högskolan Väst, som har fokus på tillverkningsprocesser. De två forskarskolorna har tillsammans 25 doktorander i produktionsteknik.

Volvo Construction Equipment i Eskilstuna, tillverkar drivlinekomponenter; axlar och transmissioner, till Volvos olika typer av lastare, dumptrar och väghyvlar. Komponenter som levereras till monteringsfabriker runt om i världen.

Sven Hjelm, Scania.

SCANIAS FORSKNINGSAVDELNING:

”Samarbete och profilering krävs för världsklass”

Södertälje: Lastbilstillverkaren Scania ser stora fördelar med samarbetet kring de industridoktorander som får sin forskarutbildning i produktionsteknik med stöd av KK-stiftelsen.

– Det finns alltid en risk för det enskilda företaget att satsa på industriforskare som du inte vet om du får behålla. Därför är det bra att ge ett stöd på det sätt som KK-stiftelsen gör. Då känns det som ett rimligt åtagande.

Det säger Sven Hjelm, som arbetar med Scantias engagemang kring utveckling av fordonsforskningen på nationell basis i Sverige. Han har under många år varit ansvarig för extern forskning på Scania inom området produktion och industriell utveckling, och han har själv disputerat i produktionsteknik. Han ser

det som avgörande för Scania att det finns en kvalificerad forskning inom detta område i Sverige och att forskningen sker i nära samverkan mellan företag och högskolor.

– Det är ett stort plus att industriforskarna har några års erfarenhet från företagen när de börjar forska. Den erfarenheten gör att de är mer motiverade och de vet vilka krav industrin har. Vi kan lära av Tyskland där det sedan lång tid finns ett utvecklat samarbete mellan industrin och forskningen och där forskarna rör sig mellan företagen och högskolorna.

Scania deltar med tre industridoktorander i de forskarskolor i produktionsteknik som får stöd av KK-stiftelsen. Det är en doktorandknuten till forskarskolan SiCoMaP på Högskolan Väst i Trollhättan och två som ingår i forskarskolan Innofacture som drivs av Mälardalens högskola i Eskilstuna.

På Scania vet man vad som krävs för att tillhöra världseliten när det gäller lastbilstillverkning. Fortfarande sker forskning och utveckling av nya lastbilar i Sverige och nästan all produktion är förlagd till Sverige. Sven Hjelm har arbetat med produktionsutveckling och forskning i ämnet i 35 år varav de senaste 28 åren på Scania.

Behåller produktionen i landet

– Lastbilstillverkning kräver högteknologisk kunskap och vi är beroende av välutbildade medarbetare och duktiga forskare, inte minst inom produktionsteknik. Intresset för att utveckla produktionen i Sverige har ökat på senare år, jämfört med den nedgång som var på 90-talet då trenden var att industriproduktion skulle flytta ur landet.

Sven Hjelm hoppas mycket på den nya nationella forskarskola inom produktionsteknik som planeras. Och han hoppas att KK-stiftelsen kan samverka med den på något sätt, och att de forskningssatsningar som görs på MDH och Högskolan Väst får fortsätta. Han vill se samarbete inom landet, och samtidigt profilering inom centrala forskningsområden.

– Sverige är för litet för att vi ska splittra oss inom de här forskningsområdena. Det är viktigt att vi kan koncentrera resurserna och att alla inte håller på med allt. Det måste ske en profilering i de olika forskningsmiljöerna för att forskningen ska hålla hög internationell klass. Det är nödvändigt för att vi ska behålla vår konkurrenskraft, framhåller Sven Hjelm.

VOLVOS KVALITETSCHEF:

”Forskarskolan av stor betydelse för Volvo”

Eskilstuna: – Det är klart att det är en fördel för Volvo CE, som har stor verksamhet i Eskilstuna, att det finns en lokal högskola som Mälardalens högskola som vi kan samarbeta med på forskningssidan.

Det säger Mats Deleryd, kvalitetschef i Volvo AB och tidigare med samma funktion på Volvo CE. Han har fortfarande kvar ett ben i den akademiska världen och är professor på MDH i process- och organisationsutveckling, och han är ordförande för den styrgrupp som finns för företagsforskarskolan Innofactory på MDH.

Genom att koppla ihop innovation och produktionsutveckling är forskarskolan Innofactory unik, menar Mats Deleryd.

– Jag noterade att det i år är 100 år sedan Henry Ford införde löpande banden. På många sätt är bandet fortfarande basen för hur industrin producerar. Så det är viktigt att vi försöker att tänka nytt när det gäller hur produktionen ska organiseras.

Konkurrensen hårdnar

Han betonar att Volvo har, och kommer att ha, produktion i många länder och Sverige måste hänga med för att klara konkurrensen. Många länder – som Kina – tar stora steg framåt när det gäller att bygga upp en effektiv industriproduktion.

– Vi har i Sverige tagit lite för givet att vi är bra på produktionsteknik. Men samtidigt har det varit en trend att produktionen flyttar ut ur landet. Det är därför viktigt att vi satsar på forskning och utveckling även i Sverige.

Utvecklingen av forskarskolan Innofactory, och forskningen på

Mats Deleryd, kvalitetschef i Volvo AB.

MDH om produktionsutveckling och produktionssystem, har dessutom stor betydelse för att möjligheten att rekrytera och kompetensutveckla medarbetare, menar Mats Deleryd.

– Det lyfter medarbetarna som får börja forska och det ger ringar på vattnet på arbetsplatsen. Och självklart har det stor betydelse för företaget när det gäller att utveckla produktionen.

Volvo CE har under många år engagerat sig i att hitta och uppmuntra industridoktorander, och på forskarskolan Innofactory har Volvo fem av de 15 doktoranderna. Mats Deleryd konstaterar att MDH redan från början haft en profil som varit inriktad på samarbete med näringslivet.

– KK-stiftelsen har haft en oerhörd betydelse för att utveckla forskningen på de nya lärosätena, och spelat stor roll för MDHs utveckling mot samproduktion med industrin.

Volvo har samarbete med många lärosäten och forskare runt om i värl-

den. Men MDH har utsetts till global strategisk partner för hela Volvo AB när det gäller forskning kring produktionsteknisk utveckling.

– Det är en chans för MDH att växa inom området och kopplas ihop med andra stora globala aktörer.

Bra samverkan med industrin

Avslutningsvis konstaterar Mats Deleryd att det finns ett mycket stort kluster i Mälardalen – även i ett internationellt perspektiv – gällande produktion av drivsystem i fordon. Bombardier i Västerås, Volvo Trucks i Köping, Volvo CE i Eskilstuna och Scania i Södertälje – alla utvecklar och producerar de drivlinor för stora komplexa fordon.

– Det finns en fantastisk kompetens kring avancerad industriproduktion i Mälardalen och MDH finns mitt i, säger Mats Deleryd. Det är en bra position för en forskningsinriktad högskola som vill samverka med industrin.

PER NYLÉN är professor i produktionsteknik med inriktning mot termisk sprutning. Han är också föreståndare för forskargruppen Produktionsteknik Väst på Högskolan Väst. Per Nylén har arbetat på Högskolan Väst och dess föregångare sedan 1989. Efter en utbildning till civilingenjör på Chalmers återvände han till födelsestaden Trollhättan för att vara med att bygga upp Högskolan Väst.

PRODUKTIONSTEKNIK VÄST – 20 ÅR AV PROFILERING

Världsledande forskning i samverkan med industrin

Trollhättan: 40 pågående forskningsprojekt – och samtliga i samarbete med industrin. Det är en bild av den forskning som pågår på Produktionsteknik Väst vid Högskolan Väst.

Många förknippar Trollhättan med industrinedläggningar och kris. Helt fel. Ett besök på Produktionstekniskt Centrum, där den produktionstekniska forskningen inom Högskolan Väst är förlagd, ger en helt annan känsla. Här finns Sveriges modernaste produktionstekniska laboratorium med forskare och studenter från hela världen.

På knappt 20 år har det i Trollhättan byggts upp en internationellt ledande forskning inom områden som är centrala för svensk tillverkningsindu-

stri. Allt började med termisk sprutning. Det var inom det område som dåvarande Volvo Areo, med sin bas i Trollhättan, såg de största behoven av forskning och utveckling. Medan Högskolan Västs utbildning till ingenjörer hade en nära koppling till bil-tillverkaren SAAB, så var och är det flygindustrin som under lång tid efterfrågat forskningssamarbete. Den första doktoranden, och numera professorn i termisk sprutning, var Per Nylén:

– Volvo Areo, numera GKN Aerospace, har spelat en central roll under

hela uppbyggnaden av forskningsverksamheten och GKN är fortfarande den viktigaste industripartnern, säger han.

Forskningsmiljön på Produktionstekniskt centrum har byggts upp område för område. Förutom termisk sprutning är det i dag ytterligare tre forskningsområden (se faktaruta) inom tillverkningsprocessen som utvecklats i nära samverkan med olika företag. Och forskarna i Trollhättan står sig bra i konkurrensen från övriga vetenskapssamhället.

– Det är främst inom skärande bearbetning som det finns en konkurrensrelation med några forskningsmiljöer i landet. Men inom våra andra områden är vi nummer ett i

Fakta: Produktionsteknik Väst, PTV

Omkring 50 forskare ingår i Produktionsteknik Väst som av Högskolan Väst definieras som en vital forskningsmiljö. 2010 beviljades Produktionsteknik Väst finansiering från KK-stiftelsen för ett sexårigt forskningsprogram med inriktning mot miljövänlig produktionsteknik. I augusti 2011 fick Högskolan Väst tillstånd att utfärda examen på forskarnivå inom området produktionsteknik. Forskningen inom gruppen är till största delen externt finansierad. Bland de externa finansiärerna märks särskilt KK-stiftelsen, Vinnova och EU. Produktionsteknik Västs forskare har ett nära samarbete med industrin såväl i regionen som nationellt och internationellt.

Gruppen finns på Produktionstekniskt Centrum, PTC, som drivs gemensamt av Innovatum Teknikpark, ett tekniskt utvecklingscentrum, Högskolan Väst och regionens verkstadsindustri. I Produktionstekniskt Centrums

lokaler finns ett mycket välutrustat verkstadstekniskt laboratorium som forskarna och deras samarbetspartners använder.

Det finns fyra undergrupper för forskningen inom Produktionsteknik Väst

- Flexibel industriell automation
- Skärande bearbetning och formning
- Svetsning
- Termisk sprutning

Viktigaste samarbetspartners i forskningen på termisk sprutning är flygmotortillverkaren GKN Aerospace och gasturbintillverkaren Siemens Industrial Turbomachinery. Inom svetsning märks samarbetspartners som Esab, SSAB och AGA, och projekt inom automation och skärande bearbetning drivs bland annat ihop med Scania och Volvo AB.

Sverige. Automation finns på några andra lärosäten, men med vår inriktning på tillverkningsprocesser är vi unika. När det gäller forskning kring termisk sprutning och svetsning är vi ledande i landet.

Per Nylén konstaterar att företag i hela landet har noterat den forskningsprofilering som byggts upp av

”Vi har fått ett fantastiskt stöd av KK-stiftelsen.”

Produktionsteknik Väst i Trollhättan. Han tror att Sverige mår bra av att vi koncentrerar resurserna, att alla inte ska forska på allt.

– Vi är ett litet land, och det handlar inte bara om att få fram pengar till forskning utan också om var de kan komma till bäst nytta.

Förutom samarbete inom landet mellan forskare och lärosäten krävs också kontakter med världen i övrigt. Produktionsteknik Väst lockar gästforskare från andra länder att tillbringa en tid vid högskolan. De representerar ledande miljöer inom området och som vi behöver lära av men även mäta och jämföra oss med.

– Vi har i dag fyra gästprofessorer inom termisk sprutning. När de är här gör de också en genomgång över våra forskarstudenters arbete. Då får vi en kontroll av hur vår forskning förhåller sig till den som bedrivs i Tyskland, England och USA. Det blir en kvalitetssäkring av vår verksamhet.

När vi träffar Per Nylén är han på väg till Indien för att träffa nya samarbetspartners för forskning och utbildning i produktionsteknik. Trollhättan ligger i det här fallet i centrum av utvecklingen och kontakterna är täta med forskare från hela världen.

– Det internationella utbytet ser jag som viktig orsak till varför vi lyckats utveckla forskningsmiljön. Strategisk rekrytering med hjälp av KK-stiftelsen har varit till stor nytta. Vår senas-

te gästprofessor, som är här med stöd av KK-stiftelsen, kommer till exempel från Vancouver i Kanada och är verksam inom skärande bearbetning.

Forskarna arbetar strategiskt och identifierar de främsta lärosätena och de forskare som är av intresse att utveckla samarbete med. KK-stiftelsens bidrag gör det möjligt att presentera ett intressant upplägg som finansierar resor och ersättning. Hittills har ingen som tillfrågats tackat nej. Men det är inte bara när det gäller strategisk rekrytering som KK-stiftelsen har spelat en viktig roll för forskningen vid Högskolan Väst.

– Vi har fått ett fantastiskt stöd från KK-stiftelsen genom åren, och det har varit en bas för mycket av det vi genomfört. Vi fick det första HÖG-projektet när jag själv skulle disputerar i mitten av 90-talet vilket gjorde att vi kunde gå från en till tre forskare. Vi har fått stöd till forskningsprofiler, en nätforskarskola – som var grunden till att vi fick en egen forskarutbildning – och nu har vi stöd till programmet i miljövänlig produktionsteknik och industriforskarskolan.

Tydlig profil under många år

Forskningen inom Produktionsteknik Väst i Trollhättan har utvecklats

under snart två decennier. Per Nylén menar att expansionen varit möjlig därför att man har prioriterat och eftersträvat en tydlig linje och profil, en avgränsning.

– Vi visste vad vi ville göra, visste inom vilket område vi skulle satsa och vi visste vilka kompetenser vi skulle börja med. Vi har lagt sten på sten på ett systematiskt sätt. Till det ska läggas att vi har haft en mycket bra dialog och bra stöd från företagen – inte minst Volvo Aero, numera GKN – och från KK-stiftelsen.

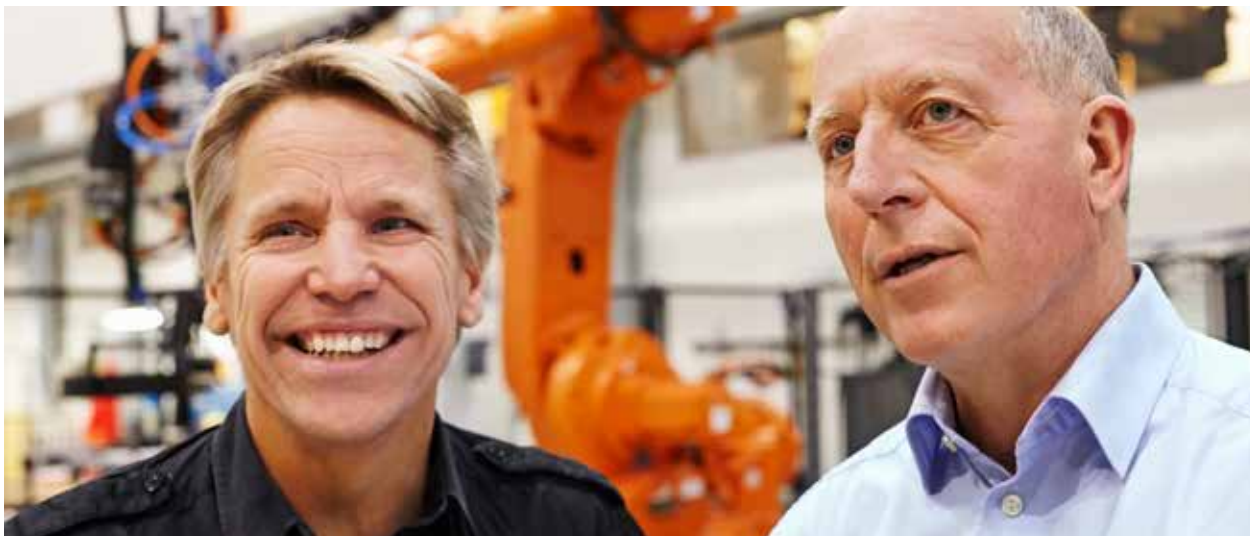
Han tillägger att det har varit en extra sporre att bygga upp en bra forskningsverksamhet tillsammans med företag i just Trollhättan och Västsverige, som har drabbats av så många kriser och lever i en hård internationell konkurrens.

– Vi har nog stått lite mer på tå, och fått en förståelse för att företagen har en tuff konkurrenssituation. Det måste komma ut bra resultat från forskningen som företagen har nytta av.

– Därför är samarbetet mellan oss och företagen så avgörande. För att få in forskningsresultat i företagen krävs att man är med från början. Det går inte att sitta på sin kammare och hoppas att företagen ska ta en produkt och göra något vettigt av den.

En förutsättning för att utveckla nya flygplansmotorer vid Volvo Aero, numera GKN, har varit närheten till världsledande forskning.

Peter Nylén visar Bengt-Olof Elfström vid GKN Aerospace en av de miljöer i full skala som byggts upp på Produktionstekniskt Centrum i Trollhättan.

Forskarskola lockar gräddan av svensk industri

Trollhättan: Högskolan Väst startade 2012 en företagsforskarskola inom ämnet produktionsteknik med stöd av KK-stiftelsen. Forskarskolan drivs av Produktionsteknik Väst i nära samarbete med ett antal stora företag inom tillverkningsindustrin.

Namnet på forskarskolan är "Simulation and Control of Material affecting Processes" eller förkortat SiCoMaP. Här är doktoranderna anställda i industriföretag. Företagen står för halva kostnaden för forskarutbildningen och KK-stiftelsen för resten.

Målet med SiCoMap är att involvera minst åtta företag och utexaminera tolv doktorer i slutet av projektet. Ett ytterligare mål är att minst fem forskningsresultat skall leda till kommersiella produkter och/eller tjänster.

Forskarskolan har redan nio deltagande företag från hela landet. Bland företagen märks bland annat Sandvik, Scania, SKF, Termisk Systemteknik och Volvo CE.

– Det är roligt att vi fått med Scania och Sandvik, säger Per Nylén. Det är

nya samarbeten för oss. Vi synliggör vår verksamhet genom forskarskolan, och genom den kan vi utveckla samarbete med företagen som kan leda till andra projekt.

Han konstaterar att företagsforskarskolan är värdefull för den fortsatta utvecklingen av forskarmiljön i produktionsteknik på Högskolan Väst.

Doktorander på plats

– Vi är fortfarande i början av uppbyggnaden av vår egen forskarutbildning. Företagsforskarskolan är mycket viktig för oss, men vi behöver också en bas av doktorander som sitter här på plats – för vi behöver en akademisk miljö. Vi strävar efter att ha lika många industridoktorander som vanliga doktorander.

Företagsforskarskolan samarbetar med motsvarande forskarskola vid Mälardalens högskola MDH, som också den får stöd av KK-stiftelsen. Forskarskolan på MDH heter Innofactory och tillsammans har de två skolorna 25 doktorander i produktionsteknik. Forskningsprofilerna skiljer sig något åt, även om det är produktionsteknik som är grunden. På Produktionsteknik Väst är inriktningen mot tillverkningsprocesser, närmare grundvetenskap, medan MDH arbetar mer brett med produktionssystem. Skolorna har dock mycket stort utbyte och arrangerar seminarier och forskarutbildningskurser tillsammans.

– Vi planerar att tillsammans med MHD och Produktionsakademien under 2014 skapa en nationell forskarskola inom produktionsteknik. Vi måste samarbeta – det är otroligt värdefullt att kunna säga att vi har så många doktorander och forskare tillsammans. Då har vi en röst som hörs även internationellt, säger Per Nylén.

GKN AEROSPACE, VÄRLDSLEDANDE I FORSKNING OM PRODUKTIONSTEKNIK:

”KK-stiftelsen har gjort det möjligt!”

Trollhättan: – Det som hänt på Högskolan Väst är ett gyllene exempel på hur KK-stiftelsen bidragit till att bygga upp en världsledande forskning. KK-stiftelsen har varit en möjliggörare för de nya lärosätena.

Det menar Bengt-Olof Elfström på den brittiska industrikoncernen GKN Aerospace. Han har under sin mångåriga position som forskningschef på Volvo Aero följt och stöttat uppbyggnaden av den produktionstekniska forskningen på Högskolan Väst och etableringen av Produktionstekniskt Centrum.

Bengt-Olof Elfström har en mycket lång erfarenhet av forskning och produktionsutveckling. Han är även professor i produktutveckling på LTU i Luleå och haft en rad vetenskapliga expertuppdrag för bland annat EU. När Högskolan Väst startade sin verksamhet var dåvarande Volvo Aero stor tillskyndare för att få igång forskning inom det produktionstekniska området. I dag är Bengt-Olof Elfström mycket nöjd med resultatet.

Bengt-Olof Elfström arbetar med forskningen vid brittiska GKN Aerospace.

Kan konkurrera internationellt

– Med den forskning som byggs upp på Produktionstekniskt Centrum med bas inom Högskolan Väst, och på de företag som finns i närområdet, som GKN Aerospace, finns det nära 100 forskare inom produktionsteknik i Trollhättan. Det är störst i Sverige och tillräckligt stort för att konkurrera även internationellt.

Bengt-Olof Elfström inskräper att det inte räcker med att vara ledande i Sverige – ska man överleva i denna bransch likt många andra gäller det att klara konkurrensen internationellt.

– Det byggs upp liknade forskningsmiljöer i såväl USA som England, så vi kan inte slå oss till ro. Det krävs att vi tar fram en vision för de närmste tio åren för den fortsatta forskningen och

utvecklingen. I den ska vi självklart också försöka ta hjälp av de verktyg som KK-stiftelsen erbjuder.

Enligt Bengt-Olof Elfström håller GKN på att utveckla världsledande lättviktsprodukter inom flyg- och rymdområdet, som i allt högre grad skall tillverkas i och kring Trollhättan. Därmed växer staden som produktionsort. Närheten till den framgångsrika forskningen inom produktionsteknik spelar stor roll, och han hoppas på en utveckling som kan få stor betydelse för regionens näringsliv.

Bygger upp mindre företag

– Det kan innebära nya uppdrag för mindre företag som kan bli

underleverantörer till GKN, företag som tidigare varit underleverantörer för fordonsindustrin. Genom att vi bygger upp företagens kompetens med hjälp av Produktionstekniskt Centrum har de goda chanser att bli godkända som leverantör till flygindustrin.

I nästa steg kan företagen applicera kunskaper de fått som underleverantörer till flygindustrin på andra produkter.

– Det blir en god spiral där teknikutvecklingen sker i nära kontakt mellan forskare på högskolan, stora världsledande företagen och mindre företag – som får hjälp att ta nästa steg i sin utveckling, hoppas Bengt-Olof Elfström.

Universitetskansler Lars Haikola, i förgrunden, är en av åhörarna som lyssnar till engagerade inlägg, här från Göran Blomqvist, Riksbankens Jubileumsfond, under seminariet om strategiska rekryteringar.

Att lyckas med strategiska rekryteringar kräver nya tankesätt

Stockholm: Stöd till strategiska rekryteringar är en viktig byggsten i KK-stiftelsens erbjudande till lärosäten som vill profilera sig. Hur ser då framgångsfaktorerna ut? Det var en av frågorna som ställdes vid det seminarium som KK-stiftelsen bjöd in till i oktober 2013. Seminariet vände sig i första hand till rektorer och lärosätenas ledningar men även andra forskningsfinansiärer var intresserade.

– Att bygga starka forskningsmiljöer handlar inte bara om att ha mer eller mindre pengar, menade KK-stiftelsens vd Madelene Sandström i sin inledning och pekade på hur viktigt det är att arbeta med olika verktyg och programformer för att stötta lärosätena.

Madelene Sandström slog fast att strategiska rekryteringar bidrar till att utveckla ett lärosäte mot de mål det satt upp. KK-stiftelsen har listat några gemensamma nämnare för att lyckas både med rekryteringar och i arbetet för att bygga profilerade lärosäten:

- Långsiktighet – det skapar trygghet i organisationen, för både individerna och lärosätena.
- Förnyelse – dynamik. Att våga ifrågasätta heliga kor i verksamheten och inse att lärosätet behöver en förnyelse i ämne och inriktning.
- Attraktivitet – genom en medveten planering skapar lärosätet förutsättningar att knyta till sig duktiga forskare.
- Balans – här har lärosätet möjlighet att integrera forskning och undervisning, samt integrera forskning och samverkan. ►

Universitetskansler Lars Haikola hoppades att utbildningens roll skulle stärkas på högskolorna.

► Universitetskansler Lars Haikola inledde med att tala om de utmaningar som ligger i att profilera ett lärosäte. Han berömde KK-stiftelsen för att den ger strategiskt stöd till nya lärosäten med profilerade forskningsområden, då forskningsmedel överlag kan vara svåra att använda för profilering.

– Det är inte så lätt att lägga alla de äggen just där profilområdet är, för alla de breda utbildningsområdena ska också ha forskningsanknytning. Därför är stödet från KK-stiftelsen väldigt bra.

Lars Haikola betonade också att tillståndet till högskolorna att också

kunna ge doktorsexamen är ett av de viktigaste verktygen för att skapa profilerade lärosäten. Samtidigt finns det många nivelleringsfaktorer som motverkar profilering, allt från hur resurserna fördelas och hur regel-systemet är konstruerat, till konservativa arbetsgivare, samt inte minst att studenterna själva ställer krav på likvärdighet.

Stärka utbildningen

När det gäller strategisk rekrytering och karriär hoppades Lars Haikola att utbildningens roll skulle stärkas.

Röster bland seminariedeltagarna:

”Det är viktigt för oss att fortsätta att utveckla själva rekryteringsför-farandet. Ska jag vara lite elak så kan man beskriva våra rekryteringar som att vi sätter in en annons i DN – och så sätter vi oss och väntar. Och så blir vi lite ledsna när det inte kommer några ansökningar från USA. Vi måste bli lite mer pro-aktiva och professionella!”

GUSTAV AMBERG, vicerektor KTH, om hur lärosätet sedan 2010 arbetar med ett nytt karriärsystem och vad man fortfarande har att arbeta med. Han konstaterade också att framgångsrik rekrytering är själva motorn i ett lärosäte, och att det var svårt att tänka sig något mer strategiskt viktigt än hur rekryte-ringen av medarbetare går till.

”I alla strategiska rekryteringar försöker vi ha väldigt korta ledtider, och kartlägga väldigt tydligt vilka kandidater som är aktuella för oss! Vi bygger för att vi ska klara läkar-utbildningen, men vi måste också skapa en bra medicinfakultet med bra forskning.”

JENS SCHOLLIN, rektor Örebro universitet, som berättade om universitets resa för att få läkarutbildning och vilken betydelse de stra-tegiska rekryteringarna har haft för att lyckas. Han menade att universitet aldrig lyckats nå framgång med att bygga den nya utbildning-en om man inte använt sig av strategiska rekryteringar. Universitet har även ett nära samarbetet med det egna landstinget kring rekryteringarna till såväl läkarutbildningen som den medicinska forskningen.

”En annan strategisk satsning som fallit mycket väl ut är våra research fellows. Sedan 2009 har 29 forskare deltagit, alla på postdoc-nivå med internationell erfarenhet. Vi har utannonserat inom hela det område som vårt universitet arbetar med och forskarna arbetar med allt från genusforskning till grafen och från litteraturhistoria till robotar. Om de efter sina fyra år uppfyller de krav som finns i sina kontrakt begär de befordran till lektorsnivå. De ska ha etablerat sin egen forsknings-linje, de ska ha finansiering från de prioriterade finansiärerna, och nå publicering som relaterar till deras område. Det har varit mycket lycko-samt, ingen av dem har lämnat oss.

KARIN FÄLTH-MAGNUSSON, prorektor Linkö-pings universitet, berättade om universitetets ”guldägg”.

– Balansen mellan utbildning och forskning är på väg att ändras, det är en av de viktigare trenderna i dag. Vi har en förskjutning där forskningens andel av en högskolas omsättning har stigit. Det ökar den här frågans vikt.

Han hoppas att utvärderings-systemet och de uppföljningsbeslut som Universitetskanslersämbetet fattat på senare tid ska leda till ökat fokus på utbildningen.

”Det som förvånade mig är att det är många svenska rekryteringar när lärosätena fått stöd till att genomföra kallelseförfarande till vissa tjänster. När det i vanliga fall ska rekryteras internationellt kan man tänka att det är svårt med det svenska systemets långa sakkunnighetsprövningar. Då har man inte en chans att få in de här topprekryteringarna verkamma i andra länder, för de vill ha svar i morgon om de får jobbet eller inte. Men det är förvånansvärt många som har rekryterats inom Sverige med hjälp av de nya möjligheter som ställts till förfogande.”

MARIANNE GRANFELT, generalsekreterare vid SUHF om en undersökning som förbundet låtit göra om de rekryteringar som gjorts med hjälp av kallelseförfarande.

Karin Röding, rektor vid Mälardalens högskola, ser rekrytering som en del i profileringen.

”Samarbetet med företag lockar utländska forskare”

– Vårt samarbete med näringslivet upplevs som mycket positivt, och det är en fördel när vi ska locka forskare från andra länder. Särskilt forskare från länder i södra Europa är imponerade av det.

Det menar Karin Röding, rektor vid Mälardalens högskola och en av de rektorer som var på plats vid KK-stiftelsens seminarium om strategisk rekrytering.

MDH har använt sig av KK-stiftelsens stöd till strategiska rekryteringar vid ett flertal tillfällen, och det har underlättat utvecklingen inom de forskningsområden där lärosätet är starkt, enligt Karin Röding.

– Möjligheten till stöd även när det gäller rekrytering bidrar till att stärka vår profil och är ytterligare en pusselbit i vår profilering.

Hon gillar även hur finansieringsstödet är konstruerat, det vill säga att lärosätet, näringslivet och KK-stiftelsen står för en tredjedel var.

– Att vi själva står för en del visar att vi gjort en ordentlig prioritering inför rekryteringen.

Hur fungerar samspelet mellan tarm och hjärna?

Tarmarnas bakterier viktiga för att bygga upp immunförsvaret

Örebro: KK-stiftelsen bidrar med 36 miljoner till forskningsmiljön NGB Interactions Research Centre, en KK-profil vid Örebro universitet, som nu genomför unika forskningsprojekt kring tarmens bakterieflora. Forskningsmiljön är en del av universitetets profilering av den medicinska forskningen.

Mellan 70 och 80 procent av kroppens immunförsvaret sitter i tarmarna och bakterierna där är oerhört viktiga för att bygga upp immunförsvaret.

– Antalet bakterier i en människotarm är många gånger fler än kroppens egna celler och man har beräknat att tarmbakteriernas sammanlagda genetiska material är trettio gånger större än människans, berättar professor Robert Brummer, specialist inom gastroenterologi och klinisk nutrition, som leder den nya forskningsmiljön NGB Interactions Research Centre vid Örebro universitet.

– Vi vet att många av dessa bakterier är livsviktiga för oss, och att det finns ett samband mellan en störd tarmflora och vissa sjukdomar. Men eftersom vi ännu inte vet exakt hur samspelet fungerar, finns det i dag ingen effektiv behandling. Och det innebär att många människor tvingas leva med kronisk ohälsa och sämre livskvalitet.

Forskning om kostens och tarmbakteriernas betydelse för hälsan är redan väl etablerad i Örebro, och det finns en erkänd kompetens inom området vid universitetet och universitetssjukhuset. Men den nya forskningsmiljön innebär en ökad kraftsamling, som kommer att driva forskningen betydligt längre. Målet är att bli en av de främsta forsknings-

Robert Brummer och Johnny Karlsson forskar om samspelet tarm och hjärna vid forskningsmiljön NGB Interactions Research Centre, en KK-profil vid Örebro universitet.

miljöerna inom området i Europa, och så småningom även i världen.

Forskningsmiljön kommer att samarbeta med forskargrupper vid bland annat Linköpings universitet, Helsingfors universitet, holländska Wageningen universitet, Münchens tekniska universitet och University of California, Los Angeles (UCLA).

Leder till nya behandlingar

– Vi har nu alla de förutsättningar som krävs för att bygga upp en unik, detaljerad kunskap om samspelet mellan kost, bakterier, tarm och hjär-

na. Det kommer att göra det möjligt att utveckla helt nya och innovativa behandlingar för såväl mag- och tarmsjukdomar som rubbningar av hjärnfunktion vid till exempel depression, ångest, beteendestörningar och stresspåverkan, säger Robert Brummer.

Förutom KK-stiftelsen bidrar fem företag inom livsmedels- och hälso-kostbranschen med sammanlagt 38 miljoner kronor till forskningsmiljön: Lantmännen, Valio, BioGaia, Wennström Integrated CD och Pfizer Consumer Healthcare.

Korta svarstider på internet fokus för ny forskningsmiljö

Eskilstuna: KK-stiftelsen har beviljat 30,3 miljoner kronor, ett SIDUS-projekt, till forskning om korta svarstider på internet. SICS Swedish ICT leder det femåriga forskningsprojektet som startade hösten 2013.

Kortare svarstider är centralt för de flesta av de nya tjänster som introduceras på marknaden. Det är bakgrunden till den nya forskningsmiljö med namnet READY som byggs upp tillsammans av Mälardalens högskola, SICS Swedish ICT och Karlstads universitet.

Hittills har fokus kring snabba bredband främst legat på kapaciteten, det vill säga bit/sekund, men i takt med att allt fler tjänster blir interaktiva ökar också kraven på korta svarstider. Forskningsprojektet ska anta utmaningen med höga krav på låg fördröjning i näten. Det handlar bland annat om interaktiv mediadistribution och realtidskommunikation för industriautomation.

”Ska lösa problem inom vetenskapen såväl som i samhället.”

– Svarstid är allt, säger Javier Ubillos, produktägare för operationell övervakning på Spotify. Korta svarstider är helt avgörande för vår tjänst, det påverkar kundens inställning till tjänsten väldigt starkt.

– Detta är en viktig satsning som syftar till att lösa ett avgörande problem inom såväl vetenskapen som i samhället, framhåller Madelene Sandström, vd på KK-stiftelsen.

Mälardalens högskola har ett

utvecklat samarbete med bland annat ABB och Bombardier för trådlös kommunikation i samband med industriautomation. I takt med att ledningssystemen blir globala måste nu även realtidskommunikationen flyttas till vanligt internet.

– Nya standarder krävs för att i framtiden kunna distribuera tidskritiska applikationer över större geografiska områden på ett effektivt sätt, säger Johan Åkerberg, Global Research Area Coordinator på ABB Corporate Research.

Undvika stockningar i nätet

Ytterligare en viktig faktor för kortare svarstider är stockningskontroll, det vill säga ett jämnt flöde. Det handlar

om trafikstyrning för att undvika trafikstockning i nätet, liknande det som händer i biltrafiken. Här bidrar Karlstad universitet med en grupp som forskar på trafikstyrning tillsammans med bland andra BT och Alcatel-Lucent.

”Nya standarder krävs för att i framtiden kunna distribuera tidskritiska applikationer.”

– De olika aktörerna kompletterar varandra på ett utmärkt sätt för att anta den viktiga utmaningen att utveckla ny teknik som ger kortare svarstider, säger Madelene Sandström.

30 miljoner till ny forskning om inbyggda system

Programvara och inbyggda datorer, så kallade inbyggda system, är en viktig del i svenska industriprodukter och exportvaror. KK-stiftelsen ger stöd till forskning inom området vid Mälardalens Högskola.

Eskilstuna: KK-stiftelsen har beviljat Mälardalens Högskola drygt 30 miljoner kronor i ett SIDUS-projekt, för att skapa en ny distribuerad forskningsmiljö inom inbyggda system (programvara och inbyggda datorer).

Pengarna ska göra det möjligt för MDH att tillsammans med andra svenska, internationellt erkända forskningsmiljöer genomföra forskningsprojekt med hög relevans för näringslivets långsiktiga strategiska utveckling, men utan medverkan från företagen. Stödet går till "TOCSYC: Testning av kritiska egenskaper i komplexa system" vid Mälardalens Högskola.

– Detta är en elitsatsning som ska leda till att forskargruppen kan identifieras som internationellt erkänd i ämnet, säger KK-stiftelsens vd Madelene Sandström.

Bättre metoder för test av mjukvara i inbyggda datorer kan sänka utvecklingskostnaderna och öka produktkvaliteten i svenska industriföretag.

– Datormjukvara utgör en allt större andel av det vi levererar till våra kunder, berättar Klas Wählberg, vd för Bombardier Sweden AB. För att marknadens förtroende för Bombardier ska vara på högsta nivå måste den datormjukvara vi levererar i våra produkter till våra kunder vara av hög kvalitet. Kvalificerad testning av våra mjukvaruintensiva system säkrar den höga kvalitetsnivån. Att

akademierna nu tar initiativ till att vidareutveckla kunskapen om kvalificerad testning av inbyggda system hälsar vi med glädje och tillfredsställelse, eftersom den är av största strategiska vikt för oss.

Programvara och inbyggda datorer, så kallade inbyggda system, är ofta en mycket viktig del i svenska industriprodukter och exportvaror. Kostnaden för att testa de nya inbyggda systemen är en stor del av den totala utvecklingskostnaden för företagen och för att minska denna kostnad behövs effektivare testmetoder i ett tidigare utvecklingsskede.

– Med den nya forskningsmiljön ökar förmågan och kunskapen att testa kritiska egenskaper hos komplexa inbyggda system, framhåller Madelene Sandström.

Utveckla nya forskningsmiljöer

Under våren 2012 öppnade KK-stiftelsen en utlysning (SIDUS) för de nya universiteten och högskolorna samt för industriforskningsinstituten. Totalt inkom 28 ansökningar, varav fem distribuerade forskningsmiljöer beviljades planeringsmedel om 500 000 kronor vardera. Dessa inkom sedan med fullständiga ansökningar i steg två under våren 2013, och den miljö som Mälardalens högskola koordinerar har beviljats cirka 30 miljoner kronor. Dessutom ingår forskargrupper från Blekinge tekniska högskola, Högskolan

i Skövde, Karlstads universitet samt Swedish Institute of Computer Science (SICS).

– Målet med satsningen är att utveckla nya och starka forskningsmiljöer, och kombinera stark kompetens hos forskargrupper för att skapa unika förutsättningar att lösa forskningsproblem, fortsätter Madelene Sandström. Lärosäten och institut med närliggande och/eller komplementär ämneskompetens kan nu tillsammans bedriva forskning som ingen av dem skulle kunna själva.

Mats Jägestam, VD Jönköpings tekniska högskola och Stefan Gustafsson Legnell, forskningschef vid Swerea Swecast, gjuteriindustrins forsknings-, utvecklings- och utbildningsinstitut.

11 miljoner kronor till kompetensutveckling för gjuteribranschen

Jönköping: KK-stiftelsen ger 11,2 miljoner kronor till Högskolan i Jönköping för att de ska utveckla en helt ny utbildning inom gjuteri på avancerad nivå. Satsningen stöds i princip av hela den samlade svenska gjuteribranschen.

– Utbildningen väntas få stor betydelse för den växande gjuteriindustrin med dess många småföretag, liksom för fordons- och verkstadsindustrin, säger Stefan Östholm, verksamhetschef på KK-stiftelsen.

Svenska Gjuteriföreningen, Volvo, Scania, SKF, Finnveden och Swerea

Swecast är några av de företag och organisationer som stödjer utvecklingen av den helt nya magisterutbildningen vid Tekniska Högskolan (JTH), en av Högskolan i Jönköpings fyra fackhögskolor.

– Vi har hela gjuteribranschen i ryggen när vi nu startar projektet att

bygga en ny utbildning som kan ge den kompetensutveckling branschen behöver och öka konkurrenskraften, framhåller Mats Jägestam, vd vid JTH. Den avancerade teknologi som vi utvecklar inom vår forskning på JTH ska snabbt kunna komma ut på verkstadsgolvet och användas skarpt.

Användningen av gjutna produkter ökar globalt. En viktig drivkraft är möjligheten att smälta och återanvända metaller utan kvalitetsförsämringar. Sverige är idag världsledande avseende tillverkningen av gjutgods.

Gjutning som högteknologi

– Den svenska gjuteriindustrins absolut största konkurrensmedel baseras på kunskapsintensiva och högteknologiska produkter, säger Stefan Östholm. Näringslivet har ett stort behov av att kompetensutveckla personal inom gjutning, och också kunna rekrytera högutbildade medarbetare. Det kommer denna satsning att bidra med.

Utbildningen är på magisternivå, med kursmoduler som är tillgängliga på nätet för att därmed vara flexibla i både tid och rum. Deltagarna måste kunna kombinera arbete och studier. Det råder brist på kvalificerade medarbetare till industrin. Stefan Östholm menar att det är en satsning som placerar Högskolan i Jönköping i framkant i sättet att arbeta med kompetensutveckling direkt mot näringslivet

Unik satsning på nationell nivå

– De här kurserna inom tillverkning och hållbara material ska utvecklas i samarbete med näringslivet, och därmed sammanföra högskolans starka kunskapsmiljöer med företagens strategiska kompetensbehov.

Satsningen ligger inom KK-stiftelsens programområden Expertkompetens för Innovation samt IT i Högre utbildning. En unik satsning på nationell nivå.

Reesbe – första företagsforskarskolan vid Högskolan i Gävle

Gävle: I september 2013 invigdes Reesbe, den första företagsforskar-skolan vid Högskolan i Gävle. Reesbe är inriktad på resurseffektiva energisystem i byggd miljö, och finansieras med medel från KK-stiftelsen. Forskarskolan är ett samarbete mellan tre högskolor och ska drivas tillsammans med Högskolan Dalarna och Mälardalens högskola.

Högskolan i Gävle erhåller 22 miljoner kronor från KK-stiftelsen för att driva Reesbe. Som grund för projektet finns examinationsrätten för forskarexamen i byggd miljö, en av högskolans två strategiska forskningsinriktningar. Sedan två år tillbaka ger Högskolan i Gävle doktorandutbildning i ämnena energisystem, inomhusklimat och miljöpsykologi. För Reesbe kommer sammanlagt 12 doktorander att anställas.

– Högskolan i Gävle har en stark forskningsmiljö med utgångspunkt i profilen byggd miljö, och samarbetet med två andra lärosäten förstärker kopplingen till näringslivet, säger Madelene Sandström, vd vid KK-stiftelsen. I Reesbe finns det stora

möjligheter att nå resultat som har ett värde även i den internationella forskningen. Det här är en satsning som mycket väl passar in i KK-stiftelsens inriktning.

Nära samverkan med näringslivet

Reesbe drivs i nära samverkan med näringslivet i Gävleborg, Dalarna och Mälardalen. Totalt deltar 17 olika företag i företagsforskarskolan. Samarbetet med Högskolan Dalarna och Mälardalens högskola innebär bland annat att ytterligare handledningsresurser står till forskarskolans förfogande.

– I Reesbe kommer forskningen att koncentreras på energi, hållbar ut-

veckling och byggd miljö, säger Maj-Britt Johansson, rektor vid Högskolan i Gävle. Det är centrala faktorer i människans värld och därför kommer denna forskning att ha betydelse regionalt i Gävleborg, Dalarna och Mälardalen, men också nationellt.

– Kärnan i Reesbe är samverkan mellan högskolor som samarbetar med en stor grupp företag som representerar flera olika branscher, säger Per Laurell, VD Gävle Energi och ordförande i Reesbe. Vi tar tillvara kompetens och erfarenheter från flera håll och skapar resultat i form av ny kunskap som kommer många till nytta.

Forskningen startade direkt och redan i november 2013 publicerades den första artikeln inom ramen för Reesbe. Det var João Gomes, doktorand inom Reesbe, som presenterade ett konferensbidrag på "2013 ISES Solar World Congress" i Mexico den 3–7 november.

Forskarskolan Reesbe vid Högskolan i Gävle. Foto: Eva Sägström.

Pionjär på utvärdering av hållbar förvaltning

Som en av de första stiftelserna i landet har KK-stiftelsen utvärderat sina externa kapitalförvaltare med fokus på hållbarhet och ansvar. Genom frågor och dialog har 19 förvaltare fått redogöra för hur de integrerar hållbarhet i sin investeringsprocess.

– För oss är det självklart att ställa krav på förvaltare att de skapar mervärde på ett långsiktigt hållbart sätt, framhåller Anders Ahl, kapitalförvaltningschef på KK-stiftelsen.

I den rapport om utvärderingen, som läggs fram i början av 2014, berättas om den förvåning från flera förvaltare som mötte Anders Ahl och Ulrika Hasselgren, VD för konsultföretaget Ethix SRI Advisors som bistod i undersökningen. ”Varför i hela friden gör ni detta?”, utropade

bland annat en misstänksam mer senior förvaltare.

2006 lanserade FN initiativet Principles för Responsible Investment (PRI) sex vägledande principer där den första lyder: ”Vi ska integrera frågor om miljö, socialt ansvar och bolagsstyrning i analys och beslutsprocessen.” Och det var också en av de frågor som KK-stiftelsen ville ha svar på från förvaltare: Hur integrerar ni hållbarhet i investeringsprocessen?

– Vi har god kunskap om de svenska bolag vi själva investerar i, men det är också viktigt att vi har kontroll på hur kapitalförvaltare tänker och agerar när det gäller hållbarhetsfrågor, menar Anders Ahl.

Det är KK-stiftelsens egna förvaltare som sköter aktieportföljen, vilken utgör runt 60 procent av KK-stiftelsens investeringar. De 19 förvaltare som nu har utvärderats är främst hedgefonder som anlitas för de alternativa investeringar som stiftelsen gör.

– Vi har byggt upp en struktur som vi kallar för alternativa investeringar de senaste fem åren. Den omfattar idag runt en miljard kronor. I och med att vi har svenska aktier med förhållandevis hög risk är det viktigt att också väga upp det med ränteplaceringar och hedgefonder, berättar Anders Ahl. Hedgefonderna är fria att göra investeringar i regioner och verksamheter som verkligen kräver kunskap och insikt om hållbarhet.

Han betonar att poängen med utvärderingen inte i första hand har varit att välja bort någon förvaltare, utan att initiera en debatt och utveckling i branschen.

– Alla förvaltare utan undantag ställde upp och kommenterade vår utvärdering. De har också återkommit och påtalat att de ser möjligheter till förbättringar, och menar att utvärderingen har varit en väckarklocka. Vår utvärdering har gett dem ett sätt att strukturera arbetet kring

hållbarhet. Vi kanske är bland de första som efterfrågar hållbarhet och ansvar inom kapitalförvaltning men om några år kommer det att vara en självklarhet, säger Anders Ahl.

Ett nytt framgångsrikt år för KK-stiftelsens kapitalförvaltning

2013 blev ett spännande och lyckosamt år för KK-stiftelsens kapitalförvaltning. Alla tillgångsslag visar på plus, och avkastningen på hela portföljen var under året 16,8 procent. Aktieportföljen uppvisade en avkastning på 26,3 procent. KK-stiftelsens samlade tillgångar var vid årsskiftet nära 8 miljarder kronor.

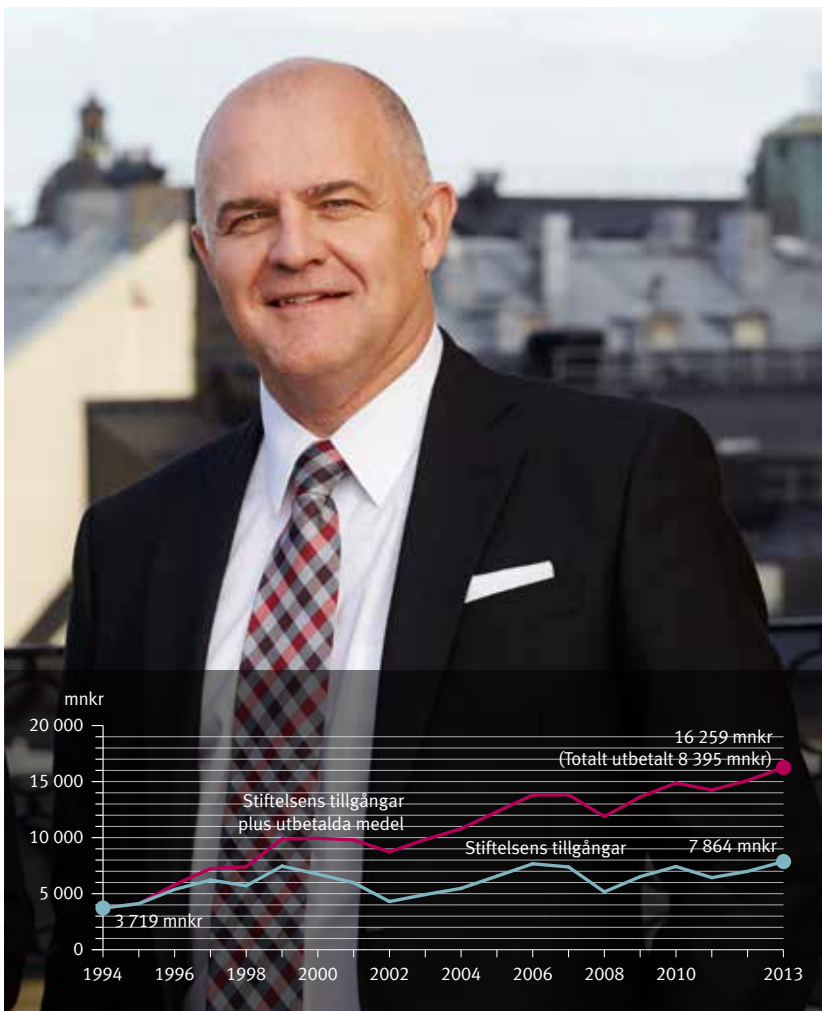
Räknas alla utbetalningar in, som gjorts sedan KK-stiftelsen grundades, skulle kapitalet i slutet av 2013 varit uppe i 16,3 miljarder kronor, att jämföra med startkapitalet 1994 på 3,6 miljarder kronor.

– Vi har en balanserad risknivå i kapitalförvaltningen, givet att vi ska skapa långsiktiga goda finansiella förutsättningar och också möta de konkreta utbetalningsbehov vi har i närtid och på medellång sikt, understryker kapitalförvaltningschefen Anders Ahl.

Han är inte bara nöjd med aktieförvaltningen utan framhåller också att ränteplaceringarna med ett plus på 3,2 procent överträffade index, samt att de alternativa investeringarna, i huvudsak hedgefonder, visade en avkastning på 4,5 procent – även det bättre än jämförelseindex.

– Från årets start ser man att det är positiv avkastning för samtliga tillgångsslag. Det är svårt att tjäna pengar när man bedriver en ränteförvaltning idag, med de låga räntorna. Det behövs inte mycket ränteuppgång för avkastningen ska bli negativ.

KK-stiftelsens placeringsfilosofi är långsiktig och bygger på diversifieringen mellan olika placeringar. Svenska aktier svarar för runt 60 procent av portföljen, räntebärande

Anders Ahl, kapitalförvaltningschef vid KK-stiftelsen, kan presentera fortsatt god avkastning.

drygt 20 procent, och alternativa placeringar, som består av hedgefonder, för runt 13 procent. Nytt för året har varit en mindre placering i en tillväxtmarknadsfond med tydlig hållbarhetsprofil. I kärnverksamheten stödjer KK-stiftelsen forskning som genomförs i samverkan mellan forskare och svenska företag, och ser det som betydelsefullt att även ha

förtroende för svenska företag vad gäller kapitalförvaltningen.

– Vi har dragit ner den totala risken i portföljen under flera år och har nu en bra nivå. Den svenska aktiemarknaden, där vi har merparten av våra investeringar, bedömer vi nu vara rätt värderad och aktieandelen i portföljen är väl avvägd inför 2014, avslutar Anders Ahl.

KK-miljöerna får bra betyg av internationella experter

Under 2013 har en internationell utvärdering gjorts av forskning och samverkan med externa parter vid de tre KK-miljöerna. Det är en nulägesanalys och ett avstamp för fortsatt utveckling.

Utvärderingen, som går under namnet ARC13 (Assessment of Research and Co-production 2013), syftar till att peka på såväl brister och utvecklingsmöjligheter, som hög kvalitet och fortsatta behov för forskningen vid Högskolan i Skövde, Högskolan i Halmstad och Mittuniversitetet, de tre lärosäten som utsetts till KK-miljöer. Lärosätena har tillsammans genomfört utvärderingsprojektet med KK-stiftelsen som medfinansiar. Paneler med internationella experter har bedömt lärosätenas forskningsmiljöer utifrån sju aspekter.

Experterna har bedömt forskningsens vetenskapliga kvalitet (övergripande), produktivitet, forskningsmiljö och infrastruktur, akademiska nätverk och samarbeten, samproduktion och extern samverkan (utanför akademien), forskningens påverkan på samhället, samt den strategiska utvecklingsplanen.

Hög internationell nivå

Utvärderingen är klar för Högskolan i Skövde och Högskolan i Halmstad, för Mittuniversitetet väntas resultatet vara framme i slutet av våren 2014.

– Resultatet av utvärderingen har varit väldigt positivt och visat på att forskningen håller hög internationell nivå och på flera områden excellent nivå, säger Sigbritt Karlsson, rektor vid Högskolan i Skövde. ARC13 har genomförts för att vi ska få en helhetsbild av forskningskvaliteten på högskolan.

Högskolan i Skövde har också fått en bättre insikt i vad de behöver stärka.

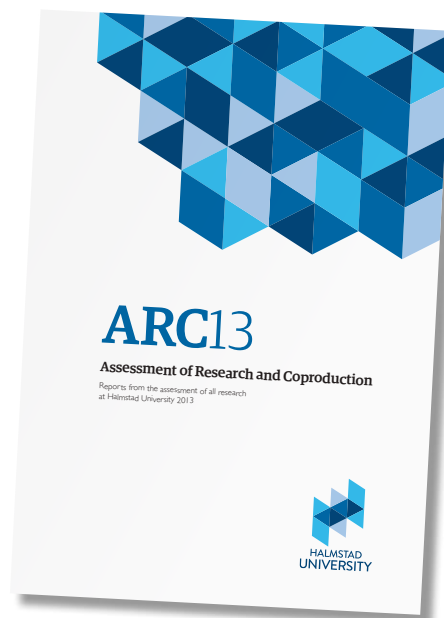
Även Högskolan i Halmstad ser mycket positivt på resultatet av ARC13.

– Rapporten visar att vi har lyckats i vårt arbete att bygga upp starka forskningsmiljöer i Halmstad, säger Thorsteinn Rögnvaldsson, prorektor och projektledare för ARC13 vid Högskolan i Halmstad. Mer än hälften av den forskning som bedrivs vid högskolan håller hög nationell och internationell kvalitet.

Resan fortsätter

Madelene Sandström, VD för KK-stiftelsen, ser ARC13 som en nulägesanalys. KK-miljöprogrammen ska pågå i ytterligare sju år, och med hjälp av utvärderingarna ska planerna dras upp för det fortsatta arbetet.

– Lärosätena som genomfört utvärderingen ska skriva nya treårsplaner för KK-miljöns utveckling, säger Madelene Sandström. ARC13 pekar på både svagheter och styrkor, och med utgångspunkt från utvärderingen ska ledningarna för lärosätena berätta för oss hur de ska ta sig an den fortsatta resan. ARC13 är ett underlag för en konstruktiv ansats inom KK-miljön.

”Utvärderingen har visat att forskningen håller hög internationell nivå och på flera områden excellent nivå.”

KK-stiftelsen medverkar i antologi: Högskolan som motor i samhällsutvecklingen

Sedan 2010 har Högskolan i Borås anordnat föreläsningar och dialoger under etiketten Humboldtseminarier. De har handlat om centrala problemområden inom den akademiska världen, exempelvis bildningstankens aktualitet och den svenska högskolans utmaningar i en motsägelsefull tid. Seminarierna har resulterat i några uppmärksammade antologier.

Den tredje antologin publicerades hösten 2013. Temat för seminariet var denna gång tvärvetenskap, en fråga av stor betydelse för den svenska högskolesektorns utveckling.

Ulf Hall, chef för externa relationer och kommunikation på KK-stiftelsen,

höll ett föredrag, och ombads där efter skriva ett kapitel i antologin som fick titeln "Vetenskap på tvären: Akademiska värden, friheter och gränser." Ulf Hall skrev under rubriken "Högskolan som motor i samhällsutvecklingen" bland annat:

” Vi fick uppdraget att stärka Sveriges konkurrenskraft, genom att finansiera forskning på landets så kallade nya universitet och högskolor, under förutsättning att näringslivet medverkar till ett värde som motsvarar KK-stiftelsens finansiering. Det är dock inte fråga om vare sig uppdragsforskning eller subventionerad utvecklingshjälp för företagen, som en populistisk debatt ibland försöker påskina; forskningsfrågan och den vetenskapliga kvaliteten är grundkrav från KK-stiftelsen, liksom att det måste vara minst två olika företag som deltar i varje projekt. I våra utvärderingar ser vi dessutom tydligt att akademien haft minst lika stor behållning av samverkan som företagen. Om inte större.”

”Innovationer ska som sagt utvecklas där förädlingsvärdet kan bli som störst. Därför är det angeläget att vi har en forsknings- och innovationsagenda i Sverige som framför allt ger oss kompetensförsörjning och utbildad arbetskraft med förmåga till utveckling, problemlösning och förnyelse i industrin. Det är här som forskningen måste bidra till att lösa de reella utvecklingsfrågorna och finna nya lösningar på de problem som företagen står inför. Det är här som tillgången till utbildad arbetskraft behövs. Det är här som den kontinuerliga kompetensutvecklingen måste äga rum.

Inte på ett fåtal platser i Sverige. Utan över hela Sverige. Det är denna utveckling som är så viktig för Sverige. Pengarna till forskning uppstår ju inte av sig själva, utan kommer från att Sverige har ett starkt näringsliv. Därför måste vi ständigt utvecklas. Därför ska vi inte gå från Högskolan i Borås till Humboldt, utan tvärtom.

Högskolan i Borås måste tillåtas att kliva fram tydligt och bli en motor i det omgivande näringslivets och samhällets utveckling.

Det är det som skapar tillväxt och välfärd.

Ulf Hall, chef för externa relationer och kommunikation på KK-stiftelsen.

Vid vår- och höstlanseringarna 2013 presenterade KK-stiftelsen sammanlagt nio utlysningar av forskningsfinansiering. KK-stiftelsen arbetar i 3-åriga cykler med sina utlysningar. Det går redan nu att se vilka program som kommer att utlysas under 2014 och 2015, och i vilken ordning.

Vårlanseringen 2013

Avans 2013 – Utveckling av utbildningsprogram på avancerad nivå

Programmet ska dels stärka nya forskningsbaserade utbildningsmiljöer vid nya lärosäten, dels stärka näringslivets kompetensförsörjning på avancerad nivå inom strategiskt viktiga områden. Programmet ska också bidra till att stärka och profilera nya lärosäten nationellt och internationellt inom utbildningsområdet.

Företagsforskarskolor

Doktorander vid forskarskolor ska vara anställda i näringslivet och kunna använda sina nya kunskaper och sina nya kontaktnät inom sina företag. Medverkande företag finansierar till del sina medarbetares löner under forskartiden. En investering som motsvarar KK-stiftelsens finansiering.

Strategiska rekryteringar: Mellantjänster, professorsprogram

KK-stiftelsen delfinansierar strategiskt viktiga anställningar vid Sveriges nya lärosäten tillsammans med näringslivet. Programmet består av två delprogram som

riktar sig till rekrytering av professor och biträdande lektor (eller motsvarande).

HÖG

Programmet ska bidra till etablering och utveckling av nya forskningsområden och framtida grupperingar, samt att bidra till utveckling och stärkt konkurrenskraft för deltagande företag. Målet är att forskare och företag tillsammans ska generera resultat som har ett stort värde för både akademi och näringsliv.

Forskningsprofiler

Syftet är dels att förnya forskningsbaserade utbildningsmiljöer vid nya lärosäten, dels stärka näringslivets kompetensförsörjning på avancerad nivå.

SIDUS, steg 1

Syftet med programmet är att lärosäten och industri-forskningsinstitut med närliggande och/eller kompletär ämneskompetens tillsammans ska bedriva forskning. Forskningen ska utgå från gemensamt formulerade erkänt kritiska vetenskapliga problem/utmaningar med relevans för näringslivets långsiktiga kunskapsbehov.

Höstlanseringen 2013

ProSpekt

Stöd till nydisputerade för att de ska få möjlighet att leda egna forskningsprojekt och utvecklas till själv-ständiga forskare och framtida forskningsledare. Stödet fungerar som en karriärutveckling, samtidigt som forskarna genomför viktig forskning ihop med näringslivet.

Expertkompetens för Innovation – steg 1

Utlysningen ska ge lärosätena möjlighet att tillsammans med näringslivet och forskningsinstitut skapa utbild-

ningar på avancerad nivå, där starka forskningsmiljöer matchar kompetensbehoven hos företagen.

Strategisk kunskapsförstärkning

Programmet ska underlätta för högskolorna att knyta till sig strategiskt viktiga personer som bidrar till forskningsmiljöernas och lärosätets fortsatta utveckling. Lärosätena kan ansöka inom tre olika delprogram: Adjungerad professor/lektor; Internationell gästprofessor; samt Forskningsledare/professor.

För första gången var det webbsändning från KK-stiftelsen höstlansering. Men det var också god uppslutning på plats i Stockholm.

Webbsändning från höstlanseringen

Stockholm: Det var premiär för live-sändning på webben och kommentarer via twitter när KK-stiftelsen bjöd in till konferens om höstlanseringen. Tre program presenterades och bland nyheterna märktes möjligheten att söka stöd till forskningsledare. Utlysningen omfattade totalt 50 miljoner kronor.

Det var trots webbsändningen god uppslutning i KK-stiftelsens lokaler och alla lärosäten var representerade. KK-stiftelsens VD, Madelene Sandström, hälsade både "tittare" på webben och de som var på plats välkomna. Hon lyfte fram KK-stiftelsens inriktning och de krav som gäller för alla program:

- Vårt krav på näringslivsmedverkan skapar både akademisk nytta och stärkt konkurrenskraft i näringslivet.

Madelene Sandström bjöd också in till diskussion med de programan-

svariga efter presentationerna. Hon berättade att det även fanns möjlighet att ta del av webbsändningen i efterhand via KK-stiftelsens hemsida, vilket över trehundra personer har gjort (fram till årsskiftet).

Samarbete med 600 företag

KK-stiftelsens verksamhetschef Stefan Östholm, som är ansvarig för alla program och programutvecklingen, gav en bakgrund till stiftelsens strategi. Inte minst betonade han betydelsen av samproduktionen med

näringslivet kring de forskningsprojekt som får stöd.

- 600 företag har varit med i samarbetet kring olika forskningsprojekt sedan vi startade 1994. Bara 2012 var det 156 företag som deltog i de projekt vi stöttade. KK-stiftelsen satsade det året 385 miljoner kronor och företagen minst lika mycket.

Han framhöll att de nya lärosätena, med sin omedelbara närhet till industrins produktionsorter, spelar en viktig roll för näringslivets förnyelse, konkurrenskraft och sysselsättning.

Stefan Östholm poängterade också hur viktigt det är att lärosätena själva tar ansvar för helheten i projekten och vad som ska åstadkommas för lärosätets utveckling.

- Det är lärosätena och närings-

livet som gemensamt svarar för projektens innehåll. Det är inte KK-stiftelsens projekt.

Det var tre program som presenterades under dagen: ProSpekt 13, Expertkompetens för innovation – Steg 1 och Strategisk kunskapsförstärkning 13.

En nyhet i programmet Strategisk kunskapsförstärkning var möjligheten att få stöd till det som kallas för forskningsledare. Det ger möjlighet att lyfta fram en person som kan anställas som professor med ett övergripande ansvar. Men det ska finnas ett definierat behov.

– Det är en hjälp till att utveckla en bra miljö till en mycket bra miljö, framhöll Madelene Sandström.

Det var många positiva kommentarer efter presentationen.

En av dem som uppskattade satsningen på att webbsända höstlanseringen var **Kerstin Öhrn**, prorektor och professor vid Högskolan Dalarna, som varit med flera gånger tidigare på KK-stiftelsens lanseringar.

– Det fyller en viktig funktion att vara på plats och nätverka med andra lärosäten. Men samtidigt går det en hel dag för oss som kommer resande. Det är ett bra alternativ att det nu går att delta i lanseringen direkt via webben.

För **Joakim Stoltz**, forskningsrådgivare vid Linneuniversitetet, var det första gången han var på plats vid en lansering.

– Det är mycket bra att också ha möjlighet att diskutera med de projektansvariga efter dragningen och ställa frågor.

KK-stiftelsernas arbetar i 3-åriga cykler med sina utlysningar. Det går redan nu att se vilka program som kommer att utlysas under 2014 och 2015, och i vilken ordning. Detta är en stor fördel för alla som ska söka pengar och måste planera sina samarbeten.

KK-stiftelsen ett föredöme

– KK-stiftelsen är ett föredöme ur planeringssynpunkt jämfört med andra stiftelser och organisationer där vi kan söka pengar, menade **Håkan Grahn**, professor vid Sektionen för datavetenskap och kommunikation på Blekinge Tekniska Högskola. Att skriva ansökningar är ofta en lång process, och med en tydlig plan för när utlysningarna kommer så underlättas planerings- och ansökningsarbetet.

– Genom att vara med här får man en bra kunskap om vad som är på gång. Jag uppskattar tydlighet från KK-stiftelsen, säger Håkan Grahn.

Kerstin Öhrn, prorektor och professor vid Högskolan Dalarna, tycker att det är bra att vara på plats vid lanseringen men välkomnar webben som alternativ.

Joakim Stoltz, forskningsrådgivare vid Linneuniversitetet, var för första gången med på en lansering. Ser en fördel med att vara på plats för att kunna ställa frågor.

Håkan Grahn, professor vid Sektionen för datavetenskap och kommunikation på Blekinge Tekniska Högskola, uppskattar tydligheten från KK-stiftelsen, som han tycker är ett föredöme.

KK-stiftelsens VD Madelene Sandström diskuterade Strategisk kunskapsförstärkning med Peeter Päts, Högskolan Väst och Helena Åkerberg, forskningsrådgivare på Örebro universitet.

Fler studenter på avancerad nivå en viktig grund för forskningen

Andelen studenter vid landets nya lärosäten som går vidare till avancerad nivå är låg i förhållande till riket som helhet. Det visar den statistik över utbildningsstrukturen vid landets nya universitet och högskolor (UoH) som KK-stiftelsen sammanställt.

– Det är ett stort antal studenter på grundnivå i de nya UoH, och det sker en stor utveckling av forskningsverksamheten på många nya högskolor och universitet, men vi tycker oss kunna ana ett glapp just på avancerad nivå. Det kan bli ett problem när det gäller att säkerställa tillförsel av studenter till både forskningsverksamheten och till samhället. Avancerad nivå behövs även på många arbetsplatser.

Det säger Linda Gustavsson på KK-stiftelsen som sammanställt statistiken. Den visar att andelen helårsstudenter på avancerad nivå, av den totala andelen studerande vid

de nya universiteten och högskolorna läsåret 2011/12, uppgick till 10,5 procent som medelvärde. För hela riket var motsvarande procentandel 19 procent (se figur 1). Det är endast Blekinge Tekniska Högskola (BTH) av dessa lärosäten som når upp till de äldre universitetens och högskolornas andel.

– Vi har nu under 2013 vidtagit åtgärder för att stimulera ytterligare satsningar på avancerad nivå, berättar Madelene Sandström, KK-stiftelsens vd. Programmet Avans är ett exempel på det, och det ska bidra till att utveckla utbildningarna på avancerad nivå inom strategiskt viktiga områden för

näringslivet i Sverige.

Madelene Sandström menar att det blir en ”midja” i verksamheten på lärosäten när inte försörjningen av studenter på avancerad nivå blir tillräcklig, vilket även hindrar lärosätenas ambitioner om profilering.

Linda Gustavsson konstaterar, utifrån statistiken, att sammanställningen också visar att många högskolor saknar en tydlig profilering som även omfattar avancerad utbildningsnivå. Hänsyn ska dock tas till att statistiken är aggregerad, det vill säga att det ryms många kunskapsområden inom juridik och samhällskunskap, men att den i statistiken redovisas som ett enda ämnesområde.

De största ämnesområdena i utbildningen på avancerad nivå är juridik och samhällskunskap samt teknik (se figur 2). Generellt uppvisar lärosätena ett större fokus på juridik

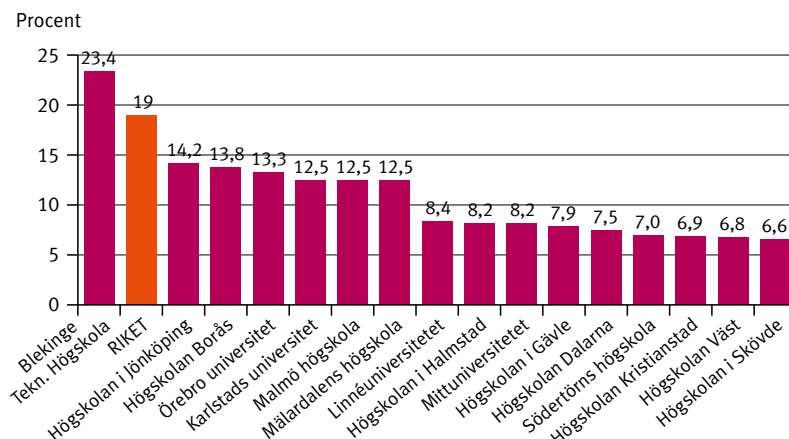
och samhällskunskap på avancerad nivå än riket som helhet. Juridik och samhällskunskap står för 54 procent av den totala utbildningen på avancerad nivå, vilket kan jämföras med 40 procent sett till hela riket. Däremot uppvisar de nya lärosätena en något lägre andel teknik på avancerad nivå. Teknikutbildningen utgör 16 procent av den totala utbildningen på avancerad nivå, jämfört med 22 procent sett till hela riket.

Trots att juridik och samhällskunskap är dominerande vid många lärosäten så är det främst de teknikdominerade lärosäten som är mottagare av KK-stiftelsens medel. De sex lärosätena med största andel studerande inom teknik på avancerad nivå (BTH, HiG, MDH, HH, MIUN och HD) erhöll sammanlagt 350 miljoner kronor under åren 2011–2012. Motsvarande summa för de sex lärosätena med största andel juridik och samhällsvetenskap på avancerad nivå (MAH, ÖU, HJ, SH, KAU och LNU) var 178 miljoner kronor.

– KK-stiftelsens stadgar är inriktade på samproduktion mellan näringsliv och forskning, säger Linda Gustavsson. En effekt av det är färre ansökningar när det gäller forskning inom juridik och samhällskunskap – vilket kan bero på att det inom dessa områden inte finns samma starka tradition av att samarbeta mellan näringsliv och akademi, och även det faktum att man har en större tyngd inom offentlig sektor.

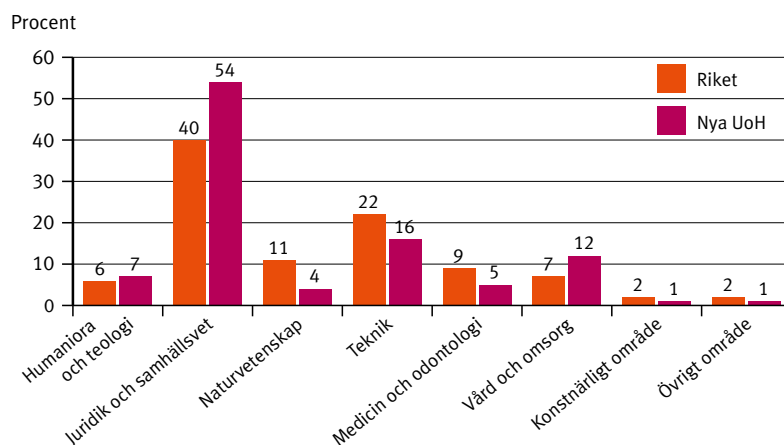
Hon menar att det är viktigt att forskaren anstränger sig för att tänka i vidare banor även vid sidan av teknikområdet, och att andelen tvärvetenskapliga projekt ökar. Det kan handla om att förändra attityder och kulturer inom såväl näringsliv som inom akademien. Men det är också viktigt att poängtera att aktörer från den offentliga sektorn kan vara med i KK-finansierade projekt, även om de inte kan räknas som medfinansierare.

Andelen helårsstudenter på avancerad nivå för respektive lärosäte

Figur 1. Endast BTH av de nya UoH kommer upp i samma andel studenter på avancerad nivå som de äldre universiteten och högskolorna. Bland de äldre lärosätena finns en grupp som ligger på runt 20 procent (SU 19, UU 23, LU 24, UmU 20, LiU 23) och en grupp som ligger runt 40 procent eller mer (KI 40, KTH 40, CTH 36, HHS 54).

Fördelning per ämnesområde på avancerad nivå – riket samt de nya UoH

Figur 2. De nya UoH har ett större fokus på juridik och samhällskunskap på avancerad nivå än riket som helhet. Däremot uppvisar de en något lägre andel teknik på avancerad nivå.

Data som används i rapporten är inhämtad från UKÄs årsrapport 2013 samt från UKÄs statistikdatabas. Vidare är det information från sammanställningarna i KK-stiftelsens VD-rapport och årsredovisning, samt från lärosätenas hemsidor. Statistiken gäller för helårsstudenter på avancerad nivå 2011/2012.

DEBATTARTIKEL I DAGENS INDUSTRI 19 APRIL 2013:

”Stöd gemensam forskning”

Flera studier visar att forskning som görs i samarbete mellan akademien och näringslivet har mycket stor betydelse för båda parter. Men resurstilldelningssystemet återspeglar inte verkligheten. Det måste ändras, skriver Madelene Sandström, KK-stiftelsen, och Peter Larsson, Sveriges Ingenjörer.

Den fortsatta omvandlingen av svensk industri och svenskt näringsliv är helt nödvändig för att möta ökad global konkurrens. Flera undersökningar och rapporter visar på vikten av forskning som görs tillsammans av akademi och näringsliv. Det är dags att regeringen med stor bredd stimulerar denna outnyttjade potential för att skapa tillväxt och välfärd.

Forskning och användning av forskningsresultaten är grundläggande för att Sverige ska fortsätta att vara en framgångsrik nation. Detta har också en bred förankring bland allmänheten. Hela fyra av fem tillfrågade i en undersökning från Sveriges Ingenjörer menar att detta är avgörande för Sveriges konkurrenskraft. Men samtidigt tror endast två av fem att svensk forskning ligger i framkant. Detta hänger sannolikt samman med den gängse missuppfattningen att både storföretag och forskning lämnar Sverige.

80 % av alla företag som haft forskningssamarbete med universitet och högskolor säger att de ska fortsätta med nya samarbetsprojekt, enligt en färsk undersökning från Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling, KK-stiftelsen. Undersökningen visar tydligt att dessa samarbeten stärker såväl företagens

konkurrenskraft som den akademiska utvecklingen, och därmed skapar förutsättningar för tillväxt och välfärd.

KK-stiftelsen har utvärderat drygt 20 forskningsprojekt som avslutades 2009. Forskningen har genomförts i samarbete mellan forskare och företag, med målet att arbetet ska generera resultat till nytta för både akademien och näringslivet.

KK-stiftelsen har finansierat högskolans forskning, medan näringslivets medverkan har betalats av näringslivet självt genom sitt kvalificerade deltagande och olika insatser i projekten. Det är dock inte fråga om vare sig uppdragsforskning eller produktutveckling; forskningsfrågan och vetenskaplig kvalitet har varit grundkrav från KK-stiftelsen, liksom att det måste vara minst två olika företag som deltar i varje projekt.

Undersökningen visar tydligt att universiteten och högskolorna inte har fungerat som en subventionerad utvecklingshjälp för företagen – som en populistisk debatt ibland försöker påskina – tvärtom har akademien haft minst lika stor behållning av samverkan.

Enligt företagen har forskningsprojekten bland annat resulterat i nya produkter, metoder och processer,

effektivare verksamhet, breddning av marknaden, ny kunskap och högre kompetens. Näringslivets fördelar av samarbetet är med andra ord enormt stora. Företagen har främst bidragit med arbetstid, men även utrustning, material, mätningar och användning av produktionsanläggningar.

Bilden kompletteras ytterligare av en annan undersökning från Novus förra året. Där säger åtta av tio av Sveriges största exportföretag att de skulle öka sin forskning i landet om regeringen satsade mer på företagsnära och behovsmotiverad forskning.

”Det är inte fråga om vare sig uppdragsforskning eller produktutveckling; vetenskaplig kvalitet har varit grundkrav från KK-stiftelsen.”

Samtidigt menar forskningschefer i globala, icke-svenska stora företag i Svenskt Näringslivs studie ”Hur starkt står Sverige” att kompetens och tillgång till talanger är avgörande vid lokalisering av ny forskningsverksamhet. 7 av 10 forskningschefer ser samsamarbetsmöjligheter med akademien

som en viktig eller mycket viktig faktor vid lokalisering av ny FoU.

De fantastiska erfarenheter som finns i Sverige av samproducerad forskning mellan akademi och företag kan vara en fortsatt framgångrik väg till konkurrenskraft i flera dimensioner. Det är därför angeläget att regeringen uppmuntrar forskning som görs i samproduktion och låter

resurstilldelningssystemet spegla dessa nya insikter. Hittills har denna unika typ av forskning snarast motarbetats genom utebliven stimulans, vilket är kontraproduktivt för såväl akademien och företagen som tillväxten och välfärden.

Sverige och regeringen måste i stället uppmärksamma och stimulera denna outnyttjade potential av

samverkan i forskningen. Detta är en mycket viktig faktor för att dels behålla företags verksamhet i landet, dels förmå dagens mindre företag att vilja växa till att bli stora, kanske till och med riktigt stora arbetsgivare.

Madelene Sandström, vd, KK-stiftelsen
Peter Larsson, samhällspolitisk direktör,
Sveriges Ingenjörer

Mitt i debatten

KK-stiftelsen fortsätter att delta i debatten om forskningen utveckling och de nya lärosätena. Under året har såväl Madelene Sandström, vd, och Ulf Hall, chef externa relationer och kommunikation, svarat för uppmärksammade debattinlägg och anföranden i olika sammanhang.

Beviljade projekt 2013

Projekttitel	Diariernr	Mottagare	Beslutat belopp, kr
Forskningsutvärderingen vid Högskolan i Skövde 2013 (ARC13)	20130005	Högskolan i Skövde	2 000 000
Nationellt Vintersportcentrum (NVC)	20130009	Mittuniversitetet	1 167 936
Inbyggda system – internationell gästprofessor, Elaine Weyuker	20130011	Mälardalens högskola	941 054
Inbyggda system – internationell gästprofessor, José-Fernán Martínez-Ortega	20130012	Mälardalens högskola	1 403 160
Internationell gästprofessor i bearbetningsdynamik	20130014	Högskolan Väst	650 700
Inbyggda system – internationell gästprofessor, Prof. Reinder	20130017	Mälardalens högskola	846 834
Industriella system i datamoln	20130019	Mälardalens högskola	600 000
Multinivå-modellering av mekaniska egenskaper hos bestrålat Zr och ZrH	20130022	Malmö högskola	1 209 600
Use.it – nätbaserat utbildning inom serviceområdet	20130035	Karlstads universitet	3 031 154
Flexibel Master-by-Research	20130038	Mittuniversitetet	4 794 064
PAULINA	20130041	Högskolan Dalarna	1 600 800
Termisk Analys och Gasutveckling vid Gjutning i Sandformar	20130045	Högskolan i Jönköping	2 038 080
MERIT	20130047	Högskolan Väst	3 586 565
Säker dynamisk mjukvaruinstrumentering för inbyggda datorsystem (SaDIES)	20130048	Mälardalens högskola	1 482 648
RV-REDS: Resursvirtualisering för distribuerade inbyggda realtidssystem	20130049	Mälardalens högskola	1 661 854
Förbättrade egenskaper av gasturbinkomponenter genom höghastighetssprutades beläggningar	20130051	Högskolan Väst	1 912 610
Gjutmagistern 3.0	20130068	Högskolan i Jönköping	10 655 613
PROMPT – professionell masterutbildning i programvaruteknik	20130069	Mälardalens högskola	12 205 130
Sociala medier och webbt teknologier för innovation och tillväxt	20130070	Linnéuniversitetet	5 590 242
Forskningsmiljöstudier inom KKG, 2013	20130074	Göteborgs universitet	511 200
Forskningsutvärderingen vid Mittuniversitetet 2013 (ARC13)	20130080	Mittuniversitetet	2 000 000
TOCSYC: Testning av kritiska egenskaper i komplexa system	20130085	Mälardalens högskola	30 972 948
READY – Forskningsmiljö för Internet med låg fördröjning	20130086	SICS Swedish ICT AB	30 309 925
Forskarskola+ ITS EASY	20130113	Mälardalens högskola	9 600 000
Forskarskola+ VIPP	20130116	Karlstads universitet	8 100 000
Utsiktsplats forskning	20130127	Ingenjörsvetenskapsakademien, IVA	900 000
Forskningsutvärderingen vid Högskolan i Halmstad 2013 (ARC13)	20130135	Högskolan i Halmstad	2 000 000
Ex-Track: Spårning av och förståelse för besökares upplevelser	20130145	Mittuniversitetet	4 856 400
Ympning–desoxidering av stål för kornstorleksstyrning(InDeGrainS)	20130149	Högskolan i Jönköping	5 169 628
KOPTimera	20130150	Högskolan i Jönköping	5 653 145
BIOUSE – Användning av rötrest i Jordbruket	20130152	Mälardalens högskola	3 251 466
Utveckling av bioreporter-baserad mätning och riskbedömning av giftiga kemikalier i förorenade områden	20130157	Örebro universitet	6 117 589
Förbättra effektiviteten i produktutveckling av komplexa system	20130160	Örebro universitet	4 059 845
Förbättrad processeffektivitet och kvalitet i IT Service Management: Från Best Practice till Good Enough	20130161	Högskolan i Borås	3 148 234
UV4quality: Användning av UV-ljus för ökad kvalitet hos växthusodlade grödor	20130164	Örebro universitet	2 740 258
Effektiv implementering och förvaltning av system för konstruktion och tillverkning av kundanpassade produkter	20130166	Högskolan i Jönköping	4 798 572
SENSE – Beslutsstöd för värdeestimat av mjukvaruintensiva produkter och tjänster	20130174	Blekinge tekniska högskola	5 965 681
Förbättrade sök och rekommendationer för e-handel	20130185	Malmö högskola	1 798 800
DAGGERS – Dataaggregering i inbyggda realtidsdatabassystem	20130188	Mälardalens högskola	4 323 156
Termiskt sprutade flerskiktbeläggningar för tillverkning av fastoxidbränsleceller	20130189	Högskolan Väst	2 880 000
Robotsystem för bedömning av luftkvalitet i industriella miljöer	20130196	Örebro universitet	4 618 195
SäkerFörare: System för övervaka och förutsäga förarens tillstånd i realtid	20130199	Mälardalens högskola	6 106 534

Projekttitel	Diariennr	Mottagare	Beslutat belopp, kr
Hur kan man använda personrörlighet strategiskt för att utveckla utbildningar?	20130217	Kungliga Tekniska högskolan	603 000
Tenure track på svenska – strategier och spänningar i högskolans karriärvägar	20130218	Kungliga Tekniska högskolan	188 000
Samarbetsavtal avseende forskning.se	20130219	Vetenskapsrådet	600 000
ORION – Beslutsstöd för komponentbaserad mjukvaruutveckling för inbäddade system	20130222	Blekinge tekniska högskola	599 946
Textilbaserade sensorer och IT-lösningar för vitala, fysiologiska signaler	20130223	Swerea IVF	540 000
Tillit till autonoma teknologier	20130233	Högskolan i Skövde	499 986
BIDAF – Storskalig dataanalys för framtidens samhälle	20130236	SICS Swedish ICT AB	547 778
ProWOOD – Industriell produktframtagning för proaktiv trämekanisk industri i Sverige	20130245	Högskolan i Jönköping	18 000 000
2.o-Utveckling av masterprogrammet Innovation & Design vid Mälardalens högskola	20130247	Mälardalens högskola	2 398 717
Masterprogram i nätverk av software-intensiva system	20130249	Blekinge tekniska högskola	2 393 001
Masterprogram i kemi med inriktning miljöforensik	20130251	Örebro universitet	2 399 424
Utveckling av civilingenjörsavslutning inom data- och medieteknik	20130255	Blekinge tekniska högskola	2 399 724
Volvo-professuren i mjukvaru- och elektronikarkitektur	20130258	Mälardalens högskola	2 393 496
Stöd till Center for Knowledge Governance Studies (CKG) 2013	20130263	Lunds universitet	885 000
Forskning i praktiken: Högskolors organisation av forskningsprofiler, -finansiering och karriärshandling (forskningsprojekt inom CKG) – fortsättningsprojekt	20130283	Linnéuniversitetet	783 049
Lic-skolan PLEng	20130295	Kungliga Tekniska högskolan	8 100 000
Upptäcka kunskap i simuleringsbaserad optimering	20130297	Högskolan i Skövde	1 922 244
Strategisk rekrytering George Fodor	20130298	Högskolan i Skövde	2 418 333
Strategisk kunskapsförstärkning Fredrik Wallner	20130299	Högskolan i Skövde	539 006
Strategisk kunskapsförstärkning Peter Sartipy	20130300	Högskolan i Skövde	813 387
Strategisk kunskapsförstärkning Jörgen Hansson, forskningsledare	20130302	Högskolan i Skövde	2 662 773
Unga operatörer 2020	20130303	Högskolan i Skövde	8 693 079
Interaktivt beslutsstöd med användning av simuleringsbaserad innovation	20130304	Högskolan i Skövde	6 598 738
Modeller för att förbättra design av kompositer	20130305	Högskolan i Skövde	2 453 186
Utveckling av system för att förutsäga intention	20130306	Högskolan i Skövde	1 476 000
Utveckling av multimarckörpaneler för sepsisdiagnostik	20130307	Högskolan i Skövde	3 987 660
Prediktion av allvarliga jordburna sjukdomar hos jordbruksgrödor	20130308	Högskolan i Skövde	3 045 480
Sjukvård i omvandling	20130309	Högskolan i Halmstad	1 844 724
LIV-projektet – En individanpassad levnadsvaneintervention för personer med schizofreni	20130310	Högskolan i Halmstad	980 679
EMC NG – Elektromagnetisk kompatibilitet – nästa generation	20130311	Högskolan i Halmstad	6 843 597
Lean Innovation	20130312	Högskolan i Halmstad	6 393 055
Digitala innovationer och självbestämmande motivation till motion	20130313	Högskolan i Halmstad	959 008
Internationell gästprofessor Cornelia Ruland	20130314	Högskolan i Halmstad	460 944
ESCHER – strömmande beräkningar och heterogena energieffektiva arkitekturer	20130315	Högskolan i Halmstad	8 193 030
ACDC – Autonoma samarbetande fordon: kommunikationsaspekter	20130316	Högskolan i Halmstad	6 837 570
Internationell gästprofessor Karl Iagnemma	20130317	Högskolan i Halmstad	254 610
Internationell gästprofessor Alexey Vinel	20130318	Högskolan i Halmstad	433 827
Företagsforsklarskola FORIC	20130319	Mittuniversitetet	22 140 000
Lätta strukturella kompositer från fibermaterial – uthållighet som designbasis	20130320	Mittuniversitetet	5 085 217
Karakterisering av skärande processer i trä	20130321	Mittuniversitetet	4 092 089
Pappersbaserade solceller	20130322	Mittuniversitetet	6 559 756
Högfrekventa omvandlare för medelhöga effekter	20130323	Mittuniversitetet	3 091 447
Identifiering, positionering och interaction på stora ytor baserat på RFID, ID Pos	20130324	Mittuniversitetet	3 572 461
TOTALT			362 942 641

Från vänster: Björn Sundell, vice ordförande från 20131213, Gunnar Wetterberg, Kerstin Eliasson, ordförande, Lars Ekedahl, Eva Cederbalk, Helena Malmqvist, Kajsa Ellegård, Margareta Norell Bergendahl och Ola Asplund. Infälld bild: Bengt Lennartson.

Styrelse

Björn Sundell

FoU-konsult
vice ordförande från 20131213

Gunnar Wetterberg

Historiker, författare

Kerstin Eliasson

F.d. statssekreterare, ordförande

Lars Ekedahl

Professor

Eva Cederbalk

Direktör

Helena Malmqvist

Samordnare extern forskning ABB

Kajsa Ellegård

Professor Linköpings universitet

Margareta Norell Bergendahl

Professor Kungl. tekniska högskolan

Ola Asplund

Utredningschef IF Metall

Bengt Lennartson

Professor Chalmers tekniska högskola

KK-stiftelsens ledningsgrupp, från vänster: Eva Högström, Stefan Östholm, Anders Ahl, Madelene Sandström, Ulf Hall och Christina Huss.

Ledningsgrupp

Anders Ahl, kapitalförvaltningschef

Anställd sedan 2008. Tidigare svensk aktiechef vid DNB, dessförinnan vid Alfred Berg.

Stefan Östholm, verksamhetschef

Anställd sedan november 2006. Tidigare bland annat vice rektor vid Blekinge tekniska högskola, där han även verkat som forskare.

Ulf Hall, chef externa relationer och kommunikation

Anställd sedan juni 2007. Tidigare bland annat kommunikationsdirektör på Ericsson Telecom AB och vd/kommunikationsstrateg på Swedelead AB.

Christina Huss, IT-chef

Anställd sedan oktober 1999. Tidigare bland annat anställd som teknisk konsult på Office IT-partner.

Madelene Sandström, vd

Anställd sedan april 2009. Tidigare bland annat generaldirektör för Totalförsvarets forskningsinstitut och vice generaldirektör för Vinnova.

Eva Högström, kanslichef

Anställd sedan november 1999. Tidigare bland annat departementsråd på Finansdepartementet.

Årsredovisning

Förvaltningsberättelse

Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling. Organisationsnummer: 802400-4213

Stiftelsen bildades genom beslut av riksdag och regering i juni 1994. Verksamheten inleddes i augusti 1994.

Stiftelsens ändamål

- stödja kunskaps- och kompetensutbyte mellan å ena sidan näringslivet och å andra sidan universitet, högskolor och forskningsinstitut (§ 1 a)
- finansiera forskning vid mindre och medelstora högskolor inom särskilda profilområden (§ 1 b)
- främja användningen av informationsteknologi (§ 1 c)

Medelsanvändning

Enligt § 4 i stadgarna föreskrivs följande om medelsanvändningen. Inom parentes anges förkortning som används för respektive del (nedan kallade stadgeområden).

- 10 % av stiftelsens tillgångar får användas i samband med omstruktureringen av industriforskningsystemet (FI)
- 25 % av tillgångarna avser finansiering av utbildning på doktors-, licentiat- och magisternivå (KUB)
- 35 % av tillgångarna avser profilforskning vid landets nya universitet och högskolor. Endast avkastningen på det kapital som avsatts för ändamålet får förbrukas (HÖG)
- 30 % av tillgångarna avser främjande av användningen av informationsteknologi (IT)

Redovisning av gjorda insatser för ändamålen ska ske i enlighet med denna indelning (§ 10)

Sambandet mellan de tre ändamålen i § 1 och medelsanvändningen i § 4, uppdelad i fyra delar, är följande:

- FI och KUB hänför sig till § 1 a.
- HÖG hänför sig till § 1 b.
- IT hänför sig till § 1 c.

Verksamheten 2013

Programverksamheten

Under 2013 genomfördes två utlysningssomgångar.

De utlysta programmen var:

- Avans 13 (beslut 2013)
- HÖG 13 (beslut 2013)
- Forskningsprofiler 2013 (beslut 2014)
- Företagsforskarskolor 2013 (beslut 2013)
- Strategiska rekryteringar 2013 (professor och biträdande lektor) (beslut 2013)
- SIDUS, steg 1 2013 (beslut 2013)
- Expertkompetens för innovation steg 1, 2013 (beslut 2014)
- ProSpekt 13 (beslut 2014)
- Strategisk kunskapsförstärkning 2013 (adjungerad professor/lektor, internationell gästprofessor och forskningsledare) (beslut 2014)
- Därtill gjordes en riktad utlysning inom den nya programformen Lic-skola för specialister.

Beslut och utbetalning av projektstöd

Programmen och det beviljade stödet redovisas under Främjande av ändamålen nedan. Beslut om stöd i de program som utlystes hösten 2013 fattas under våren 2014. Totalt fattades under 2013 beslut om stöd till projekt med ca 363 (361) mnkr.

Utbetalningar till beviljade projekt (såväl tidigare beslut som beslut under 2013) uppgick till 243 (235) mnkr.

Kapitalet

Utvecklingen på de finansiella marknaderna har varit positiv. Marknadsvärdet på stiftelsens kapital ökade från 7 till ca 7,9 miljarder kr.

Styrelsen bestod fram till den 30 juni 2013 av:

Christina Ullenius, f d rektor Karlstads universitet, ordförande
 Ola Asplund, utredningschef IF Metall, vice ordförande
 Lena Blomberg, vd Ochstra AB
 Eva Cederbalk, direktör
 Bengt-Olof Elfström, forskningsstrateg, GKN Aerospace
 Maria Khorsand, vd SP
 Leif Larsson, f d rektor Högskolan i Skövde
 Britta Lundgren, professor Umeå universitet
 Margareta Norell Bergendahl, professor Kungliga tekniska högskolan

Från den 1 juli 2013 består styrelsen av:

Kerstin Eliasson, f d statssekreterare, ordförande
 Ola Asplund, utredningschef IF Metall
 Eva Cederbalk, direktör
 Lars Ekedahl, f d rektor Högskolan Väst
 Kajsa Ellegård, professor Linköpings universitet
 Bengt Lennartson, professor Chalmers tekniska högskola
 Helena Malmqvist, samordnare extern forskning ABB
 Margareta Norell Bergendahl, professor Kungliga tekniska högskolan
 Björn Sundell, FoU-konsult, vice ordförande från 20131213
 Gunnar Wetterberg, historiker, författare

Styrelsen har under 2013 haft fem sammanträden varav ett tvådagars möte med strategidiskussioner.

Styrelsen har ett kapitalutskott.

I kapitalutskottet har (från den 10 september 2013) ingått:

Eva Cederbalk, ordförande
 Björn Sundell, ledamot
 Kerstin Eliasson, ledamot
 Anders Thorendal, expertledamot
 Anders Ahl, kapitalförvaltningschef, ledamot
 Madelene Sandström, vd, ledamot

Kapitalutskottet har haft fyra sammanträden under året.

Planeringshorisont

Stiftelsen har, enligt stadgarna, en evig del som avser stöd till forskning vid nya lärosäten (stadgeområdet HÖG). För detta ändamål finns ett bundet kapital som efter indexuppräknings uppgår till 1,6 miljarder kr. Endast avkastningen får förbrukas av denna del av kapitalet. Denna verksamhet ska bedrivas utan restriktioner i tid.

Vad gäller övriga delar av verksamheten (stadgeområdena KUB, FI och IT) får både kapital och avkastning förbrukas. Styrelsen har beslutat om en planeringshorisont för beslut om stöd fram till 2021 inom dessa områden. Utbetalning av beslutat stöd kommer dock att ske ett antal år efter 2021.

Styrelsens planerade budget för projektstöd (för samtliga stadgeområden) för åren 2014–2021 uppgår till totalt ca 3 miljarder kr. Styrelsen kommer under hösten 2014 att se över planeringshorisonten och även budgeten för projektstöd. Översynen kopplas till utvecklingen av stiftelsens kapital.

Forskningsområden och beredningsorganisation

Stiftelsens utlysningar omfattar ett tiotal program i olika former. Med några enstaka undantag (inom stadgeområdet IT) riktas inte utlysningarna mot något särskilt forskningsområde. Ansökningarna om stöd till forskning och avancerad utbildning kan gälla vilket forskningsområde som helst bara villkoren i utlysningen är uppfyllda (där samproduktion med näringslivet samt vetenskaplig kvalitet är några av de viktigaste).

Vid bedömningen av ansökningarna anlitar stiftelsen vetenskapliga bedömare inom de sökandes forskningsområden. För bedömning av övriga villkor i utlysningen, d.v.s. villkor utöver vetenskaplig kvalitet (exempelvis samproduktionen med näringslivet) tillsätter stiftelsen särskilda bedömargrupper. Bedömargruppernas uppgift är att väga samman ansökningarnas kvalitet utifrån samtliga kriterier i utlysningen och sedan rekommendera styrelsen eller vd att besluta om stöd eller avslag till de sökta projekten. För KK-miljöprogrammet (se nedan) finns en särskild expertgrupp som kontinuerligt följer programmet.

Ledamöter i bedömningsgrupperna förordnas av vd och ledamöter i expertgruppen förordnas av styrelseordförande och vd.

Skatter

KK-stiftelsens verksamhet syftar – enligt propositionen 1993/94:177 om utbildning och forskning, kvalitet och konkurrenskraft – till att främja Sveriges konkurrenskraft genom kunskaps- och kompetensutveckling. Hur detta ska ske framgår närmare av stiftelsens stadgar. Stiftelsen har cirka 15 delprogram med inriktning på uppbyggnad av profilerade forskningsmiljöer vid nya lärosäten och forskningsinstitut, kunskaps- och kompetensutbyte mellan högskola och näringsliv samt på IT. Syftet med programmen är att höja kompetensnivån i såväl näringsliv som lärosäten.

Enligt 7 kap. 3 § inkomstskattelagen (1999:1229) är en stiftelse som uppfyller ändamåls-, verksamhets- och fullföljdskraven inskränkt skattskyldig till inkomstskatt. Det innebär bland annat att den inte betalar skatt på kapitalavkastning och kapitalvinster.

KK-stiftelsen stöder sådana projekt som omfattas av det allmännyttiga ändamålet att främja vetenskaplig forskning genom bidrag till bland annat universitet och högskolor. Vidare stöder KK-stiftelsen projekt som avser utbildning genom att ge bidrag till högskolor, universitet och forskningsinstitut.

Stiftelsen har vid en samlad bedömning kommit fram till att bidrag ges till sådan verksamhet som till helt dominerande del omfattas av lagens krav för begränsad skattskyldighet.

Ändamålskrav: Har forskning och utbildning som ändamål (§ 1 och 3§ i stadgarna).

Verksamhetskrav: Uteslutande eller så gott som uteslutande främjar ändamålen utbildning och forskning, 99,5 % går till dessa ändamål.

Fullföljdskravet: Att i skälighets omfattning använda intäkter till allmännyttiga ändamål. 2012 års aktieutdelningar och räntor uppgick till 237 mnkr. Beslutat projektstöd inkl. programanknutna kostnader 2013 uppgick till 367 mnkr.

Främjande av ändamålen

Stiftelsen stödjer uppbyggnaden av starka forskningsmiljöer genom att finansiera forskning och kompetensutveckling vid Sveriges nya universitet och högskolor i samarbete med näringslivet.

Stödet inom stadsområdet HÖG ges under förutsättning att näringslivet deltar genom samproduktion, d.v.s. bidrar till projekten med arbetsinsatser eller kontanta medel (§ 3 i stadgarna).

Stödet kan ges till följande högskolor och universitet:

Blekinge tekniska högskola
Högskolan Dalarna
Högskolan i Borås
Högskolan i Gävle
Högskolan i Halmstad
Högskolan i Jönköping
Högskolan i Kristianstad
Högskolan i Skövde
Högskolan Väst
Karlstads universitet
Linnéuniversitetet

Malmö högskola
Mittuniversitetet
Mälardalens högskola
Södertörns högskola
Örebro universitet

Inom stadsområdet KUB deltar näringslivet i projekten exempelvis genom att doktorander i programmet Företagsforskarskolor är anställda i företagen. I programmet Strategisk kunskapsförstärkning kommer forskningsledare från näringslivet till högskolan och utvecklar sin egen kompetens samt utvecklar forskningsområdet och utbildningar på avancerad nivå.

Inom stadsområdet IT kan näringslivets deltagande ske på olika sätt och i olika omfattning. I det nu pågående forskningsprogrammet Starka distribuerade forskningsmiljöer (SIDUS) utgår frågeställningarna från gemensamt formulerade vetenskapliga problem/utmaningar med relevans för näringslivets långsiktiga kunskapsbehov.

Stiftelsen strävar efter att erbjuda Sveriges nya lärosäten en "mix" av program för forskning och avancerade utbildningar. Inom vissa program kan även forskningsinstitut söka. Det finns program med mindre forskningsprojekt med väldefinierade forskningsfrågor, större sexåriga program inom visst forskningsområde (profiler), stöd till rekrytering av gästprofessorer och liknande samt stöd till större sammanhållna grupper av doktorander (företagsforskarskolor) m.fl.

Nedan redovisas de program som beviljats stöd under 2013 uppdelat på de ovannämnda stadsområdena (HÖG, KUB, FI och IT).

Profilerad forskning vid nya lärosäten (HÖG), totalt 163 mnkr

Stöd inom stadsområdet beviljades under 2013 inom fyra program:

- HÖG -Forskningsprojekt vid nya lärosäten
- ProSpekt, forskningsprojekt för nydisputerade
- Strategiska rekryteringar
- KK-miljöprogrammet (HÖG)

FORSKNINGSPROJEKT VID NYA LÄROSÄTEN har utlysts av KK-stiftelsen årligen sedan 1995. Projekten är 1–3 år och de beviljade beloppen för projekten var 2013 mellan 1,8 och 6,1 mnkr. Totalt beviljades 15 projekt 65,5 mnkr. Näringslivets bidrag är lika stort som stiftelsens i respektive projekt. Bidragen består huvudsakligen av arbetad tid (in kind-bidrag).

PROSPEKT är ett program som riktar sig till nydisputerade forskare. Programmet är ett komplement till HÖG-Forskningsprojekt vid nya lärosäten och syftar till att öka möjligheten för yngre forskare att få forskningsstöd och forskningsledarerfarenhet. Även i ProSpekt fordras bidrag från näringslivet motsvarande stiftelsens bidrag. Totalt beviljades 9,9 mnkr till sex forskningsprojekt.

STRATEGISKA REKRYTERINGAR är ett program vars syfte är att erbjuda högskolorna möjlighet att rekrytera forskare till professorstjänster. Medfinansiering krävs från näringslivet. Under året beviljades ett projekt 2,4 mnkr.

KK-MILJÖPROGRAMMET (HÖG) syftar till att utveckla kunskap och kompetens inom strategiskt vald profilering vid de nya lärosätena. Ett internt kvalitetssäkrings-system måste utvecklas. Medel till programmet kan även hämtas från KUB-området (se nedan). KK-miljöprogrammet drivs vid tre lärosäten med nedanstående valda profileringar. Totalt beviljades ca 85 mnkr:

- Högskolan i Skövde: Informationsteknologi och dess tillämpningar, t.ex. systembiologi 8 projekt, 31 mnkr
- Högskolan i Halmstad: Sammanförande av tre forskningsområden, innovationsvetenskap, informationsteknologi samt hälsa och livsstil 7 projekt, 32 mnkr
- Mittuniversitetet: Skogen som resurs och Industriell informationsteknologi och digitala tjänster 5 projekt, 22 mnkr

För alla delprojekt inom KK-miljöprogrammet (HÖG) finns medfinansiering från näringslivet med lika mycket som KK-stiftelsen beviljat. Programmet är långsiktigt och 10-åriga ramavtal har slutits med lärosätena. Stöd till projekt inom miljöerna beviljas årligen efter det att lärosätena kvalitetssäkrat projekten och tagit fram en verksamhetsplan där utvecklingen av KK-miljön och de föreslagna projektens mål och innehåll redovisas. Beredning hos KK-stiftelsen sker i en särskild expertgrupp (se ovan om beredningsorganisationen).

Finansiering av utbildning på doktors-, licentiat- och magisternivå i samverkan med näringsliv och institut (KUB), totalt 121 mnkr

De beslutade programmen var under året:

- Expertkompetens för innovation
- Adjungerad professor/lektor på avancerad nivå
- Strategisk kunskapsförstärkning, gästprofessor
- Företagsforskarskolor
- Lic-skola för specialister (pilot)
- KK-miljöprogrammet (KUB)

EXPERTKOMPETENS FÖR INNOVATION

Programmet Expertkompetens för innovation syftar till att ta fram avancerade utbildningar för näringslivets behov inom särskilda områden. De sökande definierar utbildningsområde tillsammans med näringslivet. Under 2013 beviljades tre projekt stöd med totalt 28,5 mnkr. Ämnesområdena är:

- Gjuteri (Gjutmagistern), Högskolan i Jönköping
- Programvaror (Professionell masterutbildning i programvaruteknik), Mälardalens högskola
- Sociala medier (Sociala medier och webbt teknologier för innovation och tillväxt), Linnéuniversitetet.

Näringslivets medverkan i projekten består av att företag och branschorganisationer är med och identifierar frågeställningar som kan tas upp inom ramen för utbildningarna. De deltar också ofta i ledningen av projekten.

Stödet avser fas A i uppbyggnaden och utvecklingen av avancerade utbildningar. För den fortsatta utvecklingen finns medel avsatta i flerårsbudgeten för fas B och C. Prövning sker innan medel beviljas för fas B och C. Ett fullt genomfört projekt beräknas pågå ca 3–4 år.

ADJUNGERAD PROFESSOR/LEKTOR PÅ AVANCERAD NIVÅ

Inom området för avancerad kompetensutveckling finns i detta program möjlighet för lärosätena att anställa adjungerade forskningschefer (professor eller lektor) från näringslivet. Ett projekt, Industriella system i datamoln, vid Mälardalens högskola beviljades 600 000 kr.

FÖRETAGSFORSKARSKOLOR

Företagsforskarskolor är ett program som stiftelsen erbjudit sedan senare delen av 90-talet. Programutformningen har utvecklats under åren men basen i programmet är en grupp doktorander, 10–15 st, som genomför sina doktorandstudier i olika projekt kopplade till ett visst forskningsområde. Forskningsområdena varierar. Från och med 2013 finns möjlighet för ansökan i två steg, d.v.s. det blir två "kullar" av doktorander. Doktoranderna är vanligtvis anställda vid de företag som medverkar i forskarskolan. Under 2013 beviljades en ny företagsforskarskola och förlängning av två tidigare beviljade, totalt beviljades 35,7 mnkr.

Den nya forskarskolan finns vid Högskolan i Jönköping inom området Industriell produktframtagning för proaktiv trämekanisk industri.

Förlängningarna avsåg ITS-EASY (Embedded Software and Systems) vid Mälardalens högskola och VIPP (Values created in Fibrebase Processes and Products) vid Karlstads universitet.

LIC-SKOLA FÖR SPECIALISTER

Efter ett utvecklingsarbete utfört av KK-stiftelsen och Kungliga tekniska högskolan beslutades ett nytt program under hösten 2013. Syftet är att erbjuda fördjupade utbildningar för specialister inom näringslivet. Utbildningarna ska vara tvååriga och avslutas med licentiat-examen.

Ett pilotprojekt i programmet beviljades 8,1 mnkr och projektet leds från KTH. Örebro universitet och Blekinge tekniska högskola deltar och beslut om stöd till dessa fattas under första halvåret 2014. Ämnesområdet är Cyberphysical Systems. Ca 10–16 licentiander beräknas antas till skolan. Licentianderna ska vara anställda i deltagande företag. Företagen ska stå för lönen samt tillhandahålla en biträdande handledare.

STRATEGISK KUNSKAPSFÖRSTÄRKNING, GÄSTPROFESSOR
Inom programmet Strategisk kunskapsförstärkning finns möjlighet för de nya lärosätena att få stöd till deltidsanställningar av internationell gästprofessor. Totalt beviljades fem projekt ca 5 mnkr.

KK-MILJÖPROGRAMMET (KUB)

För beskrivning av programmet samt miljöernas inriktning, se ovan under HÖG.

I KUB-delen av programmet beviljades de tre KK-miljöerna vid Mittuniversitetet, Högskolan i Skövde och Högskolan i Halmstad stöd med totalt 6 mnkr att genomföra utvärderingar av forskningen inom miljöerna (Assessment of Research and Cooperation, ARC13). Lärosätena valde att inte begränsa utvärderingen till sin KK-miljö utan att låta den omfatta all forskning vid respektive lärosäte. De delar av utvärderingen som inte avsåg av KK-stiftelsen finansierad forskning betalades av lärosätet. De tre lärosätena har gemensamt utformat riktlinjer för utvärderingarna och dessa genomfördes under hösten 2013. Resultaten kommer att ligga till grund för en fördjupad diskussion mellan stiftelsen och KK-miljöerna under våren 2014, d.v.s. efter de två första verksamhetsåren för KK-miljöerna. Utvärderingarna utgör fram för allt ett jämförelseindex för utvecklingen i KK-miljön.

Ett beviljat projekt inom programmet är företagsforskarskolan "Forest as a Resource Industrial Research College" vid Mittuniversitetet. Övriga projekt avser anställning av gästprofessorer och forskningsledare. Det totala beviljade beloppet (inkl. stödet till utvärderingarna) uppgick till 33,3 mnkr, antalet projekt var 10.

Omstrukturering av forskningsinstitut (FI), 0 mnkr

Stiftelsen arbetade till och med 2006 aktivt med omstruktureringen av de svenska industriforskningsinstituterna i enlighet med stadgarna. Då överlämnades stiftelsens aktier i RISE Research Institutes of Sweden Holding AB till staten. Vid utgången av 2013 var marknadsvärdet på det kvarvarande kapitalet inom detta område ca 70 mnkr. Stiftelsen avvaktar ev. ytterligare omstrukturerande åtgärder inom institutssektorn innan beslut fattas om medlens användning.

Främjande av informationsteknologi (IT), totalt 75 mnkr

Två program beslutades inom stadgeområdet.

SIDUS (STARKA DISTRIBUERADE FORSKNINGSMILJÖER)

Efter en omgång med planeringsanslag (som beviljades 2012) beslutades inom programmet SIDUS två projekt med totalt 61 mnkr.

De två beviljade projekten finns vid Mälardalens högskola, "Testning av kritiska egenskaper i komplexa system", 31 mnkr, och vid SICS Swedish ICT AB "READY-forskningsmiljö för internet med låg fördröjning" 30 mnkr. Förutom Mälardalens högskola och SICS deltar ett antal nya lärosäten i projekten.

En ny omgång med planeringsanslag beslutades också, fyra projekt stöds med sammanlagt 2,2 mnkr.

IT I HÖGRE UTBILDNING

Inom det nya programmet IT i högre utbildning beviljades tre projekt totalt 11,4 mnkr. I programmet ges stöd till utveckling av nätbaserade kursmoduler inom utbildning på avancerad nivå. Utvecklingen görs av lärosäten i samarbete med företag.

Övriga projekt, totalt 4,4 mnkr

Medlen användes till:

- Samarbetsavtal med forskning.se (tillsammans med Vetenskapsrådet och andra forskningsfinansiärer)
- Bidrag till Forskningspolitiska institutet vid Lunds universitet, Göteborgs universitet, Kungliga tekniska högskolan m.fl. för forskning och studier i samverkan med stiftelsens kansli för utveckling av programverksamheten och studier av programmets effekter
- Bidrag till IVA för projektet "Utsiktsplats forskning".

Beslutat projektstöd per nytt lärosäte 2011–2013 inom stadgeområdena HÖG, KUB, FI, IT, mnkr

Högskola	2011	2012	2013	Summa 2011–2013
Blekinge tekniska högskola	15,2	48,1	11,4	74,7
Högskolan Dalarna	0,8	2,9	1,6	5,3
Högskolan i Borås	3,5	6,4	3,1	13,0
Högskolan i Gävle	0,0	21,6	0,0	21,6
Högskolan i Halmstad	59,0	38,0	35,2	132,2
Högskolan i Jönköping	36,5	12,9	46,3	95,7
Högskolan i Kristianstad	0,0	3,1	0,0	3,1
Högskolan i Skövde	36,5	36,8	37,1	110,4
Högskolan Väst	1,9	27,8	9,0	38,7
Karlstads universitet	14,3	1,3	11,1	26,7
Linnéuniversitetet	8,4	16,6	6,4	31,4
Malmö högskola	12,6	1,9	3,0	17,5
Mittuniversitetet	16,4	10,1	57,4	83,9
Mälardalens högskola	20,6	117,0	78,2	215,8
Södertörns högskola	4,9	3,3	0,0	8,2
Örebro universitet	57,8	8,5	20,0	86,3
Summa	288,4	356,3	319,8	964,5

Stiftelsens åtagande 2013

(föregående år inom parentes)

Enligt stiftelsens stadgar, § 10, ska redovisning av medel ske i enlighet med vad som framgår av § 4, d.v.s. uppdelat på stadgeområdena HÖG, KUB, FI och IT.

Årets beslutade stöd till projekt

Årets beslutade stöd (totalt för HÖG, KUB, FI, IT och gemensamma projekt) uppgick till 363 (361) mnkr. Återförda och återbetalda medel från projekt uppgår till 32 mnkr. Antalet beviljade projekt uppgick till 85 (83). En förteckning över beviljade projekt finns i stiftelsens verksamhetsberättelse.

I diagram 1 framgår fördelningen av det beslutade stödet per stadgeområde före återföringar.

Årets utbetalade stöd till projekt

Totalt utbetalades 243 (235) mnkr till projektstöd 2013. Diagram 2.

Beslutat stöd till projekt 2009–2013 (före återföringar)

I enlighet med styrelsens långtidsplanering har volymen för projektstöd ökat sedan 2010. Satsningen sträcker sig fram till och med 2016 med årliga stöd om 350–400 mnkr. Diagram 3.

DIAGRAM 1 Beviljat stöd per stadgeområde 2013

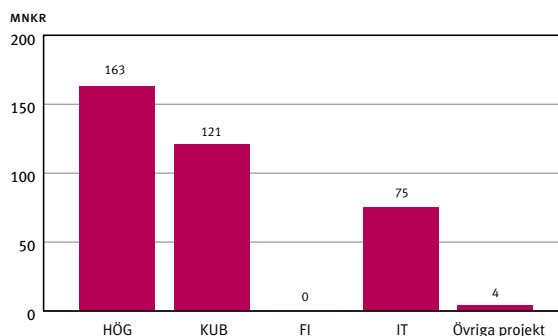

DIAGRAM 2 Utbetalat stöd till projekt per stadgeområde 2013

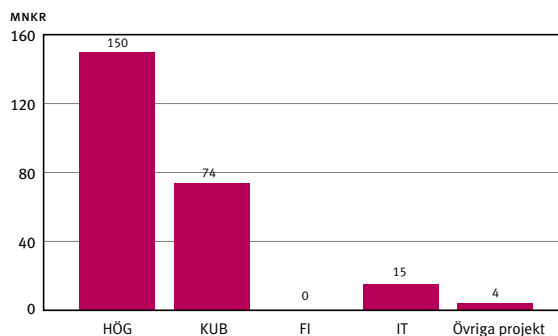
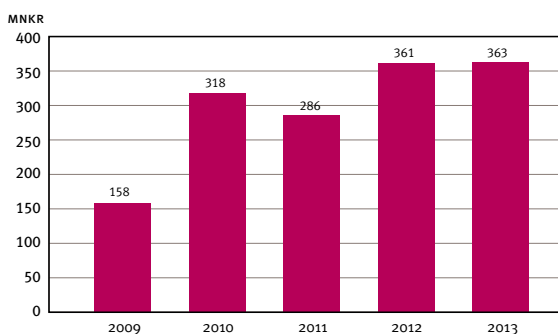

DIAGRAM 3 Beslut om projektstöd 2009–2013

Kostnader för kansli, kapitalförvaltning samt övriga externa kostnader (mnkr)

	2013	2012	2011
Bedömningskostnader och programanknutna kostnader	3,4	3,5	5,1
Kapitalförvaltning	3,6	3,3	2,7
Personal	26,7	27,7	30,2
Administration	13,8	16,5	20,1
Summa	47,5	51,0	58,1

Kansliets kostnader har successivt minskats under de senaste åren, främst genom reduceringar av antalet anställda. Volymen projektstöd har ökats, se diagram ovan.

Beslutat, ej utbetalat stöd till projekt

Beslutat, ej utbetalat stöd till projekt uppgick den 31 december 2012 till 654,6 mnkr. Skuldens förändring under 2013 framgår av nedanstående tabell.

Ingående balans 1 jan 2013	654,6 mnkr
Beslutat stöd 2013	+ 362,9 mnkr
Återförda medel	– 28,1 mnkr
Utbetalningar av projektstöd 2013	– 243,4 mnkr
Utgående balans 31 dec 2013	746,0 mnkr

Skulden har ökat med drygt ca 90 mnkr vilket är i enlighet med styrelsens planering för beslutat resp. utbetalat stöd.

Kvarvarande kapital per stadgeområde

I § 4 i stiftelsens stadgar anges vad som ska gälla för medelsanvändningen (se sid. 65). En modell har skapats där stiftelsens ursprungliga kapital, 3 597 mnkr, delades mellan de fyra områdena HÖG, KUB, FI och IT. Kortfattat innebär modellen att utbetalningar dras från kapitalet i varje del samtidigt som avkastningen läggs till. Kansliets kostnader fördelas på resp. verksamhetsområde (exkl. FI).

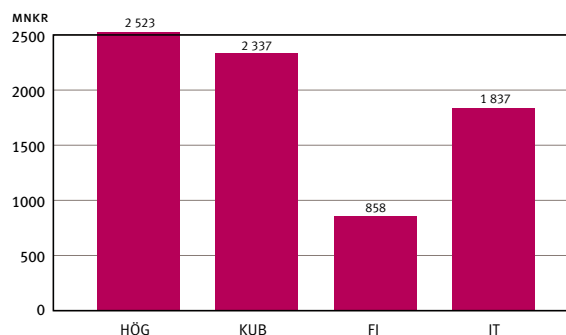
Det kvarvarande kapitalet (marknadsvärde) uppgick 2013-12-31 till 7,1 miljarder kr, (skuld avseende beslutat ej utbetalat stöd är avdragen). Fördelning per stadgeområde framgår av tabellen nederst på sidan.

Störst omfattning har kapitalet i stadgeområdet HÖG, Forskning vid nya högskolor och universitet. Detta stadgeområde är stiftelsens "eviga" del. Förutom det fria kapitalet, 3,5 miljarder kr, finns inom området också det bundna kapitalet, ca 1,6 miljarder kr, som inte får förbrukas.

Stiftelsens verksamhet 1995–2013

Under de 19 år som stiftelsen verkat har totalt 2 427 projekt beviljats stöd med 7,5 miljarder kr, se diagram 4. Av det beviljade beloppet har hittills ca 6,7 miljarder kr utbetalats.

DIAGRAM 4 Beviljat stöd per stadgeområde 1995–2013

Verksamhetsområde	Ursprungligt kapital 1994-08-01		Kvarvarande kapital	
	Andel	mnkr	2013-12-31 mnkr	2012-12-31 mnkr
Forskning vid nya universitet och högskolor (HÖG)	35	1 259* 0	bundet 1 596 fritt 3 488	1 595 2 851
Kunskapsutbyte näringsliv, högskola och forskningsinstitut (KUB)	25	899	1 556	1 409
Omstrukturering forskningsinstitut (FI)	10	360	70	60
Främjande av IT-användning (IT)	30	1 079	407	427
Summa	100	3 597	7 117	6 342

* Vid stiftelsens start bestod HÖG-området endast av bundet kapital.

Stiftelsens förmögenhet och kapitalförvaltning

Marknadsvärde

Marknadsvärdet på stiftelsens tillgångar var vid årets början ca 7 miljarder kr. Vid årets slut var marknadsvärdet ca 7,9 miljarder kr.

Förvaltning av stiftelsens kapital

Stiftelsens kapital förvaltas av anställda förvaltare i stiftelsen. Köp och försäljning av aktier, ränte- och hedgefonder sker från stiftelsen. Back- och middleoffice funktionerna sköts av Kammarkollegiet i enlighet med ingånget avtal. Stiftelsens tillgångar består av aktier, aktiefond, andelar i hedgefonder och räntefonder samt likvida medel placerade på bankkonto.

Placeringspolicy m.m. för kapitalförvaltningen

Styrelsen beslutar årligen om placeringspolicy och har det yttersta ansvaret för att den följs.

Placeringspolicyn behandlar mål för kapitalförvaltningen, referensportfölj, buffertkapital, tillåtna innehav, förvaring av tillgångar m.m.

Målet för kapitalförvaltningen är en real årlig genomsnittlig avkastning på lång sikt – mer än tre år – med 3 %. Referensportföljen bestod 2013 av 58 % aktier, 22 % räntebärande, 15 % alternativa investeringar samt 5 % kassa.

I portföljen är lägsta tillåtna aktieandel 35 % och högsta tillåtna 70 %. Räntebärande placeringar ska utgöra lägst 25 % och högst 55 % av portföljen. Högst 20 % får placeras i alternativa investeringar.

Utöver placeringspolicyn finns det ett antal mer detaljerade styrdokument för kapitalförvaltningen. Dessa beslutas av kapitalutskottet. Dokumenten är:

- Riktlinjer för risker inom kapitalförvaltningen
- Riktlinjer för compliance (regelefterlevnad)
- Riktlinjer för rapportering
- Riktlinjer för ansvarsfulla investeringar
- Riktlinjer för utvärdering och godkännande av motparter

Kapitalutskottet

Kapitalutskottet består av tre styrelseledamöter, en expertledamot samt vd och kapitalförvaltningschefen. Kapitalutskottet tar fram förslag till ändringar i placeringspolicy, beslutar om investeringar i nya tillgångsslag samt beslutar om ovannämnda styrdokument. Utskottet sammanträder cirka 6 gånger/år, samt sammankallas vid stora omvärldshändelser, kraftiga värdefall eller osäkerhet på de finansiella marknaderna.

Förändringar i portföljen

Tillgångsslag	2013-12-31	2012-12-31	2011-12-31	2010-12-31	2009-12-31
Aktier	61,4 %	60,1 %	63,8 %	70,9 %	71,7 %
Hedgefonder	13,1 %	12,1 %	9,5 %	6,3 %	6,1 %
Kammarkollegiets räntekonsortium, räntefonder, övriga ränteprodukter	22,1 %	22,6 %	20,9 %	15,7 %	18,2 %
Likvida medel	3,4 %	5,2 %	5,8 %	7,1 %	4,0 %
Summa	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Aktier har nettosålt under året och räntefonder och andra ränteprodukter samt hedgefonder har nettköpts under året. Den starka börsutvecklingen gör att den procentuella fördelningen visar på en ökning av andelen aktier.

Avkastning

Totalavkastningen på stiftelsens kapital 2013 blev 16,8 % (referensportföljen 16,2 %). Totalavkastningen 2012 var 13,1 %.

AKTIER

Marknadsvärdet på stiftelsens aktieportfölj var vid årets början 4 200 mnkr och vid årets slut 4 823 mnkr. Svenska aktier har nettosålt under året med ca 400 mnkr. En investering har gjorts i en utländsk aktiefond med 150 mnkr.

Utvecklingen på börsen har varit positiv under året. Avkastningen i KK-stiftelsens aktieportfölj blev 26,3 %. Avkastning enligt referensindex, OMXS60GI justerat, uppgick till 26,7 %.

Aktieutdelningarna uppgick till 174 mnkr (174 mnkr).

Räntebärande tillgångar

FÖRETAGSOBLIGATIONSKONSORTIET

Under året utvecklades det externa mandatet KK-stiftelsens kreditobligationer som förvaltades av Kammarkollegiet. Hela försäljningssumman för samtliga obligationer återinvesterades i Kammarkollegiets Företagsobligationskonsortium. Avkastningen för det externa mandatet och konsortiet blev för helåret 2013 4,1 % (2,5 %). Den 31 december 2013 flyttades företagsobligationskonsortiet till tillgångsslaget Räntefonder.

RÄNTEKONSORTIUM OCH RÄNTEFONDER

Marknadsvärdet på stiftelsens innehav i Kammarkollegiets räntekonsortium var vid årets ingång 1 062 mkr och vid årets utgång 1 051 mkr. Utdelningen var 37 mkr (42) mkr).

Marknadsvärdet för räntefonderna inkl. Företagsobligationskonsortiet uppgick till 447 mkr vid utgången av 2013.

ÖVRIGA RÄNTEPRODUKTER

Stiftelsen innehar en s.k. räntekorridor och en kreditlänkad obligation. Marknadsvärdet på dessa var 223 mkr den 31 december 2013.

Räntekorridoren utgörs av ränteobligationer vars avkastning är beroende av utvecklingen för 3-månaders Stibor, dock med en lägsta garanterad nivå.

I den kreditlänkade obligationen är avkastningen kopplad till ett europeiskt kreditindex och beroende av antalet kredithändelser i underliggande index.

AVKASTNING I RÄNTEPORTFÖLJEN (EXKL. LIKVIDA MEDEL)

Marknadsvärdet på de samlade räntetillgångarna utgjorde vid början av året 1 581 mkr och vid utgången av året 1 731 mkr. Investeringar har gjorts med ca 150 mkr. Avkastningen i ränteportföljen blev 3,2 %. Det sammanvägda indexet var 1,9 %.

HEDGEFONDER

Marknadsvärdet på innehavet i hedgefonder var vid ingången av året 845 mkr och vid utgången av året 1 033 mkr. Avkastningen var 4,6 % och index 3,4 %. Utdelningarna under året, ca 1 mkr, återinvesterades. Nyinvesteringar har gjorts under året med ca 294 mkr.

LIKVIDA MEDEL

Behållningen på stiftelsens tre bankkonton var vid årets ingång 381 mkr och vid årets slut 288 mkr. Erhållna räntor uppgick till 3,8 mkr (7 mkr). Räntan var i början på året ca 1 % för att i slutet på året vara ca 0,6 %. Avkastningen på likvida medel var för helåret 2013 0,97 % (1,0 %).

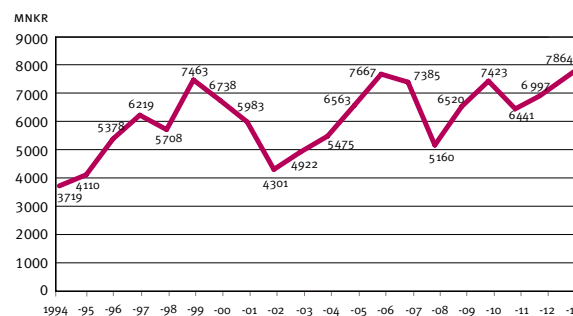
Bundet kapital

Ca 1,6 miljarder kr av kapitalet är bundet och endast avkastningen på kapitalet får delas ut. Denna del avser ändamålet profilerad forskning vid nya universitet och högskolor. I övrigt får enligt stadgarna både kapital och avkastning delas ut. Styrelsen har beslutat att det bundna kapitalet ska värdesäkras med KPI. KPI ökade marginellt 2013 och värdesäkringen uppgår till 1,3 mkr. Totalt har det bundna kapitalet värdesäkrats med 337 mkr under 1994–2013.

Marknadsvärdet på stiftelsens finansiella tillgångar 1994–2013

Marknadsvärdet på stiftelsens kapital, som vid bildandet i augusti 1994 uppgick till 3 597 mkr har under åren utvecklats enligt nedanstående diagram. Vid utgången av 2013 var marknadsvärdet 7 864 mkr.

DIAGRAM 5 Marknadsvärde på stiftelsens finansiella tillgångar

Övrigt

Riskhantering

Stiftelsen arbetar kontinuerligt med att hantera och minimera operativa risker i verksamheten. Såväl kärnverksamheten (stöd till forskning och avancerad utbildning), kapitalförvaltningen, den ekonomiska redovisningen samt IT-stöd omfattas.

Under 2013 har funktionerna för riskkontroll och compliance inom kapitalförvaltningen utvecklats. Kontroller som ska göras mot limiter m.m. angivna i placeringspolicyn har preciserats. Compliancefunktionen har arbetat både med utbildning i finansiella regelverk samt genomgångar av om det interna regelverket för kapitalförvaltningen följs. Rutinerna för rapportering – från kapitalförvaltningsenheten till vd, från vd till kapitalutskott och styrelse har förbättrats och förtydligats. En

daglig positionsrapport avseende värdet på aktieinnehavet levereras från Kammarkollegiet.

I kärnverksamheten har kraven på såväl rapporter om projektens verksamhet som den ekonomiska återslagrapporteringen skärpts. Bl.a. måste nu företagets medverkan redovisas varje år, inte endast vid projektets slut som tidigare.

Inom kärnverksamheten har stiftelsen också, tillsammans med revisorer, granskat fyra slumpvis utvalda projekt vad gäller redovisningen i högskolans bokföring samt den ekonomiska återslagrapporteringen till KK-stiftelsen. Granskningen visade att lärosätena har god ordning i sin bokföring. Endast några mindre anmärkningar gjordes.

Nyckeltal

Flerårsöversikt (mnkr)	Not	2013	2012	2011	2010	2009
Beslutade stöd	7	363	361	286	318	158
Återförda stöd och återbetalade stöd	7	-32	-14	-11	-29	-22
Nettostöd		331	347	275	289	136
Totalt utbetalda stöd		243	235	311	275	297
Resultat från avyttring finansiella anläggningstillgångar	2	392	245	440	612	146
Årets resultat		580	455	649	758	308
Eget kapital (bokfört värde)	7	5 811	5 562	5 456	5 082	4 622
Eget kapital (marknadsvärde) *	7	7 117	6 342	5 911	6 866	5 969
Förvalt kapital **	5	7 864	6 997	6 441	7 423	6 520

* Eget kapital + skillnaden mellan marknadsvärde och anskaffningsvärde finansiella anläggningstillgångar

** Marknadsvärdet av bokförda finansiella anläggningstillgångar och likvida medel

Resultaträkning

Belopp i tkr

	Not	2013	2012
Stiftelsens intäkter			
Utdelning på aktier och hedgefonder		175 392	185 466
Ränteintäkter		55 614	62 637
Resultat från avyttring av finansiella anläggningstillgångar	2	391 860	244 774
Övriga intäkter		7 116	15 787
Summa intäkter		629 982	508 664
Stiftelsens kostnader			
Finansiella omkostnader		-1 393	-1 324
Administrationskostnader		-19 069	-21 335
Övriga externa kostnader		-2 464	-2 650
Personalkostnader	3	-26 738	-27 801
Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar	4	-1 006	-1 013
Summa kostnader		-50 670	-54 123
REDOVISAT ÅRSRESULTAT		579 312	454 541

Balansräkning

Belopp i tkr

TILLGÅNGAR	Not	2013-12-31	2012-12-31
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Inventarier	4	1 825	2 016
		1 825	2 016
Finansiella anläggningstillgångar			
Aktier och andelar	5	6 267 465	5 764 875
		6 267 465	5 764 875
Summa anläggningstillgångar		6 269 290	5 766 891
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		681	3 114
Övriga kortfristiga fordringar		680	63 693
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	6	3 817	10 665
		5 178	77 472
Likvida medel			
Kassa och bank		287 892	380 733
		287 892	380 733
Summa omsättningstillgångar		293 070	458 205
SUMMA TILLGÅNGAR		6 562 360	6 225 096

Balansräkning

Belopp i tkr

EGET KAPITAL OCH SKULDER	Not	2013-12-31	2012-12-31
Eget kapital	7		
Bundet eget kapital			
Stiftarkapital		1 595 918	1 594 601
		1 595 918	1 594 601
Fritt eget kapital			
Balanserade medel		3 635 744	3 513 306
Årets resultat		579 312	454 541
		4 215 056	3 967 847
Summa eget kapital		5 810 974	5 562 448
Avsättningar			
Beslutade anslag, ej kontrakterade		227 711	267 984
Summa avsättningar		227 711	267 984
Långfristiga skulder			
Kontrakterade, ej utbetalda anslag		335 122	239 452
Summa långfristiga skulder		335 122	239 452
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		1 351	3 844
Kontrakterade, ej utbetalda anslag		183 151	147 185
Övriga skulder		895	814
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	8	3 156	3 369
Summa kortfristiga skulder		188 553	155 212
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		6 562 360	6 225 096
Ställda säkerheter		Inga	Inga
Ansvarsförbindelser	9	Inga	21 485

Noter med redovisningsprinciper och bokslutskommentarer

Belopp i tkr om inget annat anges

NOT 1 REDOVISNINGS- OCH VÄRDERINGSPRINCIPER

Allmänna redovisningsprinciper

Årsredovisningen har upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd. Tillämpade redovisnings- och värderingsprinciper överensstämmer med föregående år, om inte annat anges.

För att ge en mer rättvisande bild är resultaträkningens uppställningsform anpassad till stiftelsens verksamhet.

Värderingsprinciper m m

Tillgångar och skulder har värderats till anskaffningsvärden.

Fordringar har efter individuell värdering upptagits till belopp varmed de beräknas inflyta.

Intäkter redovisas till verkligt värde av vad stiftelsen fått eller erhållit eller kommer att få.

Aktier och andelar

Stiftelsens värdepappersinnehav är långfristigt och förvaltas av stiftelsen som en portfölj. Värdering av värdepappersinnehaven sker kollektivt som en portfölj till det lägsta av anskaffningsvärde och marknadsvärde. Detta innebär att om värdepappernas sammanlagda anskaffningsvärde överstiger det sammanlagda marknadsvärdet sker nedskrivning av portföljens värde till det sammanlagda marknadsvärdet.

Stöd

Beslutat stöd redovisas direkt mot fritt eget kapital. Beslutat stöd redovisas som avsättningar fram till dess att avtal slutits med mottagare av stöd. När sedan avtal slutits redovisas en skuld. Beslutade och kontrakterade, men ej utbetalat stöd, redovisas som kortfristiga skulder, om utbetalning ska ske inom högst ett år, respektive långfristiga skulder om utbetalning ska ske senare än efter ett år.

Avskrivningsprinciper för anläggningstillgångar

Avskrivningar enligt plan baseras på ursprungliga anskaffningsvärden och beräknad ekonomisk livslängd.

Följande avskrivningstider tillämpas:

Datorer	2 år, 3 år och 5 år
Inventarier	5 år
Förbättringsutgift på annans fastighet	5 år och 10 år

NOT 2 RESULTAT FRÅN AVYTTRING AV FINANSIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

	2013	2012
Vinst vid avyttring	448 848	377 649
Förlust vid avyttring	-56 988	-132 875
	391 860	244 774

NOT 3 LÖNER, ANDRA ERSÄTTNINGAR OCH SOCIALA AVGIFTER Belopp i kr om inget annat anges	2013	2012
Medelantalet anställda (Omräknat till heltidsanställda)		
Kvinnor	11	13
Män	9	9
Totalt	20	22
Löner, ersättningar, sociala avgifter och pensionskostnader		
Löner och ersättningar till styrelsen	732 500	655 000
Kapitalutskott	111 250	165 000
Löner och ersättningar till verkställande direktören	1 764 689	1 568 009
Löner och ersättningar till övriga anställda	15 128 950	16 017 271
Summa	17 737 389	18 405 280
Sociala avgifter enligt lag och avtal	11 713 608	11 706 901
Totalt	29 450 997	30 112 181
(varav pensionskostnader för verkställande direktören)	671 185	518 819
(varav pensionskostnader för övriga anställda)	4 242 093	4 192 449
Styrelseledamöter och ledande befattningshavare		
Antal styrelseledamöter		
Kvinnor	5	6
Män	5	3
Totalt	10	9
Antal personer i stiftelsens ledning		
Kvinnor	3	3
Män	3	3
Totalt	6	6

Styrelsearvoden

Ordföranden: 100 000 kr/år

Vice ordföranden: 30 000 kr/år

Ledamot: 25 000 kr/år

Sammanträdesarvode: 10 000 kr/sammanträde

Löner, andra ersättningar och sociala kostnader till externa personer och bedömare uppgår till totalt 2 240 tkr (2 460 tkr).
 Summan ingår i Löner, ersättningar, sociala avgifter och pensionskostnader.

Vd är tillsvidareanställd. Om Stiftelsen säger upp vd har denna, enligt avtal, rätt till ett avgångsvederlag motsvarande 18 månadslöner. I pensionskostnad för vd ingår lön som avståtts till pensionspremie.

NOT 4 MATERIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR	2013-12-31	2012-12-31
Datorer och inventarier		
Ingående anskaffningsvärden	12 825	12 510
- Inköp	815	315
- Försäljningar och uttrangeringar	- 930	-
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	12 710	12 825
Ingående avskrivningar	-10 809	-9 796
- Avskrivningar	- 1 006	- 1 013
- Försäljningar och uttrangeringar	930	-
Utgående avskrivningar	-10 885	-10 809
Utgående restvärde enligt plan	1 825	2 016
Summa materiella anläggningstillgångar	1 825	2 016

NOT 5 AKTIER OCH ANDELAR	2013-12-31	2012-12-31
Aktieinnehav		
Ingående anskaffningsvärden	3 475 446	3 676 322
Tillkommande värdepapper	1 634 882	1 300 451
Avgående värdepapper	-1 651 389	-1 501 327
Utgående redovisat värde, aktieinnehav	3 458 939	3 475 446
Aktiefonder		
Tillkommande värdepapper	150 000	-
Utgående redovisat värde - Aktiefonder	150 000	0
Andelar i hedgefonder		
Ingående anskaffningsvärde	748 038	585 693
Tillkommande värdepapper	293 839	223 606
Avgående värdepapper	-87 082	-72 367
Reinvesterad utdelning	1 693	11 106
Utgående redovisat värde, andelar i hedgefonder	956 488	748 038
Kreditobligationer, räntekorridor		
Ingående anskaffningsvärden	336 477	280 408
Tillkommande värdepapper	198 409	111 279
Avgående värdepapper	-314 541	-54 719
Återföring/nedskrivning	-345	-491
Utgående redovisat värde, Kreditobligationer, räntekorridor	220 000	336 477

NOT 5 AKTIER OCH ANDELAR	2013-12-31	2012-12-31
Räntefonder och övriga ränteprodukter		
Ingående anskaffningsvärden	150 117	–
Tillkommande värdepapper	276 794	150 000
Reinvesterad utdelning	330	117
Utgående redovisat värde – Räntefonder och övriga ränteprodukter	427 241	150 117
Räntekonsortium		
Ingående anskaffningsvärden	1 054 798	1 054 798
Utgående redovisat värde, räntekonsortium	1 054 798	1 054 798
Summa bokfört värde aktier och andelar	6 267 466	5 764 876
Likvida medel	287 892	380 733
Summa finansiella anläggningstillgångar och likvida medel, bokfört värde	6 555 358	6 145 609
Marknadsvärde		
Aktier	4 669 621	4 200 022
Aktiefonder	153 187	–
Hedgefonder	1 032 646	844 913
Kreditobligationer, räntekorridor	222 630	350 047
Räntefonder och övriga ränteprodukter	446 913	158 968
Räntekonsortium	1 050 842	1 062 334
Likvida medel	287 892	380 733
Summa finansiella anläggningstillgångar och likvida medel, marknadsvärde	7 863 731	6 997 017

Varav marknadsvärde utlånade aktier 4 191 226 (3 939 717). Stiftelsen har enligt avtal med Nordea Bank AB (publ) vid varje tillfälle fullgod säkerhet för utlånade aktier.

NOT 6 FÖRUTBETALDA KOSTNADER OCH UPPLUPNA INTÄKTER	2013-12-31	2012-12-31
Förutbetalda hyror	1 457	1 459
Upplupna ränteintäkter	1 724	8 474
Övriga förutbetalda kostnader	636	731
Summa förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	3 817	10 664

NOT 7 FÖRÄNDRING AV EGET KAPITAL Belopp i kr

	Stiftarkapital bundet	Balanserat resultat	Beslutade projektmedel	Årets resultat	Totalt eget kapital
Eget kapital 2013-01-01	1 594 601 112	3 860 926 862	-347 620 598	454 541 082	5 562 448 459
Omföring balanserat resultat		106 920 484	347 620 598	-454 541 082	0
Värdesäkring bundet eget kapital	1 317 093	-1 317 093			0
Årets beslutade stöd			-362 942 641		-362 942 641
Årets återförda stöd			28 157 287		28 157 287
Årets återbetalda stöd			3 998 833		3 998 833
Årets resultat				579 312 065	579 312 065
Eget kapital 2013-12-31	1 595 918 205	3 966 530 253	-330 786 521	579 312 065	5 810 974 003

NOT 8 UPPLUPNA KOSTNADER OCH FÖRUTBETALDA INTÄKTER

	2013-12-31	2012-12-31
Upplupna semesterlöner	795	1 091
Upplupna sociala avgifter	764	692
Särskild löneskatt	18	132
Förutbetalad hyresrabatt	427	587
Kammarkollegiet	571	535
Revisionskostnader	223	231
Advokatkostnader	100	-
Öviga upplupna kostnader	258	102
Summa upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	3 156	3 370

NOT 9 ANSVARSFÖRBINDELSER

	2013-12-31	2012-12-31
Ansvarsförbindelser (USD)	-	3 300 000

Avser en förbindelse att vid anmaning investera upp till 10 000 000 USD i en hedgefond.

KK-stiftelsen har under 2013 fullgjort sitt åtagande och investerat resterande 3 300 000 USD.

Stockholm den 25 mars 2014

Kerstin Eliasson
Ordförande

Ola Asplund

Eva Cederbalk

Lars Ekedahl

Kajsa Ellegård

Bengt Lennartson

Helena Malmqvist

Margareta Norell Bergendahl

Björn Sundell
Vice ordförande från 2013-12-13

Gunnar Wetterberg

Madelene Sandström
Verkställande direktör

Vår revisionsberättelse har lämnats den 27 mars 2014
Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB

Ulrika Granholm Dahl
Auktoriserad revisor

Förtroendevalda revisorer

Anders Forsberg

Sture Nordh
Suppleant

Revisionsberättelse

RAPPORT OM ÅRSREDOVISNINGEN

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling för år 2013. Stiftelsens årsredovisning ingår i den tryckta versionen av detta dokument på sidorna 65–83.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar för årsredovisningen

Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för att upprätta en årsredovisning som ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen och för den interna kontroll som styrelsen och verkställande direktören bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel.

Revisorns ansvar

Vårt ansvar är att uttala oss om årsredovisningen på grundval av vår revision. Granskningen har utförts enligt god revisionssed. För den auktoriserade revisorn innebär detta att denna utfört revisionen enligt International Standards on Auditing och god revisionssed i Sverige. Dessa standarder kräver att den auktoriserade revisorn följer yrkesetiska krav samt planerar och utför revisionen för att uppnå rimlig säkerhet att årsredovisningen inte innehåller väsentliga felaktigheter.

En revision innefattar att genom olika åtgärder inhämta revisionsbevis om belopp och annan information i årsredovisningen. Revisorn väljer vilka åtgärder som ska utföras, bland annat genom att bedöma riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel. Vid denna riskbedömning beaktar revisorn de delar av den interna kontrollen som är relevanta för hur stiftelsen upprättar årsredovisningen för att ge en rättvisande bild i syfte att utforma granskningsåtgärder som är ändamålsenliga med hänsyn till omständigheterna, men inte i syfte att göra ett uttalande om effektiviteten i stiftelsens interna kontroll. En revision innefattar också en utvärdering av ändamålsenligheten i de redovisningsprinciper som har använts och av rimligheten i styrelsens och verkställande direktörens uppskattningar i redovisningen, liksom en utvärdering av den övergripande presentationen i årsredovisningen.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Uttalanden

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per den 31 december 2013 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen.

RAPPORT OM ANDRA KRAV ENLIGT LAGAR OCH ANDRA FÖRFATTNINGAR

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av styrelsens förvaltning för Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling för år 2013.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförordnandet.

Revisorns ansvar

Vårt ansvar är att med rimlig säkerhet uttala oss om förvaltningen på grundval av vår revision. Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige.

Som underlag för vårt uttalande om förvaltningen har vi utöver vår revision av årsredovisningen granskat väsentliga beslut, åtgärder och förhållanden i stiftelsen för att kunna bedöma om någon styrelseledamot är ersättningsskyldig mot stiftelsen eller om det finns skäl för entledigande. Vi har även granskat om någon styrelseledamot på annat sätt har handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Uttalande

Enligt vår uppfattning har styrelseledamöterna inte handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Stockholm den 27 mars 2014
Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB

Ulrika Granholm Dahl
Auktoriserad revisor

Förtroendevalda revisorer
Anders Forsberg Sture Nordh (*suppleant*)

KK-stiftelsen, högskolornas forskningsfinansiär, finansierar framförallt forskning vid Sveriges nya högskolor och universitet, när den sker i samverkan med näringslivet. Stiftelsen verkar bland annat för att lärosätena ska bygga internationellt konkurrenskraftiga forskningsmiljöer, arbeta långsiktigt kring strategisk profilering och öka samarbetet mellan akademi, näringsliv och institut. KK-stiftelsen har sedan starten 1994 satsat 8,4 miljarder kronor i fler än 2 400 projekt.

KK-stiftelsen

Mäster Samuelsgatan 60, plan 9
111 21 Stockholm
Telefon 08-56 64 81 00
www.kks.se